

DOMINIKANSKI ROVICA
DUBROVNIK

AM, 164.

P. LIPPERT, D. I.

4, 39

BLAGDANI I RADOSTI

ZAGREB
1257

PETER LIPPERT, D.I.

BLAGDANI I RADOSTI

ZAGREB 1957.

ELIOT

PREDGOVOR

Naslov originala:

PETER LIPPENT SJ.

VON FESTEN UND FREUDEN

Verlag "ARS SACRA" Josef Miller,

München, 1932

Radio-predavanja, sabrana u ovoj knjizi, govore o blagdanima katoličke crkvene godine i o radostima, što nam ih donose ti blagdani. Nisu svi blagdani, koje slavimo na zemlji, ispunjeni pravim veseljem. Neki su od njih nalik cisternama, koje više nemaju vode, zdencima, iz kojih je voda istekla. Dakako, nevjernom su rodu i kršćanski blagdani prazni simboli, kojima se - zbog tradicije - ki-ti život.

Ali u biti ti blagdani ostaju za sva vremena prepuni veselja i svatko je pozvan, da iz njih crpe i pije, no za to se traži pripravnost srca i života. Jer te su radosti uzvišene i duhovne prirode i stoga su nedohvatne onim ljudima, koji žive samo na površini. Ti blagdani zapravo pripovijedaju o radostima Boga, "kojemu je mило boraviti sa sinovima ljudskim." Međutim, nama nije lako suosjećati ni s radostima svog bližnjega, a kamoli da s radošću slavimo nepojmljive Božje radosti, koje bukte od neshvatljive ljubavi.

Ipak moramo revno nastojati, da promatramo i pristupamo k sjajnim spomenicima i svetištim, što ih je Bog u radosti svog srca podi-

gao duž ceste, kojom putujemo godinama svoga života. Ovaj put - kojim moramo prolaziti - tegoban je i mračan, i da Bog nije duž njega postavio svoje blagdanske svjetiljke, bio bi potpuno mračan i neprohodan.

Zapravo postoje samo one radosti, što su nam darovane - što su nam dane iz prevelike ljubavi. Kršćanska blagdanska veselja nisu jedina veselja, koja tako primamo. Ali ona su najbogatija i najdublja. Ona traju i onda, kad su već sva druga od daha boli presušila.

Premda su nam u Božjim blagdanima darovane duhovne i božanske radosti, one ipak nisu sasvim nevidljive i neopipljive, jer Bog i ne vidljiv način stupa na put, kojim prolazimo godinama svoga života. On je vidljiv pod sjajnim prilikama hrane prepune radosti. Vidljiv je u liku čudesa i svetaca, dapače i u slici mračnih vratiju, kroz koja ćemo napokon svi morati proći. Zato te blagdane iskreno slave samo veseli ljudi, a njihov se tihi i možda suzdržani - ali ipak kliklav - pjev čuje duž čitavog puta, kojim prolaze kroz sve svoje dane: "Ovo su dani," pjevaju oni, "koje nam je darovao Bog. Kličimo i radujemo se u njima!"

"U ono vrijeme iziđe zapovijed od cara Augusta, da se popiše sav svijet. I polazili su svi, da se popišu, svaki u svoj grad. Tada uziđe i Josip iz Galileje, iz grada Nazareta u Judeju, u grad Davidov, koji se zove Betlehem, jer bijaše iz kuće i porodice Davidove, da se popiše s Marijom, zaručenom svojom ženom, koja bijaše trudna. A kad su bili ondje, dođe vrijeme, da ona rodi. I rodi Sina svoga prvenca i povi ga u pelenice i metne u jaslje, jer nisu imali mjesta u gostionici. Bijahu pastiri u onom kraju, u polju, koji su čuvali noćnu stražu kod svoga stada. I anđeo Gospodnji pristupi k njima, i slava ih Gospodnja obasja, i vrlo se prepadoše. Ali reče im anđeo: Ne bojte se! jer gle, javljam vam voliku radost, koja će biti svemu narodu, jer vam se danas rodi Spasitelj, koji je Krist Gospodin, u gradu Davidovu. I evo vam znaka: Naći ćete Djetešce povito u pelenice, gdje leži u jaslama. I na jedanput postade s anđelom mnoštvo nebeske vojske hvaleći Boga i govoreći: Slava Bogu na visini, i na zemlji mir ljudima dobre volje."

/ Luka 2,1 -20 /

Danas je Božić, blagdan svete, posvećene noći. Zato i jest ova ponoć odlikovana svečanom službom Božjom. Već je naše djetinjstvo usrećivala ta ponoćka kao neko nadzemaljsko čudo. Premda smo odonda već često slušali ponoćna zvona nad gradskim krovovima i usred noći u crkvama pjesmu "Slava Bogu na visini", ipak nas to svaki put iznova gane, kao da nas dodirne neki viši svijet, kao da nas takne ono čudo tišine, što zvuči, i oha rasvijetljena ponoć, kad se u orkvenoj liturgiji s neopisivim kliktanjem u tonu i glasu pjeva ulomak iz Izaije : Lux orta est eis! Ukazalo se svijetlo onima, što sjede u tami i smrtnoj sjeni!" To je dakle Božić: svijetlo u tamnoj noći. Slavimo radosno rođenje u siromašnoj štali, slavimo božansko Dijete u jadnim jaslama, slavimo radosnu vijest, koja je dana pastirima. Svijetlo u noći! U tome je dvostruki karakter tog blagdana, pa je i naše duševno raspoloženje dvojako, barem u nama odraslima. U našim je malima samo čista radost, ali u nama odraslima, taj je blagdan uvijek pun bolnih uspomena, jer u nama budi sjećanje na tisuću neispunjenih nada i čežnja. I baš u našoj sadašnjici - s koliko briga su se za ovaj Božić

spremali darovi. Što da ove godine darujemo svojoj djeci, svojim dragima, svojim prijateljima? Koliko se gorčine i tuge sinoć spustilo u srca, dapače i u dječja srca! A ipak je to blagdan - na, veseliji od svih blagdana. Na Badnjak je svako srce puno nekog isčekivanja, radosti i želje, da drugog razveseli. Svijetlo u tami! To ćemo danas još jednom svijesno uočiti ove svete noći. Promatrat ćemo svijetlo, ali i noć, a prije svega veliko čudo: svijetlo stoji usred noći.

PRVO:

Svijetlo! Već naše božićno raspoloženje i naš božićni simbol međusobnog darivanja jest svijetlo. Tu se čovječanstvo ujedinilo u dobroti. Svi su revni, brinu se, razmišljaju o željama svojih bližnjih, trude se, troše, pa i rasiplju za druge - sasvim slobodno - od same želje za darivanjem. Možda je česte poticaj za to nelijepi zahtjev općeg običaja, ili još ružnije računanje na uzdarje, ali i pak nije sve ružno. Ne, mnogo, neirecivo mnogo toga proizlazi iz stvarne dobrohotnosti, iz čiste dobrote, iz nježne ljubavi i pažnje. Jučer p slije podne bilo je tako lijepo gledati, kako su se ulicama žurili ljudi sa zamocima. Iako je ta opća dobrota ograničena:

samo na jedan dan u godini - samo na jednu jedinu večer - ona je ipak tu. Premda je to darivanje u svom bitnom značenju samo simbol - osjetni znak za stvarnu i odlučnu pomoć, za istinsku i potpunu sreću, koju bismo htjeli darovati, a ne možemo - i kao jednostavni simbol to je darivanje puno sjajne čistoće. To nije samo prazni, neplodni znak, nego je on pun sadržaja i snage. Taj znak utječe na naše raspoloženje i odnose. Kad ostvarimo takav simbol, postajemo makar za jedan čas bolji. Zao i nepopravljiv čovjek ne bi mogao ni darivati na lijep način.

I to je već jedno malo svijetlo, koje se na Badnje večere pali po čitavoj zemlji, u svim kućama i sobama. Ali to je tek krajni val, posljednji vidljivi odsjev još mnogo jačeg svijetla, koje na Badnjak sja, doduše ne u svim srcima, ali ipak u mnogima - i zato u ovima to jače. Naše međusobno darivanje je zapravo daleki odsjev one dobro volje, koju je božansko Dijete upalilo u svojim najboljim učenicima i učenicama. Kad nam je taj Dječak rođen - to Dijete darovano, kako pjevamo u trećoj božićnoj misi - obuzela je najbolje i najvjernije duše sveta i jaka želja za darivanjem. Kad je Bog nama dao ono, što je njemu najmilije, ne će ni one zaostati, nego žele i darivaju drugima ono najbolje, što imaju. Bog je ta-

ko ljubio svijet, da je dao svog Jedinorođenog Sina, dakle, moramo i mi ljude ljubiti i dati se za njih. Među nama se objavila dobrota i čovjekoljublje Boga u liku ljudskog djeteta, a od tada objavila se i u bezbroj drugih, koje je osvojila ljubav tog Djeteta, i koji tu ljubav dalje pronose. Čovjek - koji je dobar i koji vjeruje - treba samo pogledati to Dijete, to Božje Dijete, to Dijete rođeno za žrtvu i služenje i odmah će ga obuzeti ljubav k njemu i revnost, da pomogne tom Djetetu, da to Dijete nasmije, da mu od srca učini dobro. Tko to hoće, taj već sam svijetli, taj je dobar, daje se drugima i u takvoj ljubavi lomi tvrdoću i škrtost svog srca. Ako bi time i sam morao postati siromašan kao to Dijete, on bi rado izabrao siromaštvo, da drugo obogati. Ah, mislite vi, to su priče, božićne priče. No, dragi slušaoci, nisu to priče! Bilo je takvih ljudi i još uvijek ima onih, koji iz ljubavi prema tom Djetetu ostavljaju svoj posjed, dom i udobnost, da u ime tog Djeteta služe ljudima. Neizrecivo su mnogo dobra učinili patriškom čovječanstvu oni, koji u vjeri časte tajnu jaslca. Časte je ili u osjetnoj predodžbi, što je prema genijalnoj zamisli svetog Franje Asiškoga postavljamo u crkvama i

kućama, ili u stvarnom obnavljanju i predodžbi, koju betlehamski misterij ima u tajni naših oltara, u tajni euharistijske tišine i žrtve.

Gledajte, od te oduševljene ljudske ljubavi, koja se zapalila na tajni jaslica, naše je općenito božićno raspoloženje međusobnog darivanja nalik na daleki, posljednji val na žalu, na slabi talas, što od broda - koji plovi na dalekom moru - dopire do udaljene obale. Sjeća nas na jaka svijetla dalekog grada, koja lagano zarumone i tamne oblake. Da, u bezbrojnim srcima Božansko je Dijete svojim blagim smiješkom, svojim nježno raširenim rukama upalilo velika svijetla. Svijetla, koja zbog tog Djeteta gore u svetim i požrtvovnim ljudima, sjala su kroz mnoga stoljeća nad mračnom zemljom.

Samo to Dijete je pravo svijetlo i izvor svega božićnog sjaja. To Dijete je svijetlo svijeta. Lux orta est nobis! To nam je Dijete zasjalo kao svijetlo, jer ono je utjelovljenje sve ljubavi, koja postoji: Božje ljubavi. To je osobni dokaz ljubavi vječnog Spasitelja. Tako je Bog ljubio svijet, tako... Dakle već je nadmašena jednostavna činjenica, da je Bog ljubio svijet. Ne pita se više, da li Bog uopće ljubi svijet, nego koliko ga lju-

bi. Nama, koji smo toliko utučeni golemim jadom svijeta, i koji smo čak tako zaplašeni, te jedva vjerujemo u ljubav, nama je već neopisivo slatko svijetlo to, da uopće postoji činjenica, da Bog ljubi svijet, da živi Otkupitelj i Spasitelj, i da su Božje misli o svijetu misli ljubavi, a ne srdžbe. Ako možemo vjerovati samo to, da je Bog dobri Bog, i da On ovaj svijet nosi u svojim dobrim rukama i da će i sve teško i tamno imati dobar smisao i izlaz, tada nas više ne će moći smesti mnoge stvari, koje ne razumijemo, i koje ne možemo prezreti.

Ali božićna poruka ne znači samo to, da Bog ljubi svijet, nego da ga je toliko ljubio. Nije On samo dobar upravitelj svijeta, nego je u svijetu i biće prebogato ljubavlju. On je postao sastavni dio ovoga svijeta, u svijetu je postao čovjek, stvor, sluga, putnik, zaplakan čovjek, siromah, nevoljnik, koji je i križ nosio. On je združen sa svijetom na istoj razini, na istom putu. Njegova stvar, njegova moć, njegova čast i slava spustila se u taj svijet. I ne može se više govoriti, da je u tom svijetu sve propalo i trulo, da je sve bol i mrak. No, ima jedno mjesto, na koje je sišao Bog, da rukom pomiluje svijet. Ima jedna točka, u kojoj je dodirom Boga, koji je sam postao dio svije-

ta, i taj svijet postao svijetlo. U svijetu ima jedna točka - pa bila ona samo tijelo jednog Djeteta - koja je sama od sebe zasjala. DRUGO:

Pojavilo se svijetlo, ali u noći. Noć je ostala. Na čas je zaista postalo svijetlo na pašnjacima oko Betlehema, slava je Božja obasjala pastire, a zatim je opet nastala tama. Zato se u štali i na Djetetu, što je ležalo u jaslama, nije moglo očima vidjeti ono svijetlo, koje kršćanska umjetnost prikazuje na svim božićnim slikama. Pastirima nije dan kao znak nikakav trag svijetla, nego: Ovo neka vam bude znak: Dijete, povito u pelenice i položeno u jaslje. To pak nije znak slave nego slabosti, neznatnosti, siromaštva i nemoći. Što je slabije od djeteta i što je siromašnije od djeteta siromaha? I kad ono odraste, trag se svijetla ne će povećati. To će Dijete odrasti za vrlo tmuran i težak život. Kad jednom bude u najboljim godinama života, u godinama, kad čovjek mora doći do moći i utjecaja i do ostvarenja svog životnog djela - ako uopće iz nje ga nešto postane - onda će Onaj, koji je nekoć ležao u betlehenskim jaslama, biti obješen na križ, bit će izbačen, osramoćen, osuđen, uništen. Dijete, koje je već samo po sebi nemoćno, pos-

tat će tokom svoga života sve nemoćnije. Tama, što okružuje njegove prve sate, postat će potpuna noć, koja će čas njegove smrti okružiti tako, da tada ni sunce više ne će dati svoje svijetlosti, i dan će postati noć. U noći dolazi to svijetlo na svijet i u noći se opet gasi.

Ali ne, nije se ugasio. Svijetlo je dalje sjalo i oko 50 ili 60 godina iza njegove smrti pisao je neki čovjek u vjeri i ljubavi: "Vidjeli smo njegovu slavu, slavu Jedinorođenoga od Oca, puna milosti i istine." Danas smo u evanđelju treće božićne mise čuli te riječi. I zaista u 19 stoljeća, što su odonda prošla, i mi smo vidjeli nešto, a možda i mnogo od te slave Djeteta iz Betlehema. Da, svijetlo je još tu, ali i noć jo, pa nekad pomislimo, da ona postaje sve tamnija, sve dublja, te ponavljamo češće negoli ikad nestrpljivi povik straha, koji čitamo kod Izaije: Čuvaru, koje je doba noći? Koje je doba, pitamo neprestano. Hoćemo li skoro stići na najniže mjesto naše bijede, naše političke, gospodarske, socijalne i ćudoredne bijede, na dno doline, u sredinu noći, tako da smijemo pomisliti, sad ćemo opet krenuti naprijed. Sve jače nam se nameće plašljivo pitanje: Što će nam donijeti buduća godina, ova

zima, kakvu tjelesnu nevolju, duševnu zabunu, čudoredni raspad, duhovnu rastočenost? Otkupitelj je došao, živio je, izvršio je otkupljenje, za čovječanstvo je učinio najviše, što se moglo učiniti, dao je za nj svoj život, svoj božanski život. Ali se čini, da otkupljenje nije prevladalo, ili se čak čini, da neotkupljenost svijeta raste istim korakom, kako raste otkupljenje. Bol svijeta, grijeh svijeta, kaos svijeta rastu u nedogled. Rođenjem ovog Djeteta došla je punina vremena, ali time nije prestao advenat. Radosno očekivanje prešlo je u bolno očekivanje, gotovo umorno i malodušno čekanje. Naša vjera još uvijek tapka u mraku, naše se ufanje sprama na beskrajnu strpljivost, naša se ljubav prelijeva u bol, prividno uzalud, bez moći, kao da je rasuta. Bog je došao, ali kao dijete, a dijete ne govori, Bog još uvijek šuti. I mi smo postali Božja djeca, ali još uvijek nejaka djeca i nikako se ne će objaviti ono, što jednom trebamo postati.

TREĆE:

Svijetlo u noći. Ne može se poreći, da nad nama stoji svijetlo, koje je izašlo od Djeteta Isusa, i da to svijetlo raste. Ali se ne da poreći ni to, da i noć još uvijek traje, noć - koja ispunja svijet - silna noć. Oboje je

ispravno: i svijetlo i noć. Hoćemo li najzad stići dotle, da oboje odjednom promotrimo i shvatimo - svijetlo u noći? Moramo naučiti, da oboje spada zajedno, da mora biti zajedno, te da je upravo u tome čudo, božićno čudo, čudo svete noći. Grčevito se držimo površne misli, da svijetlo mora odmah i potpuno ugasiti noć. To se ne zbiva nigdje u našem svijetu. Kad sunce izlazi nad našim dijelom zemlje, ono tu rastjera tminu, ali se zato spušta noć nad drugi dio zemlje. Sunce tjera tminu samo pred sobom. Zemaljski dan, koji toliko hvalimo i ljubimo tek je tračak svijetla u svemiru, a naokolo svemirska noć. Tako je u našem duševnom, društvenom, pa i nadnaravnom životu. Svijetlo u noći. Ali upravo je to veliko čudo, da u beskrajnoj tami postoji jedna točka, koja nije tama, koja se održava, blista i sja. Kad bi u čitavom svemiru punom mraka bila samo jedna blistava zvijezda, jedna jedina razgorjela luč, jedna jedina drhtava svijeća, kakvo li bi već to bilo čudo! Tim jedinim svijetlom bila bi nadvladana tama, bila bi lišena svo svoje moći i vrijednosti. Svijetlo pobjeđuje već tmo, što postoji, što se održava, što sja, dok sve ostalo ne sja.

Tako i svijetlo, što se u Betlehemu poja-

vilo, pobjeđuje već od početka. Njegova je pobjeda već to, što je uopće došlo i ostalo s nama to Božje Dijete, taj ljubimac Oca, ta objava milosrđa, to utjelovljenje ljubavi prema ljudima. Bilo je ljudi, a to su njegovi: roditelji, pastiri, mudraci, ribari s jezera, siromasi i bolesnici, žene, djeca, sveci - koji su smjeli vidjeti to svijetlo, svijetlo svijeta, svijetlo u noći svijeta. Oni su to svijetlo smjeli nositi. Kao što ga je nosila njegova majka, kao što ga je nosio Simeon, starac, tako su bezbrojni ljudi smjeli nositi to svijetlo i drugdje ga zapaliti, smjeli su o njemu govoriti kao pastiri, koji su svima o njemu pripovijedali, smjeli su unijeti to svijetlo i u druga srca. Čitavom je zemljom pronošeno to svijetlo. Glas o njemu i njegov sjaj došao je i do naših stanova, dapače u naša srca, ako se ikad u nama upalila i održala toplina i zraka vjere i ljubavi k tome Djetetu. Mi ga sami smijemo nositi dalje, svuda, u svako mjesto gdje je mrak, u svaki kut i svaku rupu. Možemo ga zapaliti na svakom grobu, u svakom siromaštvu, u svakoj zapuštenosti, umiranju, u svakom grešniku, dapače i u svakom grijehu.

To je pobjeda ovog svijetla, to je ču-

do Betlehema, da drhtava svijeća neizmjereno više vrijedi negoli sva noć u svijetu. Kad smo promotрили betlehensko Dijete i otkad smo mu povjerovali, odonda znano, da je slabost postala jakom, da je nemoć postala sve-moćnom, da je neizmjereno maleno postalo svudašnje. Kao što je svijeća, zapaljena u tamnom svemiru, realnija negoli sva tama naoko-lo, tako je i za svakim svijetlom u noći. Svaka vjernost, ako i nije shvaćena, svaka ljubav, ako se i čini, da je uzalud darovana, svako otkupljenje, ako je i razapeto, svaka krv, koja je prividno uzaludno - a ipak hrabro i slobodno - prolivena, svako srce, koje se slo-milo u ljubavi, svaki život, koji se žrtvovao u dobroj volji - sve je to najrealnije od sve-ga što postoji, to je najmoćnije, vječno i ne-prolazno. Kao što je sigurno, da je jednom je-dno ljudsko dijete bilo Sin Božji, da je jed-nom jedno jedino dijete imalo svu vlast na ne-bu i na zemlji, da je jednom jedan ubijeni no-sio u sebi sav život, koji može obilno preda-ti, isto je tako sigurno, da svaka noć svijeta krije u sebi svijetlo svijeta. Često govorimo sa zebnjom i strahom: Gle, tu je mrak, tu je noć! Ali još bi bilo istinitije i ispravnije reći: Gle, tu je svijetlo! Gledajte, o gledaj-

te, tu je Dijete! Tu je Majka! Evo pastira,
anđela, svetaca! Gledajte, o gledajte, evo Boga!
Da, noć je, ali u noći je svijetlo. U siroma-
štvu jaslica leži spas bogatih i siromašnih,
na križu visi spas svijeta. Iz trpljenja is-
tječe vječno blaženstvo, u suzama raste i sa-
zrijeva ljubav. U žrtvi se stiče život, pre-
danjem se dolazi do zadovoljstva i smirenja.
U borbi leži vječni mir, odricanjem samoga
sebe nalazimo sreću u jednome TI. U vremenu
što protječe, sakrivena je trajna vječnost.
U konačnom i prolaznom svijetu djeluje i ži-
vi neizmjerni Bog.

DA LI NAM SE BOG OBJAVLJUJE ?

" Ustani i rasvijetli se Jeruzaleme, jer
je došlo svijetlo tvoje i obasjala te Gospod-
nja slava. Jer evo, tama će pokriti zemlju i
mrak narode, a nad tobom će zasjati Gospodin,
i na tebi će se vidjeti njegova slava. I ho-
dat će narodi u tvome svijetlu i kraljevi,
kada sine tvoje svijetlo. Digni svoje oči i
gledaj : Svi su se oni skupili i dolaze k te-
bi. Tvoji će sinovi doći izdaleka i tvoje će
kćeri ustati sa strane. Tada ćeš vidjeti i
sjati od dragosti, snebivat će se i širiti
tvoje srce, kad mnoštvo s mora krene prema
tebi, kada k tebi dođe sila naroda."

/ Izaija, 60,1-5./

Današnji blagdan nosi zvučno ime "Epiphania" - Bogojavljanje. To nam grčko ime dokazuje, iz kako dalekog vremena potječe taj blagdan, iz vremena, kad je Crkva govorila još grčki, iz vremena praksićanstva. Nastao je u istočnoj polovini Crkve, te je od početka bio jedan od glavnih blagdana. Sve do danas slavi se sa svim sjajem, koji je moguć u kršćanskoj liturgiji: ima vigiliju i osminu, i kroz devet dana se u katoličkoj liturgiji ne govori ni o čemu drugom.

Uzrok te izvanredne radosti leži u imenu samog blagdana Epiphania, to jest objava, objava Boga, očitovanje njegove slave pred očima svijeta. Prvobitno, u prvim počecima blagdana, pod tim se razumijevala epifanija rođenja, po kojoj je Božji Sin došao na svijet. Kasnije su u krug misli tog blagdana došle i daljnje sjajne objave Božje slave i njegova Pomazanika: njegovo objavljivanje pred predstavnicima poganskog svijeta, tri- ma mudracima s istoka, zatim njegov prvi javni nastup kod krštenja na Jordanu, kad je sam njegov nebeski Otac službeno za nj posvjedočio riječima: "Ovo je moj Sin preljubljeni, koji mi je omilio." Nekoliko nedjelja kasnije došla je nova epifanija. Na

svadbi u Kani učinio je Isus svoje prvo čudo, koje je toliko djelovalo na njegove učenike, da je jedan od njih, već kao stogodišnji starac, potresen mislio o tome i napisao u svojem evanđelju: To je bilo, piše on, prvo čudo, koje je Isus učinio u Kani Galilejskoj i time je objavio svoju slavu i njegovi su učenici povjerovali u njega. Sve se te epifanije još danas riječima i pjevanjem slave i hvala kroz devet dana u liturgiji ovog blagdana.

Ta oduševljena radost zbog vidljive objave božanske slave pokazuje nam, da na dnu ljudskog - a naročito kršćanskog srca - počiva duboka i iskonska čežnja, iskrena i gotovo bolna, upravo strastvena težnja, da se našim očima pokaže Bog i njegova slava. Naše oči neprestano pilje u mrak ovog svijeta, neumorno istražujemo tajne svijeta, promatramo i razmišljamo. Filozofija i religija, znanost i mistika, eksperimentat i spokulacija - sve pokušava ljudski duh, kako bi uhvatio traćak božanskog, da konaćno može roći: Gle, to je naš Bog. Ali svi su ti pokušaji bili bezuspješni. Četvrti evanđelist izrazio je to potresnom kratkoćom: "Boga nije nitko vidio." Ali je odmah dodao s pobjedonosnom radoću: "Jedinoroćoni Sin, koji je u krilu Oćovu, objavio nam je." Nije to bila samo

objava riječima, nego objava osobnim dolaskom - životom, jer u njemu je " Riječ, sam Božji Logos, postao čovjekom i stanovao među nama i vidjeli smo njegovu slavu, slavu Jedinorođenca Očeva." Dakle, prema tim oduševljenim svjedočima i učenicima postoji vidljiva objava Božja, opifanija, i to ne našim nastojanjima i istraživanjima - jer su bezizgledna - nego istupanjem samoga Boga, koji dolazi k nama - u naš vidljivi svijet - iz svog nepristupačnog svijetla, u kojem stanuje. Ali možda mi tu provalu evanđelistove radosti, u kojoj se ispuni- la i proročka radost Izaije, slušamo s nekim čuđenjem ili sumnjom i tugom. Kad smo mi vi- djeli Boga i njegovu slavu? Zaista, kod nije- dne Božje objave nema nikakve slike, koja bi kao svjetla reklama na našim ulicama blještavim sjajom svima padala u oči. Objave Bož- je su takove, da ih čovjek može pregledati i nepažljivo ih mimoći. Zato pitanje, koje smo danas postavili kao temu, ne znači samo: Da li nam se Bog objavljuje, nego i ovo: Da li ga mi vidimo, imamo li smisla, oko i srce za njegove objave? Ta su dva pitanja naša današnja tema:

Da li nam se Bog objavljuje?

Da li mi Boga opažamo?

PRVO:

Kako bi se Bog morao objaviti, kad bi htio postati vidljivim? Možda ćemo pomisliti, da bi se morao pojaviti kao munja ili kao užareno sunce, kao sjajna zvijezda, kao orkan ili kao o- cean, voličanstveno velik i miran. Da, u svenu bi se tome mogao Bog pojaviti. On to doista i čini, jer je On u svim djelima, koja je stvorila njegova moć. On je prisutan kao unutarnja stva- ralačka moć u svim stvorenjima, i zato možemo re- či: On bljeska u svakoj munji, On svijetli u . svakoj zvijezdi, On buči u našim morima i šu- mama, On grije u ljetnom suncu, a zimi voličan- stveno šuti u planinama. Sve su to prave ob- jave Božje. I jer Bog živi i djeluje u priro- di, može je On voditi i pokretati na izvanredan i upadan način, tako da mi po tom nadmašivanju i prekidanju običnog prirodnog toka spoznaje- mo: Zaista, postoji netko velik, silan, svemoćan, koji stoji iznad prirodnog toka i upravlja ga prema svojim božanskim ciljevima. To su čude- sa, koja bismo voljeli susretati kao otmjeni skeptici, ali za kojima neprestano čeznemo. Priznajmo to iskreno! A čudesa ima, o tome se ne može sumnjati. A zašto ne? Mi sami možemo svojim mudrim proračunavanjem zahvatiti u tok prirodnih događaja i izvesti najneobičnije u-

činke. Zašto ne bi stvaralački duh, koji je iznad svijeta, ili duh svetog i dobrog čovjeka, kojega on ispunja i nosi, mogao proizvesti pojave, ozdravljenja, spoznaje i stanje, koja su daleko nad našim vladanjem prirodom? I kad se to dogodi, tad su i to epifanije Božje. One duše nisu određene za našu svagdašnju upotrebu, nego da se objave uzvišene stvari i događaji, da se potvrde božanska djela, da se uvedu epohe povijesnog značenja.

Mnogo češće, a možda i djelotvornije, potresnije nogoli u svim izvanjskim čudesima, objavljuje se Bog u našim srcima, u mislima, pa i u žedi našeg duha za istinom, u velikim, čistim i svetim gibanjima naše volje. Što se god u nekoj ljudskoj duši može naći veliko, lijepo i dobro, ono što često opažamo u pitanjima djece, u genijalnim istraživaocima, u stvaralačkim duhovima, u ljubavi žena, u požrtvornosti svetaca i sve što nas može neopisivo zadiviti, sve su to epifanije Božje. Nisu to samo slike i odrazi njegove slave, nego je On sam u njima i time nam postaje vidljiv. Da, On je taj način objave uzdigao iznad ograda i granica posve naravnoga tako, da u tim objavama On nije prisutan samo svojom moći i silom, nego i svojom intimnom, svojom očinskom ljubavlju, time

što ljubljenoj ljudskoj duši govori " TI " Za ta Božja objavljivanja po nadnaravnim poticajima i pokretima našeg duševnog života kršćanstvo već odavno upotrebljava riječ milost. Time se misle sva ona ljubezna i ozbiljna, spasonosna i posvetna nagovaranja, rasvjetljenja i poticaji, kojima Bog našu dušu pokreće, zove i oblikuje. Zaista On se sam, njegova osobna blizina, ljubav i pomoć objavljuju našem duhu u svim onim mislima, koje su dobre i prožete vječnim vrednotama. Objavljuje se u svim svetim, plemenitim i velikim gibanjima naše volje, u svim pravim i nesebičnim plansajima naše ljubavi, u svim jakim i lijepim oblikovanjima našeg karaktera.

Dakle, može se reći, da je sama ljudska duša Božja epifanija, koja je ljepša i savršonija, nogoli sve blistave zvijezde i sav sjaj boja, bućanje mora i rascvalo cvijeće, ljudska duša sa svojom visinom i dubinom, sa svojom gotovo beskrajnom puninom. Ljudska je duša sama po sebi nevidljiva, ali se objavljuje u tijelu, koje je prema Božjoj mudrosti i ljepoti oblikovano kao izražajno sredstvo duše, jer ona ga izgrađuje svojom životvornom snagom. Tako dolazimo do zaključka, da je Bog na najsavršeniji način vidljiv u vidljivom

čovjeku, koga oživljuje duh, duša i milost, u blistavim očima, u radnim rukama, u dobrom srcu nekog čovjeka, a osobito svetog čovjeka. To je daleko bolja slika Božja, nego što bi to ikad mogla biti sva užarena i uskipjela sunca nebeskog prostora.

Ali ne objavljuje se Bog na jednako savršeni način u svim ljudima. U nekima je njegova slika pomućena i iskrivljena ili čak razorena. Pa kad to i ne bi bilo, ipak je to konačno tek čovjek, a ne Bog, koji nam dolazi u susret u djetetu, junaku, majci, u svecu. Nije to sam Bog, nego tek tvorevina njegove mudrosti i moći, njegove stvaralačke i spasiteljske djelatnosti. Ali postoji jedan čovjek, jedan jedini, u kojem susrećemo samoga Boga u njegovoj vlastitoj osobi i s njegovim božanskim JA. Postoji čovjek, koji je s pravom mogao sam o sebi reći: Ja i Otac jedno smo. Tko mene vidi, vidi i Oca. Prije nego Abraham bi, ja jesam. I: Ja sam u njegovoj slavi prije nego što je stvoren svijet. Ja sam svijetlo svijeta. Ja sam, koji jesam, Jahve, sam Bog, blagoslovljen u sve vijeke.

To je apsolutna, posve osobna epifanija Boga, koji je postao čovjekom, tako da mi tom čovjeku - koga naše oči vide i naše ruke diraju - možemo reći: Gospodine moj i Bože moj! Jedan čovjek nam dolazi u susret, a mi mu se možemo

klanjati. Žrtvovani čovjek, koji je postao žrtvovano janje za svu svoju braću, visi pred nama na križu, a sve - što je na nebu, na zemlji i pod zemljom - mora pasti na koljena pred njim i ispovjediti: Dostojno je janje, koje je zaklano, da primi snagu i bogatstvo, mudrost i moć, čast i slavu i hvalu.

DRUGO:

Ali, moraju li se zaista prignuti sva koljena pred tom objavom Božjom? Mogu li zaista svi, možemo li i mi s Ivanom priznati: Vidjeli smo njegovu slavu? Isto je izjavio i Petar u ime svih apostola: Mi smo povjerovali i spoznali, da si Ti Krist, Sin Boga živoga. I rimski časnik, koji je stajao pod križem, potresen je povikao: Zaista, ovaj je bio Sin Božji! Ali kako ga je mogao izdati Juda, jedan od dvanaestorice? A voliki svećenici i starješine narodne nazivali su ga zločincem i varalicom, dok su velike mase vikale po ulicama: Raspni ga! Raspni ga! Zar svi ovi nisu vidjeli slavu Božju? Ako upitamo sami sebe, što držimo o tom Sinu čovječjem, hoćemo li tada mi svi, moji slušaoci, jednoglasno odgovoriti: Povjerovali smo i spoznali, da si Ti Sin Božji? Ako i imamo tu vjeru, što govori naš život, naše doživljavanje, naše srce? Što kažu naša sjetila? Hoće li ona

odgovoriti: Vidjeli smo njegovu slavu? Daklo, to je drugo pitanje naše teme: Da li mi Boga zaista gledamo? Da li se On i nama objavio, tako da smo mogli doživjeti vidljivu epifaniju Božju ili se još smijemo nadati? Objavljivanje Boga u našem svijetu nije takovo, da bismo smjeli gledati samo Božanstvo bez ikakve koprene. Onaj, koga je utjelovljeni Sin Božji susreo u svom vidljivom tijelu, taj još uvijek nije mogao reći, da je gledao samo Božanstvo. On je vidio tijelo, o kojem Sin Božji kaže: Ovo je moje tijelo. Vidio je oči čudnovatog sjaja, sam je Bog gledao tim očima, ali to su ipak bile ljudske oči. On je osjetio moćnu i dobru, stvaralačku i blagu ruku. To je bila ruka, koja je pripadala Svemoćnom, ali ga nije dodirnulo samo Božanstvo. Kad je Toma stavio svoje prste u ranu Isusova srca, onda on nije prodro do unutarnjosti samog Božanstva. Još su uvijek tu koprene - čovječstvo. Tu su još udovi, ljudski udovi, tu je stvorenje, tijelo i duša, stvorovi Božji. Ali ono nestvoreno - samo Božanstvo - ne može se ni vidjeti, ni uhvatiti niti dodirnuti. Bog se objavio i u svemu onome, što je Krist učinio: u čudesima, ozdravljenima i uskrsnućima, a prije svega u njegovoj Crkvi - novom i istinitom Jeruzalemu. Ona kroz

sva vremena nastavlja njegov život i djelovanje, ali sve to u ljudskom liku. Božja slava i milost je u njoj, ali pod koprenom. Koprene ljudskog, i onog što je i suviše ljudsko, neprestano su prisutne.

Tako je i s onim Božjim epifanijama, koje nisu tako osobne i bliske, kao njegova objava u utjelovljenom Sinu. Bog govori u našim srcima, ali to zvuči kao glas iz naše vlastite nutrinje, kao spoznaja našeg duha. Bog svijetli iz junaštva ili iz svetosti i dobrote nekog čovjeka, ali opažamo samo toga čovjeka i njegov način i njegovo biće. To osobito vrijedi za objave Božje u prirodi: more buči, ali neposredno gledamo i čujemo silno gibanje dubokih voda. Zvijezde blistaju, ali nam naši dalekozori ne pokazuju sjaj Božanstva, nego sjaj užarenih plinova. Svijet je dubok, neistraživ i bezdan. Koliko god duboko kopamo, ne stižemo do njegova božanskog temelja; koliko god ga rastavljamo, ne prođemo do božanske sile, koja ga iznutra drži. U našim eksperimentima i računima, u posudama, cijevima i instrumentima za mjerenje nikad ne ostaje samo Božanstvo kao rezultat svega našeg destiliranja. Vidimo samo slike i zagonetno pismo.

Drugačije ne može ni biti. Sve naše spoznanje nigdje ne dodiruje samu stvarnost, nego uvijek samo neku tvorevinu naše duše: boje, svijetla, tonove, pojmove i sisteme, iza kojih tek stoji stvarnost. Dakle, kako bismo mogli neposredno gledati beskrajnoga Boga, kad se između nas i njega neprestano uklapaju naše vlastite tvorevine. Bog bi već sam morao tako neposredno ući u našu dušu, da bi On sam bio naše gledanje i doživljavanje. To će On i učiniti u nepojmljivom čudu vječnog blaženstva, u koje vjerujemo, kojem se nadamo, ali tek onda, a ne sada, tek na drugom svijetu, a ne ovdje.

Za sada vrijedi nepromjenljiva istina, koju je izrekao Ivan: Boga nije nikad nitko vidio. Dapače, kad primamo u svoje šatore njegova jedinorođenoga Sina i u njemu samoga Boga, ne uklanjaju se koprene stvorenoga, ljudskoga, zemaljskoga. Bog je, kako pjeva pjesnik Rilke, postao našim susjedom, ali preko zida, koji postoji između njega i nas. Zid je doduše vrlo tanak, ali je ipak tu.

Zato, dok još boravimo na zemlji, moguće je, da sumnjamo i negiramo, dapače, da zatajimo i izdamo, da kao luda kažemo u svom srcu: nema Boga. A kraj toga sve oko nas i u nama svijetli, i bruji i sijeva i žari o Bogu i Božjoj slavi,

a ipak luda može reći: Nema Boga.

Knjiga mudrosti naziva takovog čovjeka ludom, jer u njemu nema punine bića i karaktera, jer je u njemu čitav čovjek nekako zakržljao. Da vidimo Boga, kad se On pojavljuje, nije dosta imati oštar razum, nego se za to traži i neka zrelost karaktera, dobrotu srca, spremnost volje, prijemljiva i otvorena duša, sabranost i dubina unutarnjeg života, uopće čitav čovjek. Što više čovjek napreduje u svemu tome i u svemu uopće, to lakše i sjajnije vidi Božje epifanije u Kristu, u njegovoj Crkvi, vani u prirodi, u ganućima svoje vlastite duše, u tajnama srca i u čudesima, koje susreće u ljudima oko sebe. Čini se, kao da stvari postaju prozirnije, da se kroz njih vidi Bog, koji stoji u njima i iza njih, ili još više: one su uvijek prozirne, ali ih moramo promatrati dugo i s ljubavlju i predano. Ako ih tako promatramo, onda vidimo, kako se u njima sve jasnije ocrtava lik Božji. Upravo je onako kao kad promatramo noćno nebo, kad dugo i sabrano gledamo u njegove dubine, tek tada nam zvijezde i njihove slike postaju sve brojnije i jasnije.

Da, čini se, kao da takovom čovjeku sam Bog dolazi u susret, i kao da za takova čov-

" Pošto prođe subota, kupiše Marija Magdalena, Marija, majka Jakobova i Saloma miron-dija, da dođu i da ga pomažu. I vrlo rano u prvi dan sedmice dođoše ka grobu, kad je već izašlo sunce. I govorahu među sobom: Tko će nam odvaliti kamen s grobnih vrata? I pogledavši vidješe, da je kamen odvaljen, a bijaše vrlo velik. I ušavši u grob vidješe mladića obučen u bijelu haljinu gdje sjedi s desne strane, i uplašiše se. A on im reče: Ne plašite se! Vi tražite Isusa, Nazarećanina, raspetoga. Uskrsnuo je, nije ovdje; evo mjesta, gdje ga položiše. Nego idite, kažite učenicima i / posebno / Petru, da ide pred vama u Galileju. Ondje ćete ga vidjeti, kao što vam reče." / Marko, 16, 1. /

jeka sprema svoje vlastite epifanije, koje ne dariva drugima. Događa se, da On gotovo čujno govori srcu takova pažljiva čovjeka, da On na vidljiv način upravlja i vodi životni put takovog sabranog i unutarnjeg čovjeka. Moguće je, da On takovom sabranom i zahvalnom čovjeku uslišava molitve i u bliskoj stvarnosti. Takvom potpuno predanom i pouzdanom čovjeku dariva On i čudnovate dokaze svoje blizine, te mu zaista i svakodnevno stavlja do nogu prirodne zakone, da mu služe. Dok drugi, manje vidoviti ljudi prolaze svijetom jadikujući i pitajući: Gdje je moj Bog?, ti se pronicavi sluge Božji upravo privijaju uza svijet, uz stvoreno, uz Krista i uz njegovu Crkvu, uz svoj poziv i dapače uz smrt i križ, uza sve stvari, koje su po izgledu tako daleko od Boga. Privijaju se uz to, kao što se dijete privija uz oca i majku i šapće: " Našao sam, koga ljubi duša moja! Držim ga i neću ga nikad pustiti!"

Kadikad se dogodi ono neobično, što tako vruće želimo: nenadani i potpuni obrat od noći na svijetlo, od najdublje boli na najvišu blaženost - od smrti na život. To je čudo, koje tako često očekujemo. Da, to mora biti čudo, jer samo ga Bog može izvesti. On to čini vrlo rijetko, tek kad hoće postaviti svijetli znak, koji sja kroz stoljeća i kroz svemirske prestore. Takav zaista nagli obrat zbio se od Velikog petka na uskršno jutro. Iz nuke i poniženja križa nastao je najednom trijumf pobjede. Od zapuštenosti nastala je blaženost, kojom Božja ljubav može usrećiti. Iz boz nadno smrti postao je vječni život. Obrat je bio tako potpun, da je i tijelo, izmučeno, ubijono tijelo povukao za sobom i uzdigao ga do tjelesnog uskrsnuća, do novog, neizmjerne boljeg i savršenijeg života, nego što je prije bio. Isus, raspeti, ustao je treći dan i sa svojim tijelom. Dakle je uskrsna poruka mnogo više negoli potvrda besmrtnosti duše. Prastara je neizbrisiva spoznaja i uvjerenje, da ljudska duša smrću ne propada, da se ne vraća u ništavilo, da duša pravednog, svetog, s Bogom sjedinjenog čovjeka iza tjelesne smrti živi u Bogu boljim, istinskim životom, kakav prije nije mogla imati.

Ali u uskrsnoj je poruci veliko i novo i

divno to, da se ta duša, što živi iza smrti - nakon duljeg ili kraćeg vremena - ponovno veže uz tjelesni život, da smrt ima značaj zaista samo prelazne epizode, kratkog prekida, u kojem tjelesni život prestaje samo na neko vrijeme - koliko traje otkucaj sata. Jedan od nas, koji je zaista bio najbolji i Bogu najbliži - u doslovnom smislu s Bogom sjedinjeni čovjek - već je treći dan primio svoj tjelesni život u neopisivoj slavi i blaženosti. I mi ćemo opet primiti taj život, iako ne nakon nekoliko dana, nego tek kad prođu duga vremena svjetskog zbivanja. Ali što znači vremena? Vrijeme je tek kratak čas, u kojem naše tijelo spava i trune u zemlji. Ono je tek sjeme, koje će jednom, kad zasja sunce, uskrsnuti na novi život.

Tako je uskrsna poruka najveća i najslavnija od svijetle vijesti, koje su nam stigle o ljudskom tijelu. O tijelu, koje se toliko sramoti, ali i toliko obožava, koje toliko pati, ali ga i toliko mazi, o tijelu, koje jedni klikćući predaju za noku ideju svog srca i duha, a drugi hoće, da ga grčevito i sa strahom zadrže kao jedini oblik i jedinu sreću svog života. Poruka o uskrsnuću Isusa Krista kaže nam konačno, što treba držati o našem tijelu i kako mi trebamo nje držati. Ona nam daje tri poruke:

Postoji izbavljenje od tijela,
Postoji gospodstvo nad tijelom,
Postoji zajedništvo s tijelom.

PRVO:

Postoji izbavljenje od tijela, od "tijela smrti ove," kako se izražava sveti Pavao, od tijela tame i demonije, od onoga tijela, iz kojega se k našem duhu diže užas, strah i krivnja. Poznato je, da su narodi, koji su najdublje zagledali u tajne svijeta - stari narodi sredozemlja i narodi dalekog istoka - a isto tako i ljudi, koji su najozbiljnije shvaćali život i računali sa savješću, svi su oni imali i osjećaj ili jasnu svijest o dubokoj i teškoj tragediji, koja leži u našem tjelesnom životu i bivanju. Oni su s nesavladivom zebnjom i potreseni strahom i stidom promatrali i udovoljavali tjelesnim potrebama, požudama, nagonima i stanjima tjelesnog života. Svi su oni osjećali, da su tu skrivene teške i ozbiljne tajne, tajne tragičnog, tajne grijeha i zato tajne propasti i smrti.

Iz divljih tjelesnih nagona, koji se teško obuzdavaju, izvire većina grijeha i strahota, koje se pojavljuju u životu i povijesti: strašne nastranosti seksualnog života, užasi ljudske okrutnosti, orgije žudnja za užitkom,

koje mogu sniziti čovjeka daleko ispod životinjskog nivoa, panika i strah, kao i bezobzirnost, koja je povezana s tjelesnim nagonom za održanjem, i koja se tako pojavljuje u svojoj grozoti kod panike masa.

Zato je bila zdrava i ozbiljna misao o tjelesnoj askezi kod svijetu ljudi, koji su se htjeli očuvati za neku duhovnu idolu, za neki duhovni cilj. Oni su se plašili nagona i mračnih stanja svoga tijela i nastojali su se izmaknuti posve tjelesnog gospodstvu. Ta se askeza doduše često izrodila i krenula nezdravim pravcem, jer se izbavljenje od tijela i njegove demonije i tragike ne postizava jednostavno uništenjem i potiskivanjem tjelesnog života. Potpuni pregled tih odnosa i ispravan stav prema tjelesnom životu i pravi pojam o izbavljenju od tijela primilo je kršćanstvo tek po uskrsnoj poruci.

Isus je i svojim tijelom ustao od smrti. Započeo je novi život u tijelu, nad kojim moć tmine nije više imala vlast. Jasno je, da On ni u svom prijašnjom životu nije bio nikad podvrgnut grijehu, a poslije svog uskrsnuća bio je beskrajno daleko od svake mogućnosti grijeha. I u njegovu su tijelu bile potrebe i zahtjevi tjelesnog života, sumračna stanja

i ograde, koje tjelesni život neprestano diže protiv duha. Ali iza preobraženja i preporoda njegova tjelesnog života prošao je svaki mrak i sila, koju može nametnuti tijelo. Njegov tjelesni život nije se sad više spuštao u dubine nesvijesnog, zemaljskog i mučnog, nego se uzdigao do svijetlih visina potpune svijesti i savršene slobode. Dakle postoji izbavljenje od tijela smrti ove, ne po konačnom uništenju tjelesnoga, nego po oslobođenju i uzdignuću tjelesnog života, po otkupljenju od demonije i privezanosti uz tijelo. Postoji izbavljenje od otpora i od sramotnog gospodstva tijela nad duhom. To se izbavljenje ostvaruje time, što se uspostavlja gospodstvo duha nad tijelom.

DRUGO:

Druga velika pouka o tijelu, što je sadržana u uskrsnoj poruci jest, da postoji gospodstvo, savršeno gospodstvo nad tijelom. Ono ide tako daleko, da ukida ograničenja, koja tjelesnom životu pružaju prostor i vrijeme. Uskrsnulo tijelo Isusa Krista moglo je i kroz zatvorena vrata unići k zaplašenim učenicima. Već prema zapovijedi volje mogao je On nadvladati prostornu udaljenost i djelovati u nadvremenskoj prisutnosti u Jeruzalemu kao i u Ga-

liloi i na svakom mjestu. Mogao se povući u neku sforu i dubinu nevidljivosti i iz nje opet izroniti prema tome, kako je često trebalo tješiti oči i osjetila učenika osjetnom prisutnošću njihova Gospodina.

Moguće je, dakle, duhom tako savršeno zavladati tijelom, da se na širokoj liniji uklone ograde i slabosti, koje su povezane sa životom u svijetu tjelesna. To je potvrda prastarog i svakidašnjeg iskustva, da su u čovjeku najjači duh, volja, ideja i ljubav, te da oni mogu i samo tijelo povući u veću slobodu i širinu. To je potvrda starog, dvstrukog iskustva: namjerno umnažanje tjelesnih potreba, neobuzdano popuštanje zahtjevima tijela znači samo sve veće opterećivanje našeg duha. Ono može u nekom čovjeku ugasiti, utopiti i ugušiti duhovno, idejno, a time i samostalnost i jakost. Ako sve veću kulturu tijela ne prati još jači napredak duhovne kulture duše i idealnog života, tada ta tjelesna kultura prelazi u robovanje, koje najzad uništi i samo tijelo. Ali i obratno, može se već i u našem zemaljskom životu u velikoj mjeri postići, da zagespeduje misao, volja, volja za zdravlje, volja za hrabrost i djelo, volja za podnošenje i strpljenje, volja za život. Dosta često promatramo ljude, koji imaju upravo neznat-

ne, upravo neizmjerne male tjelesne sile i potrebe, a opet ih oživljuje neka tajanstvena snaga, nosi ih nepokolebiva volja, preobražava ih neki neizrecivi unutarnji sjaj i blaženost.

Da, moguće je, da sjajno i slavno vladanje tijelom, koje je stekao Krist u svojem preobraženom životu, daje i nama, i to ne samo kao ispunjenje budućnosti - kad ćemo i mi s njime po njegovoj sili uskrsnuti na novi život - nego već sada. Jer je On uskrsnuo, da svojim novim tjelesnim životom i naša tjelesa dovede do usavršenja. Kao što je Tomino oko i ruku doveo do jasne sigurnosti i dodira, koji ga je duboko potresao i strgnuo iz ponora žalosti i malodušnosti, tako hoće, da i naše ruke i oči dovede do slobode i uvjerenja. Dok nam se objavljuje iz svog novog života, postajemo u svom duhovnom životu jači, življi i slobodniji i stičemo gospodstvo nad svojim tijelom, a time i izbavljenje od tragike i tame svoga tijela.

U Euharistiji nalazimo predivnu sliku tog priopćivanja i izmjena duhovnih i nadmoćnih snaga. Isus je govorio: " Ovo je moje tijelo. Uzmite i jedite. Tko jede od ovoga tijela, živjet će i ja ću ga uskrsnuti u posljedni dan." Tu je evo tijelo, i to njegovo tijelo,

lo, postalo upravo princip života i snage, dok je inače tijelo princip smrti i propadanja i slabosti. U Kristu je gospodstvo duha nad tijelom tako silno i pobjedonosno, da ne samo da je njegovo tijelo postalo slobodno i jako za vječni život, nego može i drugim dušama i drugim tjelesima predati život i snagu.

Krist je tu vlast nad tijelom stekao stvarno time, što je svoje tijelo žrtvovao, učinio žrtvom posluha i ljubavi. Tako mi u Euharistiji - svetoj pričesti - primamo njegovo tijelo kao žrtvovano, kao predano tijelo. Ali upravo tako kao žrtvovano tijelo ono nam daje slobodu i duhovnu snagu. Kad se tjelesno združujemo u svetoj pričesti, tada sila ljubavi, koja je njega prinijela, toče u našu dušu, a time i u našo tijelo. Tako i mi možemo već sada stoći nad svojim tijelom duhovnu vlast, koja nas oslobađa i gospodstvo duha, koje nas osposobljuje, da svoje tijelo prinosimo i istrošimo u službi posluha i ljubavi.

Tako razumijemo i opće poznatu činjenicu, koja se mogla bezbroj puta opaziti u svjetskom ratu, da i u tjelesnom pogledu najveću i najustrajniju sposobnost rada i

maju oni,koje vodi jaka ideja,velika ljubav, duhovni princip,volja,koja daleko nadilazi tjelesno. A među ovima opet imaju veću snagu za rad oni,koje vodi ideja žrtve,ljubav,požrtvovna ljubav,divna i bezbrižna zaborav sama sebe. Oni žele sebe i svoje tijelo,svoje zdravlje i život žrtvovati za druge,koje ljube. Žele,da u silnom zamahu sve to bace kao ulog za ono,što tako bogato ispunja njihovu dušu. To su ljudi,koji poput Krista tože za tim,da budu kršteni krstom,u kojem će oni sami sa svojim tjelesnim životom propasti. To su oni,koji mogu jednoj zajednici reći: " Uzmite me i živite od mene! Ovo je moje tijelo,ovo je moja krv!" Da,to su ljudi,koji pristupaju kao Krist svome Bogu i Ocu,ljubljenome TI svoga života i bez promišljanja i bez pridržaja mogu reći: " Pripravio si mi tijelo,koje mogu žrtvovati za te,gle,dolazim." To su ljudi,koji se - primajući žrtvovano tijelo Isusa Krista - zaista s njim združuju i On postaje njihov vlastiti život. Oni su stekli istinsku slobodu i moć i silu ukoliko je to ovdje moguće. U takvim ljudima zaista svaki ud tijela,svaka kap krvi i života donosi korist i ima vrijednost,jer oni svoja tjelesa zaista posjeduju. I samo oni vladaju svojim tijelom,koji ga mo-

gu predati na križ,koji ga mogu položiti na žrtvonik,da se istroši za nešto,što je veće od svakog tjelesnog života. Svoje tijelo posjeduju oni,koji imaju slobodu darovati ga Bogu i ljudima.

TREĆE:

Žrtvovano tijelo Isusa Krista,koje je prineseno u poslušnosti i neizmjernoj ljubavi, Bog je opet probudio na vječno i blaženo zajedništvo s duhom. Vlast duha nad tijelom nije svo. Ona je samo put k istinskoj i živoj i savršenoj zajednici duše i tijela. Ovo je možda najljepši i najsretniji dio uskrsne poruke: i tijelo će živjeti,vječno živjeti,živjet će u zajednici s dušom. To znači ne samo to,da će od duše primati i život i formu i sudjelovanje s slobodi Božje djece,nego da i ono može duši nešto pružiti. Već se našem sadašnjem zemaljskom životu zajednica duše i tijela očituje kao silna napetost puna tajna,kao svijet pun mogućnosti i događaja. Taj je odnos pun bola i tragike,ali je i prepun nepojmljive ljepote. Doduše,ljudsku dušu tijelo stalno ugrožava,potresa je i straši. Ono je za nju često izvor stida,pa i poniženja. Tijelo prima od duše neopisivo veliku sposobnost trpljenja. Čovjek može neusporedivo više i dublje

trpjeti nego bilo koja životinja. To dolazi od duhovne duše, od svijesti, od jasnoće untarnjeg svijetla. Tek ono čini trpljenje zaista intenzivnim. Ali s druge strane je zajednica tijela i duše izvor neiscrpivih radosti, radosti najčišće i najviše vrste. Radost zbog svijeta boja i svijetla i tonova, radost zbog prostora i prostorne veličine, radost zbog planina i mora, proljeća i zimskih misterija zemlje dana je samo čovjeku, a ne životinji ni anđelu. Ona dolazi od te duhovno-tjelesne zajednice, koja je u njemu. Ona je u njemu još vrlo nesavršena, često pomućena i uznemirena. To se najčešće zbiva, kad tijelo vlada nad duhom i kad ga potiskuje, kad čovjek promatra i uživa svijet kao materijalist, kao neka mišićava životinja, kad ga doživljuje samo svojim sjetilima. Harmonija je pomućena i onda, kad duh vlada tijelom, ali nezdravo i fanatično, pretjerano i grčevito, kako se to događalo u nekim starim ili istočnim formama askeze. Moguća je ipak istinska i potpuna harmonija u zajednici tijela i duša. Potpuno je zajedništvo tek tamo, gdje je tijelo oslobođeno svake demonije, i gdje je duh toliko zreo, da može zaista slobodno i s ljubavlju vladati i samim sobom i tijelom. Tamo se tijelo pod silom i-

de je i ljubavi uzdigne nad ograničenost tvarnoga, a duh toliko uroni u Boga, da s božanskom ljubavlju obuhvaća sve bivstvo, Oca nebeskoga i sva stvorenja, sve do najmanjeg praška. U Bogu nema protivnosti između tvari i duha. Misao, da tjelesni svijet potječe od zlog principa, zabluda je ljudske fantazije. Ne, jedini, beskrajni i vječni Duh nosio je u sebi i tjelesa i sam ih je stvorio i taj taj jedini božanski Duh obuhvaća svojim zajedništvom ljubavi sve što jest. Zato je ljudskom biću moguće zajedništvo bitka, odnosno stvarna zajednica između stvorenog tijela i stvorenog duha.

Otkad je u Isusu Kristu ljudsko tijelo nanovo probuđeno na život i to na potpuno blaženi život s duhom, otkad su i same rane, koje su mu zadali, postale jasno crvene, i otkad su njegovi dragi učenici mogli u milim crtama otkriti sličnost s Učiteljem, onda možemo biti sigurni, da je besmrtna i nada naših očiju, da će biti vječna činjenica i svijet boja i zvukova, vidljivih pojava i slika, svijet vidljive i opipljive zajednice u nama i s našim ljudima. I svijet osjeta i osjetne radosti je nešto značajno, jer ga je stvorio Bog. On je značajan i za

duh, jer će ga Bog našem duhu vratiti za čitavu vječnost preko u kraju slobode i zajedništva. Kad ta zajednica tijela i duše dođe do pune harmonije, tada će u moru preobilnog zadovoljenja biti nadoknađene sve tjelesno-duševne muke, koje još podnosimo ovdje. Kad jednom nestanu granice i zapreke, na koje sad nailazimo u zajednici tijela i duše, tek će se tada ostvariti neizrecive mogućnosti, koje su usađene u tu zajednicu. Provalit će svi izvori čuvstava i osjećanja, gledanja i primanja, koji još drijemaju u podzemnim skrovištima. Ispunit će se ono obećanje - puno slutnja i značenja - koje je izraženo u budućem gledanju Boga. To, što Bog naše konačno usavršenje označuje kao gledanje, dakle kao osjetno radosni doživljaj, to znači, da će i naše tjelesno gledanje, promatranje i upijanje očima dostići svoje konačno ispunjenje. Ima ipak nešto doslovce istinito u viziji, kojom je nekoć bio utješeno Job u svom najdubljem jadu: "Znam, da moj Otkupitelj živi! Kad jednom sve svrši, On će stati nad mojim prahom. I makar se moje tijelo raspalo, i pak ću ja u tom tijelu Boga gledati. Moje će ga oči promatrati i vidjeti, da mi je On bio milostiv!"

KRIST NAŠ GOSPODIN

"...Isus je govorio sabranim učenicima: Nije važno, da znadete vremena ili časeve, koje je Otac odredio vlašću svojom; nego ćete primiti silu, kad dođe na vas Duh Sveti i bit ćete svjedoci u Jeruzalemu i po svoj Judeji i Samariji i do kraja zemlje. I kad to reče, vidješe oni, gdje se podiže, i uze ga oblak iz očiju njihovih. A kad su nepomično gledali za njim, gdje ide na nebo, gle, dva čovjeka stadoše kraj njih u bijelim haljinama, te im rokoše: Ljudi Galilejci! Što stojite gledajući na nebo? Ovaj Isus, koji se od vas uze na nebo, tako će doći, kao što ste gledali, gdje ide na nebo." / Djela apostolska 1,7.../

U apostolskom vjerovanju molimo: Uzašao na nebo, sjedi s desne Ocu. Danas slavimo spomendan tog uzašašća. A što zapravo pod tim mislimo? Za mnoge je kršćane taj dan samo blagdan usred tjedna, nekima dobro došao, a drugima ne. No koji je razlog i smisao tog blagdana? Slušamo evanđelje i Djela apostolska, koja nas izvješćuju, kako se Isus uzdigao iz sredine svojih apostola i nestao ispred njihovih očiju. Ali što to sve znači? Zar je Isus zaista krenuo u svemirski prostor, u zvjezdani prostor prema nekoj dalekoj obali u dubinama vasiona? Ili je to uzašašće samo simbol za neko zbivanje u neprostornom i nevidljivom? Što zapravo znamo o tajnama prostora i njegovim dubinama? U njima svijetlo putuje milijunima godina od jedne zvijezde do drugo. A tok ovo pitanje: Što uopće znamo o prebivanju i kretanju uskrsnulog tijela u tom prostoru? Ali za sada i za naš kršćanski život nije ni potrebno, da znademo sve to. Ono što je bitno u tajni uzašašća, sasvim nam je sigurno poznato: događaj, koji se taj dan zbije u duhovnom svijetu, u božanskoj stvarnosti, a time i u svijetu naših duša. Taj je događaj odonda vječno djelatna činjenica. Isus, Sin Božji i Sin čovječji, poslušni i ponizni sluga Božji - koji je bio

raspet i ubijen u službi Boga i ljubavi - onaj je sat ušao u punu i nepomućenu slavu svog Oca. Tad je izvedan posljednji zaključak iz njegova bića, djelovanja i trpljenja, tad je postavljen na mjesto, koje mu je pripadalo nakon njegova života i djelovanja. Postavljen je na mjesto gospodstva i časti, blaženstva i ljubavi, na mjesto tako uzvišeno i plemenito, da se ono može označiti kao mjesto s desne Ocu. Naravno, to je samo usporedba i slika, jer kod Boga nema ni desne ni lijeve strane. Ali ta slika ipak označuje nešto stvarno: Isus naš Spasitelj, raspeti, sad je u časti i gospodstvu kod Boga, a to se zaista može smatrati kao sudjelovanje u Božjoj moći i blaženstvu. Doslovce se ispunilo ono, što je prije mnogo stoljeća bilo o njemu zapisano kod proroka Izaije: Božja će volja biti položena u njegove ruke i u njegovoj će ruci uspijevati. Od tog mu je dana stvarno položena u ruke sva vlast na nebu i na zemlji.

To je pak događaj i činjenica, koja za nas ima najveće religiozno značenje: mi sudjelujemo u svemu, što se događalo s Isusom, mi to očekujemo i u tom je naše ispunjenje. Time, što Isus sjedi s desne Ocu, On u punom smislu riječi dolazi u našu sredinu, u sredi-

šta kršćanstva. Tako po događaju uzašašća možemo vidjeti, što je središte, to jest bit kršćanstva, što je kod te religije najvažnije, zapravo - što znači biti kršćanin.

Sve je to sadržano u formuli, koju je veoma rado upotrebljavao sveti Pavao, jer je ona stvarno najsadržanija formula svega kršćanstva: Christos Kyrios, Krist Gospodin. To je ujedno najkraći izraz za smisao i sadržaj tajne uzašašća: od onog sata Krist je Gospodin, Gospodar.

Na koji je način Krist naš Gospodar? Zar zaista postoji nad nama gospodar? Mi - današnji ljudi - osjećamo se međusobno potpuno ravnopravni. Nijednog čovjeka ne priznajemo gospodarom nad sobom. Priznajemo poslodavce, ali ne gospodare. Priznajemo vladare, ali oni nisu naši gospodari. Priznajemo vođe, ali ih ne priznajemo kao gospodare. Zar da sad Krista priznamo za svog gospodara? Ima li to neko značenje ili je to prazna formula, koja nas ne treba uzbuđivati i uznemirivati? Naravno, naš odnos prema Kristu ne možemo određivati prema svojim subjektivnim osjećajima, nego samo prema objektivnim činjenicama, prema biću i položaju, prema dostojanstvu i djelovanju Isusa

Krista. On je utjelovljeni Sin Božji, Bog i čovjek u isto vrijeme, On je došao od Oca, a među nama je prebivao kao čovjek. Iz ljubavi prema nama služio je Ocu u vrlo teškoj službi. Po toj službi Božjoj omogućio je i nama pristup presvetom Bogu, tako da zajedno s njime smijemo doći do konačnog i potpunog i blaženog sjedinjenja s Bogom, koje će nam Bog darovati I-susu Kristu za volju. Prema tome će se na nama ostvariti Kristova molitva: Oče, hoću, da oni, koji vjeruju u moje ime, budu tamo, gdje sam ja, da vide slavu, koju si mi dao.

To su činjenice. Odatle zaista slijedi, da je Krist naš gospodar u najvišem i najsvetijem smislu, što ga uopće ta riječ može imati. Naime, trostruko je značenje, što ga može imati riječ "gospodar", a to se ostvaruje u Kristu - i to samo u njemu. On je u tom trostrukom smislu jedini Gospodar, što ga uopće ima, u pravom smislu Gospodar, Christos Kyrios. A trostruki smisao toga je ovaj:

Mi smo Kristovo vlasništvo.

On je naš zakonodavac.

Mi smo njegovi sluga.

PRVO:

Krist je naš Gospodar, jer smo mi njegova svojina. Zar čovjek može biti nečija svojina?

U staro su doba robovi bili svojina svojih gospodara. No to je bila zabluda i užas, jer se to činilo iz koristoljublja. Čovjek je čovjeka učinio svojom domaćom životinjom, teglećom životinjom, koju je iskorišćivao. Novac je bio u višoj cijeni, negoli čovjek. Ali čovjek se ne može nikad sniziti tako, da bude samo neka korisna stvar ili životinja. Na taj način ne može niti jedan čovjek pripadati drugome. Ipak se oni, koji se ljube, izražavaju slično. Jedno drugome govori: ja sam tvoje vlasništvo, pripadam tebi. No to je uglavnom tek preobilje osjećaja ili čak samih riječi. Ali kad bi taj izraz proizlazio iz preobilja ljubavi, tad bi to bila istina. Ljubav zaista može jednog čovjeka darovati drugome kao svojinu tako, da dvoje budu jedno, da jedno drugome pripada. Ali gle: nema veće ljubavi od one, kad netko dadne svoj život za svoje prijatelje - tako je govorio Isus baš u času, kad je sam nakanio dati svoj život za svoje prijatelje. To je On i učinio. On je radi nas žrtvovao sebe, svoje tijelo, svoju krv, svoje srce. Ljudi, za koje se žrtvovao, mogu se isto tako iz prevelike ljubavi predati za njega i htjeti, da mu pripadaju. To je eto ona ljubav, koja od mnogih čini jedno - to je pripadnost. Mi smo s njim jedno,

dapač - prije negoli što o tome znademo - jedinstvo je već ostvareno. U svojoj smrti, kod svog povratka Ocu, uzeo nas je za ruku i ušao je zajedno s nama u svetište govoreći: Gle, Oče, oni su moji. Poznajem svoje, a moji poznaju mene. Hoću, da budu gdje sam i ja. Pred vječnim Bogom i u stvarnosti pripadamo njemu, mi smo Kristovi - kršćani. To je bio prvi i najdublji smisao kršćanskog imena. Biti kršćanin od početka je značilo pripadati Kristu. Pred Bogom i svijetom mi smo njegov narod, njegovi učenici, njegovo kraljevstvo, što više njegovo tijelo i njegov život, uključeni smo u njegov životni sok. Njegova snaga i milost, njegova božanska blizina, njegov život u Ocu isto je tako i naš, jer nam ga je On darovao. Po njemu smo posinjoni, tako da istom dragom riječi i istim zazivom možemo reći: Abba, Oče. Nije to samo neko ponavljanje. Njegov duh i u nama jednako zove Abba. To je kao jedno jedino bilo, kao isti krvni optok, kao jedan jedini val ljubavi, isti topli dah, što se diže iz Kristova srca i iz naših srdaca, pa govorimo: Abba, Oče.

Dakle mi pripadamo njemu i jedno smo s njime, kao da je samo jedan Krist. I tako je naša sudbina ista kao i njegova. Isti nam

je cilj, naimo blaženstvo u Ocu i isti nam je put, koji vodi preko neke Kalvarije i preko tame nekog groba sve do brda uzašaća, a odanle do desne našeg Boga i Oca tako, da budemo gdje je i On. Jer gdje je Gospodar, tamo mora biti i svojina, koja mu pripada, koju je zaslužio, svi oni, koji su sami sebe darovali njemu, koji su se s njim sjedinili u zajedničkoj ljubavi i zajedničkoj nevolji.

DRUGI:

Odatle izlazi i drugi smisao, što ga ima Kristovo gospodstvo nad nama: On je naš zakonodavac. On ide k Ocu pred nama, vodi nas za ruku i predstavlja nas Ocu. On je naš vođa i prema tome On treba određivati kakvi moramo biti, ako hoćemo, da nas pred Ocem prizna za svoje. On nam daruje Božje posinaštvo, stoga moramo u sebi nositi njegov duh, jer je On dijete Božje. Prema tome On treba određivati, kakvo će biti naše biće, naš karakter, život i naša životna forma. On treba izjaviti, kakvi moramo biti, On ima vlast govoriti: Tko hoće slijediti mene, taj neka čini ovo, a neka propusti ono. Taj neka se ovoga odroče, a ono neka uzme na sebo. On određuje: Tko oca ili majku ljubi više od mene, taj ne može biti moj učenik. On je zakonodavac, koji nam smije obja-

viti ovo: Starima je rečeno: Oko za oko, zub za zub. Ali ja vam kažem: ljubite svoje neprijatelje. Činite dobro onima, koji vas mrze, molite za one, koji vas progone! On ima vlast govoriti: Ovo je moja zapovijed, da se ljubite međusobno, kao što sam ja ljubio vas. I po tom neka upoznaju svi, da ste moji učenici. On nam se smije i prijetiti: Tko zataji mene pred ljudima, onoga ću i ja zatajiti pred svojim Ocem. On smije i obećavati: Što ste god učinili jednome od najmanjih, meni ste učinili. I: Tko mene prizna, primit će ga Otac, koji me je poslao. I: Tko drži moje riječi, on je onaj, koji me ljubi.

On nam, dakle, zapovijeda. Ako želimo ući u njegov život, moramo držati njegove zapovijedi. Ako hoćemo biti savršeni, moramo ga slijediti i sve ostalo napustiti. A njega slijediti znači usvojiti njegov duh, njegovo mišljenje, njegovu dušu. Njega slijediti znači misliti o Bogu, o providnosti, o životu, o grijehu, o vječnosti, o mamonu, o svom bratu, o svom narodu, o siromasima i bogatašima onako, kako On misli. Njega slijediti znači tako moliti, tako ljubiti, tako trpjeti, tako podnositi, kako je to On prije nas činio. To znači biti blag, ponizan kao On, čist i vjoran dužnosti kao On. Njega slijediti znači nositi torat jedan drugoga,

kao što je On nosio naš.

Time je po sadržaju i formi osnovana kršćanska čudorednost. Po sadržaju: otkad je Krist naš Gospodar za nas ne može više doći u obzir nikakav drugi moral, niti druga životna forma, niti drugačije savršenstvo čovještva, niti neko drugo mjerilo i zakon. Može vrijediti jedino propovijed na gori: Blažena nosebičnost! Blaženo nošenje križa! Blažena ljubav prema bližnjemu! Blaženo milosrđe i poslušnost! Blažena je čistoća i blažen idealizam, kojem nije do toga, da stekne sav svijet, ako bi zato morao protrpjeti unutaraju i duševnu štetu. Moral se više ne može razvijati, nema morala, koji bi vodio nekom cilju iznad Krista Gospodara. Ne može više doći neko drugo doba, u kojem bi se nasilje smatralo blaženim umjesto poniznosti, mržnja umjesto ljubavi, egoizam umjesto milosrđa, požuda umjesto čistoće, častohleplje umjesto trpljenja, a pohlepa umjesto darivanja.

I sada je formalno čudoredni zakon položen na konačni temelj. Sada i za sva vremena znamo, zašto moramo biti dobri, puni ljubavi, milosrdni i čisti. Moral se sam po sebi može bazirati na različitim temeljima.

Može na primjer netko biti dobar, jer smatra, da je to korisno, jer konačno uviđa, da se dobrota, pravednost, milosrdnost, održavaju trajno i za vječnost, i da samo one vode punom i pravom životu. Može netko htjeti biti dobar zbog napretka, jer hoće biti pravi i savršen čovjek. Zapovijedi i zahtjevi dobra slažu se sa zahtjevima potpunog i čistog čovještva. Može netko htjeti dobro zbog samog dobra, pa i to je uzvišena i mudra misao. Ona je i dovoljna jaka i odlučna, samo ako to dobro ne smatramo kao neku apstrakciju, nego kao živog i osobnog nosioca svega dobra, svake dobrote - kao Boga. Biti dobar radi Boga, to je razlog, koji o svemu odlučuje. No Bog je dalek i nevidljiv i tog nevidljivog Boga ne može svatko naći kao svoj posve osobni TI, koji poput vala uzdigne i ponese čitavu dušu. Ali kad Bog priđe k nama kao čovjek, i kad nas taj čovjek uzme za ruku i rekne nam: Slijedi me!, tada se zbog blizine tog bratskog i ujedno božanskog čovjeka u svima nama može podići taj veliki val, što će nas ponijeti i uzdignuti do krajnih odluka. Taj val znači: za TEBE i s TOBOM! To je najsavršenija čudorednost. Nijedan imperativ, kako god bio kategoričan, ne može se usporediti s tim imperativom osobne ljubavi, koja hoće da slijedi: Ho-

ću, da budem tamo, gdje si TI. Idem onamo, kuda polaziš TI. Hoću da trpim i podnosim ono, što podnosiš TI. Neću da mi bude drugačije nego-
li je TEBI. Svakom zaista dobrom i ujedno ljub-
ljenom čovjeku mogli bismo i smjeli ta-
ko govoriti, ali nikome onako kao Kristu, našem
Gospodaru. Jer smo mi njemu bliski kao inače
nikome od ljudi, jer smo njegova svojina, i jer
smo jedno s njime, ne postoji nijedan TI, koji
bismo mogli izgovoriti lakše i punije i traj-
nije negoli je TI, što ga upravljamo njemu.
Jer si TI moj gospodar, zato neka mi bude po
TVOJOJ riječi. Ti si moj prijatelj i zato mi
dopusti, da ostanem kod Tebe. Ti si moj Spasi-
telj, stoga daj, da s TOBOM trpim. Ti si moj
Bog i sve moje, zato daj, da uza TE prionem. U
tom potpuno osobnom odnosu i predanju riješe-
no je odsudno pitanje sve čudorednosti, pita-
nje, što je dobro i zašto je dobro i zašto ga
hoćemo. Odgovor je jednostavan: jer TI to ho-
ćeš, jer Ti si TI. Zapovijedaj mi, i ono, što TI
zapovijedaš za mene će biti dobro. Dosudi mi
smrt ili život, bit će mi jednako dragi i život
i smrt, jer su od TEBE. Zahtijevaj od mene što
god hoćeš i svi će Tvoji zahtjevi biti za me-
ne milost, jer smijem raditi ono, što TI hoćeš.

Tu više neću kazati, da " moram " nego da
" smijom ", tu prestaje dužnost, a počinje mi-
lost. Zapovijed je postala dar, a gospodstvo
nad nama postalo je beskrajna sloboda u nama.
Na toj visini nestaje gospodstva, jer je samo
sebe nadmašilo. Zato mi u Kristu Isusu nismo
više u međusobnom odnosu ni gospodari ni slu-
ge, ni slobodni ni robovi, jer konačno ni pred
njim toga više nema. Mi njemu govorimo: TI si
naš Gospodar, a On nam odgovara: Ne zovem vas
više slugama, nego prijateljima. Dakle jedino
gospodstvo, što nad nama postoji vodi do toga,
da prestaje svaka podložnost - zakon prelazi u
slobodu.

TREĆE:

Ako gospodar naziva prijateljima i drugo-
vima sluge ili vojnike, kojima zapovijeda, onda
se upravo time ostvaruje nova i možda najljep-
ša vrsta gospodstva, što ga uopće ina, a osim
toga i najplodniji odnos - odnos služenja -
koje ujedno znači i podložnost i slobodu. Već
sama riječ označuje, da podložnici, to jost oni,
koje gospodar vodi i kojim zapovijeda, pružaju
nešto svome vođi i gospodaru. Oni mu mogu is-
kazati neku uslugu. To je u stvari treća forma
odnosa nas kršćana prema našem Gospodaru Kris-
tu, Bogu čovjeku. Mi smo njegove sluge, to zna-
či, da mu možemo služiti, možemo za nj nešto u-

činiti. To nešto On prima kao noku uslugu, kao pomoć. Nismo li mi njegovi borci, koji šire njegovo kraljevstvo po čitavoj zemlji? Nismo li mi evanđelisti, koji navijamo njegovu " veselu vijest " ? Nismo li oruđe, jer u svojim rukama nosimo njegova sredstva spasa? Krist je u stvari upućen na svoje učenike, koji se zovu kršćani, na svoje apostole i svećenike, na učenike i učenice, na sve, koji vjeruju u njegovo ime, koji su ga zavoljeli, koji su prožeti njegovim duhom i milošću. On treba njihovu riječ, njihov primjer, njihovo osobno ili službeno djelovanje, njihovo junaštvo i požrtvornost, odricanje i djela ljubavi, vjeru i spoznaju. Kršćanstvo - to znači otkupljenje čovječanstva - a to je zapravo životno djelo i životni interes Isusa Krista. Ono se širi samo toliko, koliko ga svojom suradnjom šire pojedini kršćani i čitavo kršćansko čovječanstvo. To je velik, divan smisao legende o svetom Kristoforu: Božansko Dijete prelazi preko širokih, dubokih voda vremena i svjetskog zbivanja na ramenima ljudi, koji su njegovi nosači i pomoćnici.

Jesno li mi svijesni, što znači takav odnos služenja? Smijemo učiniti uslugu jedinom, najvećem, božanskom čovjeku, što je i-

kad postojao. Smijemo pomoći u jedino važnom i bitnom djelu, što se zbiva na zemlji. Uporabljivi smo, da, potrebni smo za jedinu službu, koja je zaista na srcu Stvoritelju i Otkupitelju svijeta, potrebni smo za svu vječnost i sve do vječnosti. Potrebni smo za pobjedu svijetlosti, dobrote, da ljudi postignu blaženstvo i svoje ispunjenje, da se ostvari Božja zamisao! Većeg životnog sadržaja nema. To je konačno najdublja čežnja svakog čovjeka, da ne bude beskoristan, da ne bude suvišan, nego da bude potreban bilo kojem ljubljenom čovjeku, dragom biću, da bude koristan za neki veliki cilj, za vrijedno djelo.

Mi se ljudi, a naročito mi moderni, lako prestrašimo, kad čujemo riječ " gospodar " i " gospodstvo ". I s pravom. Jer to su velike, smione, dapače opasne riječi. Opasno je kao vlasništvo pripadati drugom čovjeku, biti položen njegovoj zapovijedi, biti obavezan služiti mu. Čini se, kao da time izručujemo svoj život, slobodu i vlastitu osobnost. Da, to je toliko opasno i silno, da se samo jednom zaista može ostvariti, tako da može postojati samo jedan Gospodar - Christos Kyrios. I zato On jedini može nad nama ostvariti to gospodstvo, tako da se ne slomimo, jer On nije samo

čovjek poput nas, nego je i naš Bog. U njemu nema ograda ni zidova ljudskoga i stvorenoga, o što bismo se mi mogli razbiti, nego je sve uklopljeno u Božju širinu. Možemo se baciti u te daljine, a da ne naiđemo na klisuru. Bez bojazni se možemo podvrći Kristovu gospodstvu, jer je ono izlaz u Božju beskrajnost. Zato On sam kaže: Ego sum ostium. Ja sam ulaz i izlaz.

Taj odnos vlasništva, podložnosti, i služnja jest jedini, koji ne donosi opasnost, nego dapače ispunjenje. Ispunjenje, jer smo korisni za neki čin i djelovanje, za život i vječnost. Doslovno je istinito, da onaj, koji služi, stane vladati, onaj - koji nekom pripada - taj dolazi do posjedovanja, onaj - koji slijedi - taj nađe cilj, poslušnost ga dovodi do izbavljenja. Time, što je Krist nzašao na nebo i sjeo s desne Oca, i mi smo stupili na steponice, koje vode do desne Očove. Time, što je sva vlast na nebu i na zemlji stavljena u njegove ruke, postale su one svemoćne ruke našeg Spasitelja, koji hoće da s nas skine okove. Njegovim ulaskom u vječno svijetlo i mi smo ušli u trag svijetla. Kad se tom Sinu čovječjem posvećujemo i darujemo kao svome gospodaru, tad postajemo prijatelji i pomoćnici Božjeg Sina. Kad poslušnom

služi Božjem govorimo: TI si moj gospodar, i neka mi bude po TVOJOJ riječi, tad u svemogućem Gospodinu nalazimo Oca, koji nam odgovara: Ti si moje dijete i vječnom sam te ljubavlju ljubio.

"Kad dođoše Duhovi, bijahu svi zajedno na istom mjestu. I najedamput postade šum s neba, kao kad puše silan vjetar, i napuni svu kuću, gdje su sjedjeli. I pokazaše im se jezici kao od vatre, koji se razdijoliše, i sjede po jedan na svakoga od njih. I napuniše se svi Duha Svotoga i stadoše govoriti tuđim jezicima, kako im je Duh Sveti davao, da govore. A u Jeruzalemu su stanovali Židovi, ljudi pobožni iz svakoga naroda pod nebom. A kad postade ovaj šum, skupi se mnoštvo i uzbuni se, jer je svaki od njih slušao, kako oni govore njegovim jezikom. Svi su se divili i čudili govoreći: Nisu li svi ovi, što govore, Galilejci, pa kako mi čujemo svaki svoj jezik, u kom smo se rodili?... Čujemo ih gdje naviještaju našim jezicima veličanstvena djela Božja." / Dj. Apost. 2, 1.../

Moramo se zaista čuditi, što je blagdan Duhova i tajna Duhova duboko prodrila u svijest kršćanstva i u svijest jednostavnog čovjeka, koji nije naročito obrazovan ni filozofski ni teološki. Sasvim dobro znamo, što znače Duhovi, tako da već sama ta riječ prelijeva naše duše radošću, svijetlom i toplinom. Taj je blagdan postao opće poznat simbol, te svi razumiju, što znači, kad se govori o duhovskom duhu i duhovskom žaru. Tome se zapravo moramo čuditi, jer mi tu slavimo najdublju tajnu života božanskog srca, tajnu, koja je vrlo daleko od našeg vidljivog svijeta, od svega, što se može uhvatiti, okusiti, vagati i brojiti. Već je i sama tajna duha nešto daleko i duboko, a koliko je to tek tajna svetog Duha, božanskog Pneuma.

Ako je ta tajna ipak tako duboko prodrila u naše duše, pa čak i u naše osjećanje, tada to pokazuje, kako je savršen govor Boga, koji nam govori o svojim tajnama. On nam je znao razotkriti tajnu druge Osobe u njenom unutarnjem životu, tajnu Božjeg Sina u divnom simbolu Djeteta, koje je postavio u našu sredinu. Dijete - kakva li je to tajna! I kako dijete samo u sebi svijetli! Kako ga je la-

ko shvatiti! Ali u Bogu je i treća osoba, Osoba božanske ljubavi, koja se talasa između Oca i Sina. Da li je Bogu uspjelo i za to pronaći sliku, koja će nam barem donekle predložiti nedogledna naslućivanja, pomoću kojih se možemo približiti toj tajni ljubavi samoga Boga? Da, i za to je Bog pronašao riječi i to neposredno u prirodi i u običnim stvarima, koje nas okružuju. Te nam riječi sjajno i zvučno kazuju, ili nam barem pomažu, da naslutimo, tko je taj tajanstveni Treći, koji zatvara krug božanske ljubavi i koga je Spasitelj nazvao Duhom Oca i Sina. Na Duhove se taj Duh saopćio njegovim učenicima, a time i Crkvi za sva vremena. Po tome - što ima prirodnih i ljudskih stvari, koje mogu donekle izraziti unutarnju tajnu, koja je između vječnoga Oca i Sina - vidimo, kako stvorene stvari mogu biti rječitije, kako su značajni i prividno najobičniji stvorovi. Danas ćemo promatrati tri najljepše i najjače slike Duha Svetoga i na njima ćemo pokušati produbiti, što to znači, da se ljubav Božja izlila u naša srca po Duhu Svetom, koji nam je dan. Po tim ćemo slikama vidjeti, kakav je Duh Sveti i kakvi su ljudi, koji su primili taj Duh. To tri slike, koje ćemo promatrati, jesu: vjotar, vatra i dar jezika.

PRVO:

Vjotar. Kad je na duhovsko jutro sišao Duh nad Isusove učenike, bilo je to kao hujanje silnog vjetra s nebasa. Isus je već prije izričito usporedio Duha Svetoga s vjetrom. "Duh", rekao je Nikodemu, "duva gdje hoće. Glas njegov čuješ, ali ne znaš odakle dolazi i kuda ide. Tako je sa svima, koji su rođeni od Duha." Simbolom vjetra je izraženo, da je Duh Božji okružen tajnom, da je slobodan, tajanstven i nedoljiv.

Duh je Sveti tajanstven, jer je On osoba božanske ljubavi, jer se u njemu život srca - život Božje ljubavi - uzdiže do osobnosti. Ako je već u stvorenom biću život ljubavi nešto najnutarnije i najdublje i ujedno najviše, nešto, u čemu život dolazi do vrhunca, tad to osobito vrijedi za Boga. Dubina njegova. Srca i vrhunac njegova života - to je osoba božanskog Duha, unutar nje područje u božanskoj beskonačnosti, posljednje skrovište božanskog mišljenja i htijenja. Kad kažemo, da Bog stanuje u nopristupačnom svijetlu, tada se to prije svega odnosi na ovu tajnu, koja je od svijeta najosobnija i najtajanstvenija, na ovu tajnu ljubavi, što počiva u Božjim dubinama.

Budući da je Božanski Duh osoba ljubavi, to je i osoba slobode, te se zaista može simbolizirati

rati slobodom vjetra, koji duva nad zemljom. Nijedna mu ljudska moć ne može propisati putove, On slijedi samo svoj vlastiti zakon. Upravo je takova prava i istinska ljubav, a osobito božanska. Ona je ispunjenje zakona, nosi svoj zakon u sobi, zato je tako potpuno od svega, što je izvan nje. Ona slijedi same svoju vlastitu unutarnju silu i upravo je u tome njena sloboda. U ljubavi su nužnost i sloboda jedno. Zato je ona uvijek novo bujanje života, vječno i neiscrpljivo obnavljanje bitka, stalno proširivanje onoga, što je prošlo, što je jednom postojalo i zatim nestalo. Tako je duhovski Duh došao nad učonike kao nešto posve novo. Silom vjetra odozgo, srušio je u ranim jutarnjim satima čitav svijet starih zakona, ceremonija, navika i mišljenja. Pojavili su se novi ljudi, novi nazor i nova ljubav, a time i posve novi svijet. Tako je uvijek bilo u crkvenoj povijesti. Prvi Duhovi nisu bili posljednji. Uvijek je bilo ljudi, u kojima je Duh Božji stvaralački djelovao i stvarao novo. To su na primjer sveci, koji su smjelo poput proroka i prostodušno poput djeteta - ali uvijek slobodno poput vjetra - prešli preko onoga, što je preživjelo i darovali svijetu novi put, novi život i novu snagu.

Ovi su ljudi zbog toga bili neodoljivi kao vjetar, jer je takav Božji Duh. Ono nekoliko Galilejaca, koji su na Duhove prvi put stupili pred svijet, bili su malobrojni, nezna-lice, bez utjecaja, moći i posjeda. Ne može se započeti jasnije, nego što su to učinili oni. A ipak su bili neodoljivi: izazvali su pokret, koji je za nekoliko stoljeća doveo do nove kulture, do novih ideala i mjerila, do novih i vječnih spoznaja duha i srca.

Tako je to uvijek: kad zaista nastupa i djeluje Duh Božji, tad On i pobjeđuje. Tada On prodiere i ne može ga zaustaviti nikakva sila, progon ni teror. Naprotiv, On to više napreduje, što je jači otpor norazumnosti, zlobe ili niskoće ljudi. Iz toga proizlazi, da su ljudi, koje je zaista zahvatio Božji Duh, uvijek mirni i predani. Time se oni razlikuju od svih onih, koji hoće objavit i dati svoj duh ili zao duh. Takvi prije ili kasnije podliježu uzbuđenju, žurbi, zaposlenosti, strahu i malodušnosti. Tko pak posjeduje Božji Duh, taj se ne mora istrčavati niti koriti, a niti bjesniti. Taj može uvijek mirno ići svojim putem i reći svoju riječ, kao što su to apostoli činili. Neobičan je to dar govora. Nešto od njegova odjeka još se uvijek može čuti

u djelima apostolskim. Oni su stupili pred narod, to su sasvim jednostavno i mirno govorili: Ljudi, braćo! Njihovo je izlaganje toklo kao ni-
no, stvarno tumačenje pred prijateljima. Nije tu bilo utjecaja na mase. Oni nisu računali s ma-
som. Nije bilo reklame niti tutnjave željeza, nije bilo zveckanja riječima ili oružjem. Sve je bilo odjeveno vedrim mirom, što ga može ima-
ti samo onaj čovjek, koji je siguran za svoju stvar, jer je to Božja stvar. Tisuću je puta bi-
lo potvrđeno, da su imali pravo, što su bili mir-
ni. Gdje je god djelovao duh, duh Duha Božjega, stvaralački duh, tamo je uvijek nešto prodrlo usprkos nacružanom svijetu. Tamo je izraslo ne-
što novo i dobro, tamo je uvijek bio neki put i neka otvorena vrata. Ovo je u tolikoj mjeri i-
stinито, da je čak na našoj mračnoj zemlji, gdje se čini, da u svemu odlučuje masa, broj i težina - da je čak na tom svijetu postalo očito: traj-
no je moćna i pobjednička i odlučna samo istina i pravo i ljubav, to jest duh, Duh Sveti. Sve os-
talo prolazi, a duh ostaje. Tko je združen s Du-
hom Božjim, taj u svojim rukama nosi vjetar - vjetar, koji meto gurno i raznosi sjeme na pro-
ljetna polja.

Dragi moji slušatelji, kad nam se pričinja, da nam je život odvratan, pust i prazan, kad se o-

sjećamo nemoćnima, kad nas iznutra i izvana ne-
što koči, kad smo pritisnuti teškim nagonima i kad su nam srea mlitava, tad je to zbog toga, što u sebi nismo premalo duha božanskog vjet-
ra. To znači, da je u nama nestao taj duh, koji sve pobjeđuje, sve podnosi, sve zanosi. Doduše, taj je duh tajnovit kao i slobodan vjetar i samo oni, kojima je od Boga dano, mogu ga shva-
titi. Ali mi možemo rastvoriti svoju nutrinju pred tim svemoćnim vjetrom. Ne smijemo se pred njim zatvoriti. Iskre duha, koje lete posvuda, kroz sva srca, moramo čuvati i ne smijemo ih po-
gaziti. Možemo sami sebe odgojiti, da budemo ši-
rih pogleda, velikodušniji, da u mišljenju i hti-
jenju imamo viša shvaćanja. Tada će kroz naše prozore i vrata u nas ući i kod nas se nasta-
niti vjetar Duha Božjega, koji voli široke pro-
store.

DRUGO:

Duh je Sveti sišao nad učenike u slici plamenih jezika i od tada nijedan simbol nije tako udomaćen kao simbol ognja. Ne misli se ovdje vatra kao moć, koja uništava, razara, nogo kao najveći dobrotvor čovječanstva, kao snaga, koja daje blagoslov. Oganj nas oslobađa hlad-
noće i tame i ukočenosti i uvodi u svijet to-
plino, svijetla i gibanja. U svijetu stvore-

noga zaista nema stvari, koja bi mogla bolje simbolizirati ljubav, pa i Božju ljubav s njenom toplinom, sa svijetlošću, koja sve preobražava i silom, koja sve svladava. Duh duhovskog blagdana je osobna ljubav Božja. On je plameni, blistavi luk, koji se nadvija od Oca k Sinu i od Sina k Ocu. On je ona neizmjereno nježna, neizmjereno jaka naklonost, koja veže Oca i Sina. Stoga je On prasluka i prazvor svake ljubavi. Što je god ljubavi došlo u stvoreni svijet, sve je to tek kap iz tog vječnog mora, to je izdaleka zalutali plamčak tog vječnog ognja, to je topli dah, koji je poput lahora dopirio u ovaj svijet. Bez te ljubavi svijet bi bio hladan, krut i mrtav, bio bi ništa. Jer u toj je ljubavi svijet bio stvoren. Ona je elemenat, koji sve oživljuje. Ona sve kruto smekšava i sve mrtvo pokreće. Po njoj se sve mračno zažari i zaslja. Zato je i rečeno o tom duhu Božjem, da je uredio nebasa. Što je god u svijetu ljepote i radosti, miline i svijetlosti svo to potječe od ovog sjaja, što preobražava. A taj sjaj, što je sišao na svijet po ljubavi Božjoj, dolazi nam od Božjeg smiješka. Duh Sveti je upravo taj ljubazni Božji smiješak. Bog je stvaralački djelovao zbog svoje

ljubavi,, On može stvarati samo u ljubavi i iz ljubavi. I čak bi njegova svemoć bila nedjelotvorna, kad je ljubav ne bi ponijala na svojim krilima. I sama riječ Božje mudrosti ostala bi u njemu samom zatvorena, vječno šutljiva i izvan Boga nečujna, kad je ne bi ponio duh ljubavi. Na glas Božje stvaralačke zapovijedi probudile su se i uzdrhtale obale ništavila. Ne trebamo se čuditi, da na čitavom svijetu stvaralački djeluje jedino ljubav, koja je samo iskra i pahuljica Božanskog Duha ljubavi. Nijedna moć, nijedna mudrost, nijedna volja, nijedan genij ne bi ništa proizveo, da nema ljubavi, koja sve pokreće, koja lebdi nad mračnim vodama kao stvaralački elemenat, koja je u početku stvaranja kao božanski Duh lebdjela nad tamnim ponorima kaosa.

Zato je i svojstvono stvaralačkom Božjem Duhu, da se prelijeva i poplavljuje i zahvaća sve oko sebe kao oganj. On je duh proobilja, a takva može biti samo ljubav. U duhovsko su vrijeme sve livade i vrtovi ukrašeni cvijećem, tako da se sve čini kao noko silno rasipanje. Isto tako taj Duh ljubavi proobilno oplođuje vrtove duša i livade duha. Svojstvo je božanskog Duha, da izvodi i odvo-

di od svega, što je u nama škrto i izmjereno i plašljivo. Siguran je znak, da je neka duša primila Duha Božjega, i da u tom Duhu djeluje, ako se izdiže nad ono, što je samo zapovijed, nad prosječnost i nad najosnovnije zapovijedi. Duša ne pita više: Što moram činiti, da uđem u život, da mogu ostati u Crkvi, da mogu biti odriješena, da mogu dobiti crkveni pokop? Ne, nego ona pita kao velikodušni mladić u evanđelju: Gospodine, sve sam to vršio. Držao sam zapovijedi, ali što još moram činiti? Što još smijem učiniti, da budem savršen?

Zato je još svojstveno Božjem Duhu, da On neprestano izvodi bezbrojne duše u slobodu, u prostrani svijet savjeta, evanđeoskih savjeta. On neprestano mami ljude, da dragovoljno budu siromašni, čisti i poslušni, da dragovoljno nose križ, koji bi inače morao nositi netko drugi, da slobodno daju svoj život, svoje zdravlje, svoju snagu i trud za djela, koja im nitko nije nametnuo, nego jedino ta ljubav, koja sve pokreće, koja je velikodušna i nezasićna. Tako treba shvatiti sedam darova Duha Svetoga, koje mi na Duhove jedni drugima želimo, a da možda i ne znamo, kako velike riječi sasvim jednostavno izgovaramo. Jer se tih sedam darova Duha Svetoga ne odnosi na ono, što je svagdašnje, nego na

izvanredno, junačko, herojsko - a sve to ne može shvatiti ono naše obično ljudsko mišljenje sklonoproračunavanju. To može shvatiti samo ljubav, koja sve nadilazi, to poima samo onaj čovjek, koji je pun žara i unutarnjeg ognja. Kad se žar tog ognja ne bi mogao istrošiti, morao bi sažeci takvog čovjeka. Plameni jezici, što su ga zahvatili moraju iz njega istjecati i strujati u slobodnom, radosnom, kliktavom obilju molitve, rada, promatranja i stvaranja, trpljenja i veselja.

TREĆE:

Dan nam je još i treći simbol Božjeg Duha, a taj lako shvaćamo. To je simbol dara jezika. Po sili Duha, kojega su primili, sve one tisuće ljudi i bezbroj raznih naroda i zemalja, koji su čuli govoriti svetog Petra, mogli su ga razumjeti. Veoma su se čudili, što ga svaki čuje govoriti u svom jeziku, i kao što su oni po razumijevanju jezika taj dan bili jedno, isto su tako bili jedno po razumijevanju ljubavi. Bili su, kako piše izvjestitelj Djela apostolskih, "jedno srce i jedna duša." To je duh božanske ljubavi, a poznajemo ga po tome, što On sve sjedinjuje u međusobnom razumijevanju, što nas uči, da se razumijemo, kad međusobno govorimo. Jezik je sam po sebi divan instrument ljudskog duha, te je posve pravo i opravdano, da volimo svoj jezik,

svaki svoj, a osobito jezik, koji nas je naučila naša majka. Zapravo samo jednim jezikom možemo vladati tako dobro, da on bude savršeno sredstvo našeg duhovnog izraza. Nažalost, ljudi govore mnogim jezicima, te se pomoću svojih brojnih jezika i narječja teško i mučno međusobno sporazumijevaju. Pa kad bi i postojao samo jedan jezik i kad bi uspјelo stvoriti jedan svjetski jezik, kao opće dobro svih ljudi i naroda - bojim se - da bi se i onda slabo razumjeli. Jer nije dovoljan samo jezik, njega mora oživljavati i prožimati i zagrijavati duh, duh razumijevanja, volja za razumijevanje. A takav je samo duh ljubavi, Božji Duh. Ljudi, koji ga posjeduju, međusobno se razumiju, ako govore i raznim jezicima. A oni, koji ga nemaju, međusobno se ne razumiju, iako govore istim materinskim jezikom. Ali važan je i sadržaj govora. O učenicima, o ljudima duhovskog blagdana rečeno je: "Naviještali su djela Božja." Evo zato su se razumjeli. Dok ljudi govore samo o svojim djelima, može se vrlo lako dogoditi, da im se mišljenja razilaze, i da se ne razumiju. Tko je pun samo svojih djela, taj ne može shvatiti djela drugoga, pa kad i zaista postoje. To je zapravo najdublji raz-

log. jer mi unatoč tolikih svojih riječi u-
zalud govorimo. Nitko nas ne razumije, jer
uvijek govorimo samo o sebi, svaki o sebi.
Govorimo već jednom o Bogu i njegovim veli-
čanstvenim djelima! Govorimo o interesima
Božjim, o volji Božjoj, o tajnama i o ljubavi
Božjoj! Govorimo i o božanskoj mudrosti,
koja se objavila u bližnjemu. Tad će se na-
ša srca, pa i naše riječi sliti, iako u sva-
čijim ustima drugačije zvuče.

A gdje je danas Božji Duh? Davno su
bili prvi Duhovi, ali dolazak Duha nije za-
vršen, On još nije istekao. Još uvijek hu-
ji nad nama božanski vjetar, nad nas silazi
božanski oganj, ali svi nisu pripravnici, da
ga prime. Ta i na prve Duhove malo je lju-
di primilo Duha Svetoga, velika masa glavnog
grada i naroda ostala je zatvorena. Duh je
došao za sve, ali ga nisu svi razumjeli.
Sunce sja nad golim stijenama, ali od njego-
va žara one samo pucaju. Duh Božji lebdi i
nad tvrdim srcima, ali ona još više otvrdnu,
ako ne će, da ga puste unutra.

Zato je duhovska tajna i ozbiljna opo-
mena, ozbiljna kao silno hujanje: Danas, ako
čujete glas božanskog Duha, neka ne otvrdnu
srca vaša! Ako čujete glas vjetra, koji tra-

Ži nova srca, novu volju, novi život, novi čin, novu žrtvu, ne otvrdnite svojih srdaca! Ako začujete glas radosti, mira, milosti, jedinstva, razumijevanja i sloga, ne otvrdnite tad svojih srdaca! Ako ugledate njegovo svijetlo, njegove istine, njegova rasvjetljenja, ne zaslijepite svojih očiju! Ako u dubini svoje savjesti osjetite njegov dodir, dah njegovih opomena i upozorenja, nemojte se zatvoriti! Da izrazimo tu spremnost, da izmolimo i pojačamo, molit ćemo danas svi zajedno sa svetom Crkvom:

O, dođi, Stvorče, Duše svet,
Pohodi duše tjelesnika,
Potoci višnjom milosti
U grudi, što si stvorio ih.

Ti nazivaš se Tješitelj,
Blagodat Boga Svevišnjeg,
Studenac živi, ljubav, plam,
I pomazanje duhovno.

Darova sedam razdajoš,
Ti prste desno Očovo,
Od vječnog Oca obećan,
Ti puniš usta besjedom.

Zapali svijetlo u srcu,
Zadahni dušu ljubavlju,
U nemoćima tjelesnim
Potkrepljuj nas bez prestanka.

HODAJMO S BOGOM

" Braćo! Ja sam od Gospodina primio, što sam vam predao: Gospodin Isus one noći, kad je bio izdan, uzme kruh, zahvaljujući prelomi i reče: Uzmite i jedite, ovo je moje tijelo, koje će se predati za vas. Ovo činite na moju uspomenu. Tako i kalež po večeri i reče: Ovaj kalež je Novi Zavjet u mojoj krvi; kadgod budete jeli ovaj kruh i pili ovaj kalež, navijest ćete Gospodnju smrt, dok ne dođe."
/ 1. Kor. 11, 23... /

U jutarnjim tijelovskim satima bezbrojne procesije prolaze gradskim ulicama i seoskim cestama u svim zemljama i u svim dijelovima svijeta. Milijuni vjernika sudjeluju u njima i milijuni odaju počast stojeći kraj puta. Od svih svečanosti katoličke Crkve tijelovska je procesija najvidljivija manifestacija. Ona se u javnosti najviše ističe, ona iz sumračja Božjih kuća izlazi na ulice i trgove i odvija se usred svijeta današnjeg velegradskog života.

S obzirom na to javno odvijanje procesije, naročito se nameće pitanje, kakova je njena unutarnja bit i njen konačni smisao. Traži se odgovor na to pitanje i traži se stanovište i od promatrača, koji u njoj ne sudjeluje. Religiozne crkvene ceremonije možemo shvaćati i tumačiti s dvojakog stanovišta, naime ili subjektivno ili objektivno. To znači, da one mogu biti izraz i objava naših vlastitih duševnih stanja ili izraz i objava neke stvarnosti, koja je neovisna o našem duševnom životu, koja već postoji i djeluje prije naših misli, osjećaja i raspoloženja.

Ako tijelovsku procesiju promatramo subjektivno, ona je tad snažni izraz katoličke vjere i sjajna objava religioznog shva-

ćanja kod bezbrojnih vjernika. Kao takva ona može utjecati na prostodušne i osjetljive promatrače, da ih bodri, gane i iznutra uskladi. I ona sama stvara religiozna raspoloženja i shvaćanja. Bilo to djelovanje ne znam kako veliko, ono je ipak ograničeno. Možda je jaka vjera onih, koji sudjeluju u procesiji, možda je njihova molitva iskrena i usrdna, možda je njihova ljubav prema tajni Euharistije živa, ipak je izraz tog unutarnjeg svijeta uvijek relativan. Kako li je već velika razlika između sjaja tijelovske procesije u gradovima, te skromne i jednostavne procesije u bilo kojem udaljenom planinskom selu! Kolika je razlika u umjetničkoj izvedbi, kakva je razlika u ljepoti ukrasa, koji prati procesiju na njenom putu! U nekim gradovima i ulicama stoje duž puta samo jadne poluuvele brezine grane, a u drugima je put procesije upravo obasut bogatim ukrasom, koji se djelomično uzdiže do umjetničke visine. Snaga dojma, što ga izaziva procesija, ne ovisi isključivo o njenoj umjetničkoj ljepoti. Skromni ophod nekim selom može djelovati snažnije, negoli procesija u velegradu. Ali se ne može poricati, da postoji razlika i izrazu i dojmu. K tome još pridolazi

različito duševno raspoloženje onih, koji u procesiji sudjeluju ili je promatraju. Ono, što jednome tjera na oči suze ganuća, ostavit će drugoga posve hladna, možda će mu to biti čak i odvratno, možda će povrijediti njegov osjećaj za lijepo ili čak i njegov religiozni osjećaj. Zbog svih je tih razloga subjektivno značenje ove procesije, kao i općenito svih crkvenih ceremonija, ograničeno, relativno, te manje više slučajno.

Pravo, bitno i najdublje značenje te svečanosti je posve nešto drugo. To je njeno objektivno značenje. Ono kazuje, da su crkvene ceremonije izraz i objava objektivne, dapače božanske stvarnosti, da tu djeluje sila, koja je izvan i iznad naših duša, da je ovdje netko, koji je na djelu prije nego smo se mi pojavili, netko, koji nas je sazvao. Tek taj "netko" stvara ovu vjeru i ljubav u ljudskim srcima i on tu vjeru i ljubav očituje u vidljivoj formi - u vanjštini. U ovom smislu crkvene ceremonije - a prema tome i tijelovska procesija - nije samo svečanost vjere i vjernika, nego je to svečanost Boga, koji je sam dao vjeru i vjernike.

Stvarnost je u ovome: Čitav euharistijski kult katoličke Crkve, njena žrtva, pričest,

satovi adoracije, blagoslovi, procesije jesu izraz, životna objava samog Krista, koji je u Euharistiji osobno prisutan. On je doduše pod prilikama kruha i vina na oko tih i slab, ali je stvarno živ u najvišem stupnju, on radi i djeluje. Iz te nečujne, skrovite prisutnosti On prodiere u srca, osvaja duše, formira misli, ulijeva dobre nakane i velike odluke. Čitav taj svijet misli i srca tjera On u svijet stvarnosti, da postane vidljivo djelo, is-povijest vjere, očitovanje ljubavi, djelovanje, koje će formirati život i dati oblik svijetu. Euharistija je dakle izvor snage i života, koji se bez mjere i vječno izlijeva u duše, a iz njih u vanjski svijet. Krist, koji u Euharistiji živi i djeluje, očituje se i objavljuje na različite načine. Njegova su očitovanja: sabrana i bojažljiva pobožnost prvopričesnika, poklon vjernika, koji prolazi kraj tabernakula, požrtvornost svećenika, koji se svaki dan kod žrtve svete mise iznova priprema za svoj rad, izbor zvanja mlade duše, koja u času pretvorbe osjeća, da je Bog zove i u tren stvara odluku, koja će možda sav njen život upraviti prema nekoj herojskoj zadaći i tako je povući, da izgara kroz čitav svoj život.

Isto se tako u tijelovskoj procesiji izražava i očituje Kristovo bivstvovanje, kojim On stalno prodire i stvara. Objavljuje se njegova neumorna volja, da u srcima probudi vjeru i raspali ljubav, te da po toj vjeri i ljubavi učini i vanjski, vidljivi svijet slikom, pa čak i ostvarenjem božanskog svijeta - svijeta milosti. Između svih bezbrojnih životnih očitovanja volje, što su skrivena u Euharistiji, tijelovska procesija doduše nije najdjelotvornije očitovanje, ali je zato najočitije i simbolički najznačajnije, jer po njemu više nego po ičem drugom naše oči i uši razabiru, koji je najdublji smisao božanske milosne volje. Taj smisao nije ni u čem drugom, do li u ispunjenju tajanstvene riječi u knjizi mudrosti: Milina mi je biti sa sinovima ljudskim. Pravi je smisao božanskog milosnog djelovanja, da Krist hoda s nama, po njemu je naš život putovanje s Bogom - procesija, nad kojom lebdi Božja prisutnost. Štoviše ona našim svijetom nosi samoga Boga. Taj se smisao nigdje ne pokazuje tako očito i jasno kao u euharistijskoj Kristovoj prisutnosti i u religioznim formama euharistijskog kulta, na osobiti na-

čin u tijelovskoj procesiji. Njena ideja i smisao potječu iz samilosne volje Srca Isusa Krista, a po vjeri i ljubavi kršćana, i upravo na krilima te vjere i ljubavi, ulazi procesija u vidljivu stvarnost. Tako postaje vidljivi i čujni izraz božanske volje, koja hoće da bude kod nas, da s nama hoda, da lebdi nad našim životnim putem. Ona hoće, da naše putovanje kroz život - sve do u vječnost - oblikuje kao svečani ophod. Trebamo samo pogledati tu procesiju ili u njoj sudjelovati, pa ćemo iz njenog karaktera razabrati, na koji način hoće Bog s nama hodati, i kako mora biti raspoložena naša duša, da naš život postane hodanje s Bogom. Tijelovska je procesija

sveto hodanje,
radosno hodanje i
složno hodanje.

Takav je njen karakter. Tako ju je Krist ustanovio, jer hoće, da sav naš život u vremenu i vječnosti bude isto takvo hodanje: sveto, radosno i složno.

PRVO:

Može li naš život biti ili postati sveto putovanje? Nešto ozbiljno i važno, nešto čisto i lijepo? Da, jer naš život kreće iz

svetišta - od stvaralačko Božje volje - i usmjereno je tako, da i svrši u svetištu, to jest u ljubavi tog Boga stvoritelja, koji će nas učiniti blaženima. Dakle taj je životni put već od početka nešto ozbiljno i jedino važno. Nije to neka igrarija ili šetnja, nego je to put, na koji smo pozvani, povratak u domovinu, odlučan put. Životno određenje mora se u svim pojednostima razviti i izraziti tako jasno, da bude kao tijelovska procesija. Procesija izlazi iz Božjeg svetišta i u svetište se vraća. Na čitavom je putu u doslovnom smislu prati prisutni Bog - čovjek. Zato je ona tako svečana i okružena strahopočitanjem. Ta procesija nije neki triumfalni ophod, koji slavimo mi ljudi, nego je to ophod počitanja, koji u poniznosti pripremo Bogu. Nije to svečana povorka, koju priređujemo za sebe, nego je poklon Bogu. To dokazuju i ozbiljni, otegnuti zvuci i korali, to kazuju oblaci tamnjana i sipanje cvijeća, to najavljuju velika i mala zvona, koja taj ophod prate: venite adoremus, dođite poklonimo se, kleknimo u strahopočitanju! Budimo slični anđelima, koji pred prisutnim Bogom ne izreknu nijednu riječ o svojoj slavi, nego u trostruko neizmjernom koru slave Božju svetost: Svet, svet, svet je Gospodin Bog vojska! Puna su ne-

besa i zemlja slave njegove!

Prema tom uzoru mora biti uređen i naš životni put. Tijelovska je procesija takva svečanost, kojom bi Krist sa svog euharistijskog prijestolja htio posvetiti naš životni put tako, da on doista, doslovno bude Božja služba, poklonstvo, hvalospjev - ali ne našoj veličini i moći, nego veličini i svetosti Božjoj. Krist hoće postići to, da naučimo ozbiljno i s počitanjem ići svojim životnim putem, duboko priklonjeni i u isto vrijeme potpuno spremni za službu i predanje Bogu, koji je svagdje prisutan.

Da je naš život veoma ozbiljna stvar - to osjećamo svi, često i suviše. Osjećamo, da život nije neka igrarija i šala, šetnja i zabava. Ali tu zbilju svog života ne shvaćamo ispravno, ako je ne osjećamo kao svetu ozbiljnost. Mnogi naši suvremenici neizrecivo trpe od životne zbilje, ali je to zbilja osuđenika, kažnjenika, zbilja onih, koji su žrtva sudbine, zbilja razočaranih i razbaštinjenih. Oni trpe radi svog života, te ogorčeni i ojađeni idu svojim životnim putem. Ali Bog nije život zamislio tako. Prava je životna ozbiljnost po put svete ozbiljnosti tijelovskog ophoda. Ona proizlazi iz svijesti i vjere, da je to sveto

putovanje i da se zbiva u Božjoj prisutnosti i po Božjoj volji. Polazimo od Božje volje, po Božjoj se volji krećemo i Božja nam je volja pokazala put. Zato tim putem možemo ići kao hodočasnici, ne u šali i raspuštenom veselju, ali ni u očajnečkoj umornosti niti u ogorčenju malodušnika. Život je ozbiljan, ali je i vrijedan truda. Velik je kao stvar vječnosti i svet kao Božje djelo. Neka nad našim životom zvone zvona, neka se čuju koral i molitve, neka u njima vlada šutnja strahopočitanja, neka se pred nama viju svete zastave. Idimo tim putem ponosno i ujedno smjerno - onako, kako hodaju vjernici u tijelovskoj procesiji - čvrstim, odlučnim koracima, ali otkrivene glave! Takav neka je i naš život: sveto hodanje od Boga i s Bogom k Bogu!

DRUGO:

Prava zbilja nikad nije beznadno žalosna, nego u sebi krije tajnu i unutarnju radost. Jer je to ozbiljnost, koju ulijeva istina, a istina je od Boga. Tako je i tijelovska procesija radosni ophod. Doduše to nije ophod za zabavu, niti je razonoda, nego vedra svečanost. Cvijeće i boje, zvuci i pjesme radosno govore našim sjetilima, a

neki nevidljivi val veselja, koji izlazi iz bijele, sjajne prilike kruha i njene divne tajne, prilazi našem srcu i govori nam: "Vi ste moj narod, i ja ću biti vaš Bog i milo mi je boraviti sa sinovima ljudskim. Dođite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti." Poput Božjih anđela valovi radosti prate procesiju čitavim putem i kucaju na svako pripravno srce, da i u njega uđe radost. Nije to radost od ovoga svijeta, niti je to radost, koja bi bila vezana s uspjehom našeg sebijublja ili zanosom naših sjetila. Kakve su zapravo te radosti, kad nam od njih ostaje samo neka gorčina? Ali ako netko može sudjelovati u tijelovskoj procesiji raširene duše i pripravna srca, taj može iskusiti, da ima i drugačijih stvarnih radosti. Tu radost prima-mo uz pričesnu klupu, ona u tišini podizanja za svečane službe Božje iznenada preplavljuje dušu kao zvuk iz otvorenog neba. Ta se radost stiće u počitanju, poniznosti, čistoći, žrtvi i služenju. Da, takvih radosti ima, ali mi bismo ih često previdjeli, da u našoj sredini ne prebiva tajna Euharistije. To je tajna života, koji je razapet, a ipak usrećuje, tajna žrtvovanoga, koji je svojom

žrtvom otvorio nebo. To je tajna tišine i skrovitosti i skrivene patnje. Ujedno je to tajna neizmjerne snage i djela, koja nadvladava svijet, a time je i tajna svih pravih radosti - životne radosti - jer život mora biti jak i djelatan.

Tako je tijelovska procesija jedan od mnogih načina, kojima Krist u svom euharistijskom svetištu nastoji, da naš životni put učini radosnim i naš hod trajnom, dubokom radošću. On hoće, da nam život bude vedar i usprkos suza, da nam bude radostan i uz najteži doživljaj, da nam bude radostan čak i u smrti. Tijelovska nam procesija kazuje, da ne smijemo izgubiti vjeru u životnu radost, kako to mnogi čine upravo danas. Oni od početka do konca svog života nalaze i provode samo neveselo živovanje. Istina je, da je za bezbrojne ljude životni put bez radosti, da postaje sve neveseliji, jer se na zemlji mračí, ali ne stoga, što nema radosti ili uzroka radosti, nego zato, jer su velike mase ljudi zaboravile i napustile prava vrela veselja.

U našim suncem obasjanim danima i našim raskošno osvijetljenim velegradskim noćima zapravo postoji samo jedno jedino jasno svijetlo. Čini se doduše, da je ono najslabije

od svih zemaljskih izvora svijetlosti, ali je u stvarnosti najjasnije. Ono nas upozorava i upućuje, gdje je najdublji izvor i početak i bit svake radosti. To je vječno svijetlo, što gori pred našim oltarima. Ono kazuje, gdje je prisutna jedina radost, koja služi i žrtvuje se, koja radi, stvara, a sve za zajednicu. Budući da mnogi ne vide to vječno svijetlo i ne čuju njegov glas, koji u nama budi radost, Krist hoće svake godine jednom izići iz svoje tišine. A jedina je želja njegova srca: "Radost moja neka je u vama i neka je u vama potpuna." Nije cilj tijelovske procesije, da patnicima daruje ono nekoliko radosnih, blagdanskih sati, svrha joj je, da tajanstvenom silom, koju sa sobom nosi u monstranci, čitav život tih patnika učini svijetlim i veselim, tako svijetlim, da postane zahvaljivanje, u doslovnom smislu Euharistija: Zahvaljujmo Bogu našem! Uistinu je dostojno i pravedno, da na čitavom svom životnom putu pjevamo zahvalni psalam za svoj život, za svoju dušu, za svoje otkupljenje, za svoje zvanje, pa čak i za svoja iskušenja. I u najužim i najmanjim uličicama svog života možemo radosno hodati i pjevati Magnifikat: Neka naše duše veličaju Gospodina, jer nam je velike stvari učinio

onaj, koji je silan i sveto je ime njegovo!
TREĆE:

Veliki blagdan, kojim častimo Euharistiju slavi se procesijom, a to je djelo zajednice. Procesija nastaje tek zajedničkim sudjelovanjem mnogih. Nije dovoljan samo jedan čovjek ili nekoliko njih nego čitava župa mora zajednički krenuti. Svaki ima u njoj svoje mjesto: svećenici i laici, djeca i starci, muškarci i žene, ministranti kao i djevojčice, koje sipaju cvijeće, pjevači i molitelji, oni, koji nose zastave kao i oni, koji nose "nebo." Svi zajednički sudjeluju i upravo tako, kao zajednički ophod, to je jedan od mnogih obreda, pomoću kojih Krist neprestano pokušava i nastoji, da naš životni put učini zajedničkim putovanjem. Velika je želja njegova srca i posljednja oporučna molitva njegova života: ut omnes unus sint, da svi budu jedno, da zajednički hodaju, zajedno drže, zajedno djeluju, zajedno mole. Već je po prirodi naš život upućen na zajednicu, bez zajednice bi svaki pojedinac morao propasti. Ali u tom zajedničkom hodanju ima bezbroj načina i stupnjeva savršenosti. Zajedno idu i životinje u stadu, kad ih pastir tjera nekim

putem. Ali zajedničko hodanje po našem životnom putu mora biti procesija, to jest moramo hodati složno i svim srcem. Na tom putu svaki mora zauzeti svoje mjesto, svaki je u njem potreban, svaki u njemu ima svoj položaj.

Kristov poziv zajednici najjasnije čujemo u ceremoniji tijelovske procesije. Ali On nas uvijek zove, On neprestano djeluje i to uporno: svaka je euharistijska žrtva služba zajednice, svaka je pričest sjedinjenje i s ostalim pričesnicima, svaki je tabernakul središte jedinstva. Glavni razlog jedinstva katoličke Crkve nije njena organizacija, nego to, što ona ima tabernakul, što je vječno svijetlo njenih oltara cilj i središte, prema kojem kreću svi ljudi, koji još hodočaste i traže put. Kad bi Krist prestao boraviti i djelovati među nama, tad bi se raspalo i posljednje i najintimnije jedinstvo, što još postoji na zemlji - jedinstvo svih onih duša, koje ljube Krista. Ta i ovako je to jedinstvo krhko. Možda ovdje - kao nigdje drugdje - zapažamo nedostatnost svih naših ceremonija, pa i onih, koje je Krist uveo. Koliko je god tijelovska procesija svečana i radosna, obuzima nas neka sjeta, kad pomislimo, da su svi

ovi vjernici, koji u procesiji tako složno stupaju srcem ipak veoma daleko. Tek što je ona završila, već se razilaze. Procesija se raspada u dijelove, ne prostorno, to ne bi ni bilo zlo - nego duhovno. Oni zaboravljaju, da su kroz život pronijeli zajedničku svetinju, da su pili iz istog kaleža, da se u njih ulila Kristova krv, da ih sve zajedno ljubi isto Srce.

I zaista se čini neznatnim uspjeh svake pojedine mise, pričesti, tijelovske procesije, dapače i uspjeh stoljetnih nastojanja euharistijskog Krista. Za mnoge su to samo simboli, lijepe ceremonije, a nisu u svim srcima živa, žarka, divna stvarnost. No Krist je strpljivi radnik, On je najstrpljiviji umjetnik. Ništa mu ne smeta, da još nebrojena tisućljeća radi na svom puku, da još milijun puta prođe putovima ove zemlje. Pa ako se i čini, da uspjeh pojedinog dana nije velik - pa i uspjeh jednog Tijelova - ipak se postepeno povećava broj njegovih izabranika, broj onih, koji prolaze životom noseći njega - dok On nosi njih. A njihovo je hodanje sveto putovanje, radosno i složno putovanje - Bog noka je za to hvaljen!

IMAKULATA

" Bog posla anđela Gabrijela u grad Galilejski po imenu Nazaret, k djevici zaručenoj za muža po imenu Josipa iz doma Davida, a djevici je bilo ime Marija. Ušavši k njoj anđeo reče: Zdravo milosti puna, Gospodin s tobom, blagoslovljena ti među ženama."
/ Luka 1, 26-28. /

**DOMINIKANSKI NOVIČIAT
DUBROVNIK**

Kad je riječ o Imakulati, odmah nam dođu pred oči sva ona umjetnička djela, koja nam je predočuju iskreno i s nježnim osjećajem. Gotovo nam se čini, da bismo već radi tih Gospinih slika mogli zavoljeti taj blagdan i razumjeti dogmu o Bezgrešnom začeću. I zaista, nadahnuća umjetničkog duha i naslućivanja odanog srca moraju u ovom slučaju preteći pitanja razuma. Stoga je taj članak vjere kao i svetkovina Bezgrešne omljeli predmet vjerovanja, molitve i proslave - i to kod širokih slojeva vjernog puka. Kod njega najkraći put do duše ne vodi preko znanstvenih spoznaja, nego preko blistavih simbola, preko sjajnih vizija srca i očiju. Ali ako netko toj dogmi i blagdanu pristupa sa svagdašnjim razumom, tad će ga se gotovo neugodno dojmiti taj članak vjere, pa čak i oduševljenje vjernika, a možda i sam izraz "Bezgrešno začeće". Ako nemamo dovoljno teološkog znanja i ako potpuno ne poznajemo čitav sklop katoličkih dogmi, može se desiti, da taj izraz u prvi čas ne shvatimo ispravno - a to se često događa. U prvom redu ne smijemo Marijino Bezgrešno začeće zamijeniti s činjenicom njenog djevičanskog materinstva. Ona je stvarno svo-

1
je božansko Dijete začela u neokaljanoj čistoći - ali tu dogmu ne slavimo danas.

Danas se sjećamo činjenice, da je Marija već u samom času, kad ju je majka začela, stajala pred Božjim licem bez ikakve ljage. Duša joj je sjala takvom čistoćom i ljepotom, kakva nije darovana nijednom ljudskom djetetu u času, kad ga je začela njegova majka. Ali već se sad javlja pitanje, koje postavlja ne samo naš razum nego i srce. Pitamo se: Zar je začeće ljudskog bića u Božjim očima ili u očima Crkve nešto okaljano? U našem iskustvenom svijetu jedva da se išta može usporediti s tim čudom života. Pa zar da je onda to nešto nedolično, prijekorno ili čak i grešno - i to ne samo u slučaju, kad je grešno vladanje roditelja, nego općenito i u načelu? Nije li sam Bog u svojoj mudrosti zamislio postanak mladog života? On ga je izveo svojom svemoći, zakrilo ga zakonima ljubavi. Ne, ovu crkvenu dogmu ne smijemo tumačiti tako, kao da naravni postanak mladog ljudskog bića ima u sebi nešto prijekorno, zlo, nešto zbog čega bi se morali stidjeti, nešto bez vrijednosti. U kršćanstvu je duboko ukorijenjena, dugim je i mučnim radom po-

tvrdjena spoznaja, da nijedna prirodna stvarnost u sebi, nijedna prirodna stvar i nijedan prirodni zakon ne može u sebi imati karakter moralne ljage. Grijeh nije nikad u bitku, nego u grešnom htijenju.

Stoga bi nastao užasan nesporazum, kad bi zbog dogme Bezgrešnog začeća pala neka sjena prezira na svu ostalu ljudsku djecu - kao da je dijete okaljano već samo po sebi, kao da se Bog ne raduje djeci. Dobrotu i zrelost i toplinu nekog čovjeka možemo lako procijeniti prema tome, da li znade cijeniti i ljubiti tajnu djeteta, prema tome, da li ima smisla za jedinstveno čudo, koje susrećemo u dječjim očima, u dječjem tepanju, dječjoj zbilji i igri, dječjoj duši i tijelu. Pa kako se dobri i sveti Bog ne bi božanski radovao, kako ne bi ljubio to čudo, koje je sam zamislio i ostvario? Ne, nikakva sjena ne pada na djecu, kad vjerujemo, da je jedno osobito obdareno i izabrano dijete začeto bez grijeha, i kad ga zbog toga častimo.

Pa što onda znači dogma o Bezgrešnom začeću? Znači to, da je duša tog izabranog Božjeg djeteta, koje je jednom trebalo postati majkom Spasitelja, bila već od prvog časa svog bivstvovanja obdarena životom milosti posli-

naštva. To je dijete već od prvog časa - a ne tek kasnije - postalo Božjim djetetom. Ta duša nije nijedan čas bila bez one osobite božanske blizine i ljubavi, bez onog sasvim osobnog sjedinjenja s Bogom, na koje mislimo, kad govorimo o posvetnoj milosti. Bog je odvijeka imao prema čovjeku osjećaj nježnog prijateljstva i osobne odanosti. Prema njegovoj prvobitnoj zamisli trebao je prvi čovjek - koga je htio stvoriti kao i svi ljudi, koji će poteći od njega - ući u bivstvovanje tako, da budu uzdignuti do tog stupnja povjerljive i najpovjerljivije ljubavi svog Boga. No već je prvi čovjek pogriješio - a iza toga to se isto ponovilo bezbroj puta. On nije bio spreman niti vjeran i tako je spriječio ostvarenje Božje namisli. Isključio se iz božanskog čuda ljubavi, a isto se desilo i čitavom čovječanstvu, koje je on nosio u sebi. Sva su ljudska stvorenja međusobno povezana, jedna su na druga upućena, jedna su za druga odgovorna. Po toj je tajanstvenoj i strašnoj solidarnosti praočac svih ljudi bio odgovoran za čitavu ljudsku obitelj. On je izišao iz Božjeg raja, a s njim i za njim svi njegovi. Ljaga i gubitak Božjeg prijateljstva, koji je prouzročila

njegova osobna krivnja, prenić se i na sve njegove. Oni ulaze u život obilježeni ljagom izdanog i ugašenog prijateljstva. Osramoćeni su, jer je njihov zajednički otac, kojem pripadaju, bio nevjeran i zaboravio na Boga. Nije, dakle, nikakva sramota, što su začeti, niti je što prijekorno u tome, što su djeca – to jest i ostaje Božje čudo. Njihov je mladi život pomračen zato, što su potomci izdajice i što kao takvi stoje u sjeni prve krivnje i prvog grijeha. Njih ne obasjava najsladše svijetlo, što ga ima, svijetlo osobitog i nježnog Božjeg pogleda.

Zbog poslušne ljubavi svog Sina htio je Bog s ljudske djece ukloniti tu sjenu, taj mračni oblak. Htio ih je naknadno primiti u krug svoje božanske ljubavi, to jest, čim stupe u životno sjedinjenje s Kristom. Ali ipak svi oni prođu kroz sjenu onog oblaka. Prvi sati ili dani, a možda i godine njihovog života, nisu onako blistavi, kako ih je zamislio i pripremio Bog. A eto, bio bi osobit, upravo nepodnosiv nesklad, kad bi takav nedostatak, takva sjena počivala makar i nekoliko trenutaka na duši onog ljudskog bića, koje će Sin Božji jednom zvati majkom. Iz obzira prema svojem utjelovljenom Sinu Bog je htio iz-

bjeći taj nesklad. Ovo dijete, koje će jednom biti Majka Božja, bilo je dijete Božje, uzdignuto do posjedovanja božanske blizine i božanske ljubavi već od samog početka, od prvog časa svog postojanja. I u svom prvom času, u času začeca, ta je duša bila sva lijepa i od Boga ljubljena. Na njoj nije bilo ljage niti kakve časovite sjene.

Sad možemo dokučiti, što je Crkvu potaklo, da ustanovi radosni blagdan na uspomenu tog jedinstvenog izabranja jednog ljudskog djeteta. Ali uviđamo i to, da tu radost može potpuno ocijeniti i osjećati samo vjera i ljubav. Potreban nam je kršćanski i čak ljudski zanos, ako tu svetkovinu želimo slaviti svim srcom. Tri su misli, na kojima se zasniva radost ovog blagdana.

Ponajprije se radujemo radi Boga. Ta radost izvire iz pomisli, da je neopisiva nesreća, ako neko stvorenje, a naročito ljudska duša, samo i čas nije u redu i raspoloženju, koje joj je odredila Božja mudrost, a osobito Božja ljubav. I obratno: svaki sat, svaki djelić vremena nešto je dragocjeno, ako ga ispunja Božje svijetlo i Božja blizina. I zaista, kad bi netko hladno mislio o Božjem prijateljstvu, kad uopće ne bi znao, što je ljubav, niti što

je ljubav Neizmjernoga, kad bi mu bilo svejedno, da li je u intimnosti s Bogom, kad u sebi ne bi imao dovoljno života, da nasluti puninu i blaženstvo božanske ljubavi - tad bi mogao zapitati: Pa što znači tako kratko vrijeme, što znači nekoliko godina, mjeseci i satova, u kojima je čovjek izgubio posjedovanje te božanske ljubavi? Kad bi netko tako govorio, to bi bio znak, da nema ljubavi. Ali onaj, koji zna, što je ljubav, taj će shvatiti, da je važna svaka sekunda, da je već trenutni rastanak ili otuđenje neopisiva nesreća. Taj se veseli, ako takvu sekundu nije proživio čovjek, koji ljubi i koji je ljubljen.

Druga je naša radost radi Krista. Dijete Marija bilo je već u prvom času svog stvaranja ovijeno punim sjajem božanske milosti, jer je to djevojčice jednom trebalo postati majkom jednorodjenog Sina, koji je Ocu beskrajno i vječno omilio. Tako mu je omilio, da je zablješćio, a ujedno i ugasio njegovo negodovanje radi grijeha svijeta. Ako netko stupa u vezu s tim Sinom, ako ga Sin uzme za ruku i privine na Srce, tad će i njega obasjati ona Očeva radost. Naime, koji je "in Christo Jesu", u Kristu Isusu, ne može više biti ništa neprijatno i vrijedno osude. Mi idemo za

njim i tako zajedno s njime pristupamo k Ocu. Tako smo radi Isusa Krista naknadno očišćeni od svakog grijeha i ljage. Ali Marija, njegova majka, došla je prije Otkupitelja, ta ona je bila majka - a On njezino dijete. A majka vodi svoju djecu za ruku. Ona je, dakle, za ruku vodila Isusa, Sina vječnog Oca, ona ga je uvela u svijet, ona ga je Ocu prva predstavila. Zato se i dolikovalo, da se u tom jedinstvenom slučaju milost požurila, da ni časak ne zakasni. Tako je ona sama, koja je vodila milost, već unaprijed bila puna milosti. Dolikovalo se, da se sama ruka, koja je trebala držati i nositi svijetlo svijeta, ne pruža iz tame, nego da dolazi iz svijetla.

Radujemo se i drago nam je sve, što smo u Kristu dobili. Srca nam kucaju za njega, velikog prijatelja i miljenika naših duša. On je k nama došao od Oca, da nas povede k Ocu. Radi nas je postao mučenikom svake ljudske ljubavi. Radi njega nas ispunjava radost i nježnost - ali ne možemo zaboraviti ni njegovu majku, onu, koja ga je kao djetesce nosila, a kao muža žrtvovala. Ona je odgojiteljica života, ona je sveti Gral otkupljenja. Ona nosi svijetlo

i sva je zablistala u svijetlu, koje nosi. Od prve do posljednje sekunde svog bivstvovanja ona je sva ražarena od misterija svog jedinstvenog poziva. Kad sve to promotrimo, tad uviđamo, da je ona samo jedan vidljivi i sjajni dokaz moći i slave svog Sina. Gledajući nju zanosno spoznajemo, što je Isus i što je njegova blizina i služba, koju mu posvećujemo. Tako se radost zbog Imakulate zapravo odnosi na njenog Sina. Radujemo se zbog Onoga, koji čini velikim sve, što dodirne. On uljepšava sve što pogleda, oživljuje sve, čemu se priklanja. Svetkovina Imakulate zapravo je blagdan Gospodnji i hvalospjev otkupiteljskoj ljubavi Božjoj. Kad promatramo lik Imakulate, tad znademo, da imamo Otkupitelja, u kojem se Božja ljubav prema ljudima vidljivo objavila. On se najprije darovao svojoj majci, a iz njenog krila i nama.

Radujemo se danas i po treći put, a to je radost zbog jednog čovjeka. A taj je čovjek žena. Ta milosti puna bila je žena. Ona je najbliže stajala svijetlu svijeta, tako da ju je ono obasjalo. Samo se po sebi razumije, da je to bilo zato, što mu je bila majka. Jedino se po svom materinstvu na tako jedinstven način - kao nijedan drugi čovjek - približila Otkupitelju. Zbog svog je materinstva bila na osobit način obdarena milošću, dakle i radi toga, što je bila žena. Ne zato što bi kao žena imala neko pravo ili zaslugu, nego zato, što je kao žena ispunila preduvjet da bude majkom, pa i to da bude majka puna milosti. Tako se eto dogodilo, da sjena, što

inače prekriva sav svijet, nije pala na jedno jedino mjesto - a to jedino mjesto je jedno žensko biće. Nije li se u toj odluci otkupiteljskog plana stvarno potvrdila ona prastara slutnja ljudskog srca, da je žensko biće ovijeno nekom tajnom, nekom tajnom osobitog izabranja i Božje blizine?

Čuje se tu i tamo, da je duša žene još bliža prirodi i zemlji i prastvorenju negoli duša muškarca. Bit će u tom nešto istine, ali je neizmjereno značajnije, da je jedna žena, a time i samo ženstvo bilo sposobno i odabrano, da se Bogu približi više, negoli sva ostala stvorenja. Značajno je, da je jedna ženska duša prije svih drugih ljudi, to jest od početka i već od prvog časa, bila obasjana svjetlošću i ljubavlju Oca i Sina i Duha Svetoga. To se Božje djelo čini kao neki nastavak one činjenice - koju možemo utvrditi svojim iskustvom - da je ženska duša lakše dobra i nesebična negoli muškarac. Ona ga pretječe na putu k duševnom, unutarnjem, religioznom, k Bogu. Ne bismo li s pravom smjeli pomisliti, da je božanska ljubav zapalila one zrake, koje isijavaju iz idealnog ženskog bića? One svijetu iskazuju veća dobročinstva i daju više topline, negoli sve ostale svjetske sile.

Smijemo i dalje zaključivati: pravi, uvijek moderni, istinski lik žene je onaj stari ideal ženskog bića, jer je besmrtni. Taj ideal nosimo u sebi otkad smo promatrali lik Madone, on najviše odgovara duši žene, a time i duši muškarca. Svi su Marijini štovatelji, a prema tome i svi kršćani, u Mariji gledali i častili i ljubili njeno djevičansko materinstvo, koje je Bogu posvećeno i s Bogom sjedinjeno. Ljubili su čistoću i nježnost sjetila i srca, snagu i puninu volje, kojom je htjela služiti. To tražimo i gledamo u svim ženama, tome se divimo, gdje god na to naiđemo. Razvoj ženskog pitanja ne može nikad pokolebati uvjerenje, da je najljepše i najmilije žensko biće Imakulata, majka s djetetom. Ona je radi tog djeteta neokaljana i nepovrijeđena, to je žena, koja pripada djetetu Isusu, a radi tog Djeteta i nama ljudima. Toj nas ženi i u najtežim časovima može Isus preporučiti riječima: Evo vam majke! To je Imakulata.

Sve što je naravno i prolazno slika je nadnaravnog i božanskog. Ali se čini, da se u ženskom biću te dvije velike stvarnosti osobito približuju, dapače dodiruju. Često možemo vidjeti, kako majka, koja očekuje dijete, upravo sja od neke čudnovato blistave i du-

boke unutarnje sreće. Još prije nego se nje-no dijete pojavilo na svijetu, ono već baca neki sjaj na majku. A dijete je Isus svojim sjajem daleko unaprijed obasjalo čitav put, kojim je njegova majka trebala proći. Tako je ona već kao mala djevojčica i od prvog časa bila u tom sjaju. Pogled je dječjeg oka većinom strahovito ozbiljan, ali kad se taj pogled upravlja mladoj majci, tad u njoj zasine najveseliji smiješak, najblistavija radost. Najozbiljnije oči mora da je imalo dijete Majke Božje. Bile su to oči Otkupitelja svijeta, oči suca čitavog svijeta, oči samoga Boga. Ali pogled tih strašnih očiju, pred kojima zanieme arkanđeli, u toj je majci probudio samo smiješak duše i ljepotu. Ta u ženi je već i onako Božja ljepota obasjana jasnije negoli u svim ostalim stvorenjima. Ali u ovoj ženi - blagoslovljenoj među svim ženama - dijete, koje ju je očekivalo, stvorilo je ljepotu, koja nije pobudivla samo udivljenje kršćanstva, nego i udivljenje samoga Boga. Jer pred njom se naklonio Božji glasnik i ovako ju je pozdravio: Ave gratia plena! Zdravo, Ti najljepša i najmilija! Sav je Tvoj život od prvog do posljednjeg časa pun miline. Invenisti gra-

tiam apud Deum. Našla si milost kod samoga Boga.

MARIJA ODLAZI KUĆI

"Tražila sam svuda mir i boravit ću u Gospodnjoj baštini. Tada mi je zapovjedio Stvoritelj svih stvari, koji je i mene stvorio, i rekao mi: Nastani se kod Jakoba, imaj baštinu u Izraelu i pusti korijenje među mojim izabranicima. I tako sam se utvrdila na Sionu i u svetom sam gradu počinula i u Jeruzalemu je sjedište moje vlasti. Ukorijenila sam se u časnom narodu, koji imade dio svoje baštine u mojemu Bogu, a moj je boravak u zboru svetih." / Crkv. 29,11.../

Prema prastarom vjerovanju, koje je oduševljena ljubav usadila u srca Marijinih štovatelja, Marija je naskoro iza svoje smrti i svojim tijelom primljena u slavu nebesku. To je vjerovanje Crkva proglasila dogmom 1. studenoga 1950. / Dodatak prevodioca. / Svakom, koji vjeruje u uskrsnuće mrtvih, to vjerovanje samo po sebi ne predstavlja nikakve teškoće za razmišljanje. Ta i Krist iza svog uskrsnuća provodi tjelesni život u slavi svog Oca, a i mi ćemo se jednom probuditi na takav život, kad isteče zemaljska povijest. Zar bi kršćanin mogao naći nešto nedolično ili nemoguće u pomisli, da Marija - kao najbliži i najpovjerljiviji čovjek - kao Majka Uskrsnuloga nije morala čekati do općeg uskrsnuća mrtvih, nego da je već iza kratkog vremena smjela ući u tjelesno usavršenje svog bića?

Ali i bez obzira na tjelesno uznesenje Majke Božje, možemo i na drugi način razmišljati o predmetu današnjeg blagdana, naime, o ulazu njene duše u nebesku blaženost. Taj je događaj pun religioznih misli i utješnih nada, tako da možemo shvatiti neizmjernu radost, kojom cijelo kršćanstvo odavna slavi upravo taj Gospin blagdan.

Marija je kao i svaki čovjek prošla kroz

mračna vrata smrti. Ali smrtna vrata, kroz koja je prošla Marija, kao da su uronjena u svijetlo, kao da su obasjana svijetlom, da se i ne vidi njihova običajna tama. Kad se govori o toj smrti, tko tad još misli na gorki rastanak, na bolnu patnju, na strah i muku, koja je inače povezana s umiranjem nekog čovjeka? Pri smrti njenog božanskog Sina susrećemo je u tako strašnom liku, da pod njegovim križem možemo stajati samo s osjećajima, koji su izraženi u "Stabat mater". Ali pri smrtnoj postelji njegove majke ne možemo osjećati nikakve žalosti ni boli, kajanja ni gorčine. Kraj nje se možemo samo radovati, jer je tu smrt samo svečanost svijetla i žetve, to je veselo spremanje bogate i zrele žetve, kakva više nije unesena u nebo. Tom je smrću ona ušla u svoj dom, a približila se nama. Ona je došla kući k svom ljubljenom prvorodnom Djetetu, a približila se nama svojoj posvojčadi. Ona odlazi kući, a mi dobivamo majku. Inače u smrti majke uvijek gledamo nešto strašno: ona odlazi, a djeca gube majku - ali ovdje je obratno: ona dolazi kući, a mi dobivamo majku. I zaista se smrt na ljepši način ne može više pojaviti i ni jedno se umiranje više ne može zamisliti tako rascoalim. Ali tu gledamo pred sobom ne

samo najljepši i najsretniji lik smrti, nego i jedino istiniti, jedino pravi. Kad danas govorimo o smrti Majke Božje, učinimo to u nadi i očekivanju, da će i naša smrt biti slična njenoj.

Marija je došla kući, to je prvo i najvažnije značenje njene smrti. Tek u taj sat, kad se svršio njen zemaljski život, započeo je njen život - pravi život. Njen zemaljski život sa svojim putovima i djelima, zagonetnim doživljajima i kušnjama, sa sedmerostrukim radostima i žalostima, našao je tu svoje konačno ispunjenje. Ta smrt nije bila neko prestajanje nego utjecanje. Prestao je samo uvod i priprava i sumrak, prestala je nemoć i tama, teškoća i gorčina, ali sam život nije prestao, nego je naprotiv tek započeo, dostigao je svoj puni dan, svoje podne, dočekao je žetvu, kao što je naša biljka u plodu. Već odavno znamo, što više, već je često rečeno, da je naš zemaljski život samo početak, uvod, putovanje i sjetva, da savršenstvo i punina, cilj i žetva dolaze tek iza smrti. To nam se neprestano ponavlja i ne može se nikad dosta ponavljati, jer to nam ne prelazi u tijelo i krv, ne stičemo uvjerenje, barem ne za svoje osjećanje i shvaćanje. Kad razmatramo

o svojoj vlastitoj smrti ili o smrti kojeg dragog čovjeka, često se možemo zateći, kako se duboko bojimo i beznadno trpimo: sad je sve gotovo, sad je taj dragocjeni i dragi život pri kraju, sad je sve prošlo.

No gle, bar se u jednom slučaju naša osjećanje može uzdići iznad tog kratkovidnog i uskog stajališta. Kad mislimo na smrt Majke Božje, tad ne samo da znamo, nego gotovo osjećamo svim sjetilima, da tom smrću nije došao kraj nego punina. Ne rastanak, nego sjedinjenje, ne propast, nego vrhunac života.

Vrhunac je njenog života bio, kad je došla svom Sinu, svom Bogu, biću, u kojem je živjela, da, za koje je stvorena. Ne vjerujem, da bi ikoji čovjek mogao sebi samo i predložiti onu pripadnost, ono unutarnje jedinstvo, a time i onu neizrecivu sreću, koja je morala svanuti u srcu te Majke. Ako je istina, da sjedinjenje kao i ljubav rastu, što su veći i dublji, zreliji i svetiji oni, koji se ljube, onda je ona morala ovdje doći do vrhunca, iznad kojega više ničega nema. Nisu se tu našla samo dva najuzvišenija čovjeka, dva čovjeka najjača i najbogatija u ljubavi, nego su se tu našli Bog i njego-

ve stvorenje, Bog i njemu posvećena duša, Božja neizmjenost i nezasitnost čovjeka. Takav se slučaj na taj jedinstveni način ne može više ponoviti: za sve nas postoji uvijek neka razlika, razmak, pa i napetost između naših ljudi, koje volimo i našeg Boga, kojem pripadamo. Uvijek nam ostaje velika, životna i često bolna zadaća, da premostimo tu udaljenost, da ne izgubimo svog Boga, dok ljubimo čovjeka, i da se ne udaljimo od čovjeka, dok se predajemo Bogu. Ali kod Marije uopće nije bilo te udaljenosti: dok je nosila svoje Dijete, u isto je vrijeme služila svome Bogu. Dok je čeznula za svojim Sinom, bila je upravo time urenjena u Boga. Dok je ljubila čovjeka, koji joj je bio dan, ušla je bez daljnjega u Boga, kojem se i sama trebala darovati. Kod nje su u isto vrijeme stizali na cilj volja i sklonost, duh i srce, zapovijed i čežnja. Njen dolazak k Isusu, njenom Djetetu bio je istodobno i dolazak Kristu, njenom Bogu. To je bila njena jedinstvena odlika, da su se kod nje uskladile narav i nadnarav, najljudskije na njoj bilo je i najbožanstvenije za nju.

Kod nas ne može biti točno ovako, ali i pak približno može. Što više bude Isus - najmiliji od sve ljudske djece - naš Gospodar i

prijatelj i učitelj, to će više sam Bog postati Bog našeg srca i naša baština u vječnosti. Što se prisnije naše ljudske sklonosti, simpatije, čežnje i misli roje i okupljaju oko nje, ga, koji je od svih ljudi najljubezniji, to će više baš te naše sklonosti biti božanske i s Bogom povezane. Tako će u nama sve više nestajati ta napetost između našeg Boga i našeg čovjeka, između naše zapovijedi i naše sklonosti, između naše volje i našeg srca.

Još na jedan način može naša smrt nalikovati smrti preblazene Majke. Ako smo, naime, duboko povezani s ljudima, koji i sami žive duboko u Kristu, ako smo srdačno povezani reduboko u Kristu, ako smo srdačno povezani recimo s njegovom Majkom ili s njegovim svecima ili s kojim drugim čovjekom, koji je Kristu posvećen i po Kristu raspaljen - onda će jednom i naša smrt biti takav sveobuhvatni dolazak. Doći ćemo k ljudima, koje smo ljubili, a gle, pristupit ćemo k svom Spasitelju i ući u Boga, u kojem su oni ljudi živjeli i počivali. Ući ćemo u Boga, a gle, tamo ćemo kao u intimnom skrovištu naći ljude ili čovjeka, kome je pripadalo naše srce i krv, naša sklonost i čežnja. Kao što je Marija na dvostruk način stigla u vječnost, k svome Sinu i k svome Bogu, a to je ipak bio samo jedan

dolazak, tako se može dogoditi i nama. Ako su dva čovjeka ili više njih povezani međusobno ljubavlju, koja u Kristu počiva i koju je dapače Krist usadio, ako su, dakle, jednom jedinom ljubavlju istovremeno povezani međusobno i sa svojim božanskim Spasiteljem, onda je u stvari i njihova smrt jedan jedini dolazak, a opet je i mnogostruk. Oni nalaze sebe i nalaze njega, oni se vječno pronalaze i upravo time vječno gledaju Boga. Oni nalaze svoju domovinu u jednom čovjeku, a upravo je time stižu i u Bogu. Sve je mnogostruko, a opet je sve jednostavno i nedjeljivo. U svakom srcu, koje smo zaista ljubili, nalazimo srce svog Otkupitelja, jer ono unutra bije. A i u srcu Isusa Krista nalazimo svako drugo srce, koje nam je stvarno pripadalo, jer smo ga od njega primili.

Tako je i Marija, Majka, kad je stigla do Srca svog Sina, morala u njemu susresti svako ljudsko srce i povezati se sa svakim ljudskim srcem, koje je tamo živjelo. Tamo je morala susresti sve Kristove učenika, svima se morala približiti, kad je konačno smjela potpuno pripadati Srcu svog Djeteta. Tako njena smrt nije bila samo dolazak k njenom Sinu, bila je i njen ulaz u središte, u kojem stoji njen Sin, u središte svih njegovih svetaca i anđela, u sredi-

šte njegove Crkve. Kad je stigla k njemu, stigla je k svim njegovim vjernicima - došla je k svima nama. Taj smo dan doбили svoju Majku, Majku stvorenu i okrunjenu za nas, Majku, koja za nas djeluje i koja je gotovo svemoćna. Njena moć ovisi samo još o blizini njenog Sina, a sad je ta blizina narasla do neograničenosti - ona više ne može postati većom.

Na dan njene smrti započeo je njen utjecaj i djelatnost, a time i njena velika životna zadaća. To je u divnom skladu s novim i stvarnim životom, koji je tom smrću započela. Tek je tu njen život dostigao svoju puninu, pa se tako moralo tek sada njeno djelovanje i moć rascvasti i narasti do tolike veličine i širine, da je sve pređašnje i zemaljsko u usporedbi s tim samo slabo naslućivanje i nagađanje. Na njenu je molbu Isus učinio svoje prvo čudo u Kani, ali je to bio, kako kaže evanđelist, samo početak njegovih čudesa, tek slabi predokus. Jer tada je još ona živjela u velikoj daljini i sam ju je Isus držao u nekoj udaljenosti, tako da su tu udaljenost i drugi morali opaziti. Tada još nije došao ni njegov čas, a koliko tek manje njen čas. Ali sad je njenom smrću došao njezin čas, njezin čas kod njega. Sad, kad je sva

vlast položena u njegove ruke, pružaju se te ruke prema Majci i ona ih prihvaća i njima upravlja. Ako je u njegovoj ruci Božja volja snažna i uspješna - jer su On i Otac jedno - onda ta ista Božja volja mora biti snažna i uspješna i u njenoj ruci, jer su ona i Sin od sada jedno, smiju biti jedno. Sad ona može započeti svoje djelovanje. Sve, što je prorok Izaija prorokao u Božjem sluzi, to se ispunilo i na službenici Božjoj: velika bol i velika sreća, poniženje i uzvišenje, poslušnost i sve-moć, zapuštenost i vječno potomstvo, koje će gledati. Ta je Majka žrtvovala svoje jedino Dijete za mnoge, i stoga ona mora zajedno sa svojim Sinom steći mnoge. Sva braća i sestre njenog Sina moraju joj biti dani kao djeca.

Ali nama nisu potrebne mnoge riječi i dokazi. Svi mi znamo, da Marija sad živi i djeluje i da je moćna. Danima i satima dižu se prema njoj milijuni "Memorare" - Spomeni se o predobrostiva Djevice, kako se još nikad nije čulo, da se itko u tvoju zaštitu preporučio, a da je nije dobio." Kad bi to pouzdanje, što juriša na nebo i obuhvaća sav svijet, bilo isprazno i varavo, tad bi već davno presahnulo. Ali ono živi i postoji i produžuje se kroz sva vremena, zato se mora ispuniti i is-

punja se dokle sižu zemlja i nebo. Nije li to skoro bezgranična djelatnost? Koji bi čovjek na zemlji, pa bio on i najmoćniji mogao probuditi i podržavati takvo pouzdanje kroz tisućljeća?

Sad konačno vidimo, tko zapravo nosi u svojim rukama moć i snagu i djelovanje. Mi neprestano upadamo u zabludu, da samo oni, što žive na zemlji, mogu nešto izvršiti. Ali što bi i mogli izvesti ljudi, kojima je određeno da umru, koji stare, koji su svaki dan umorniji, koji hodočaste u daljini i tuđini? Oni možda grade piramide ili bar kućicu, možda podižu koje kraljevstvo, ili ga opet obore, steknu koju novu spoznaju, pa opet sami zaborave, što su spoznali. Nije lako reći, što se zapravo značajno događa na našoj zemlji i tko upravo izvrši nešto značajno. Mislilo se, da se sve, što se zbiva, događa samo pod udarcima biča gladi i nagona za uživanjem. Ali kako bi to bilo jedno! To bi ipak bio samo ropski rad. A na našoj se zemlji događa mnogo više i mnogo bolje, nego što je ropski rad.

Mislilo se, da jaki narodi određuju povijest oružanom šakom i pritiskom velikih vojski. Ali na zemlji se događa ipak mnogo

više, nego što je jednostavno prevladavanje jakih, časovito jačih. Mislilo se, da čovječanstvom upravljaju geniji, njeni talenti, jaki duhovi. Da, oni katkad nešto učine, ali još češće moramo gledati, kako su geniji i vidoviti ljudi i veliki ljudi znanja na zemlji nemoćni, ismijavani i proganjani. Ne, na zemlji se događa samo jedno, što je zaista značajno i dalekosežno i veliko: ono, što je i u životu nebeske kraljice bilo značajno i veliko, naime to, da je njen život na zemlji bio doduše samo početak, ali je bio početak čudase, koje je učinio Isus. Bio je sjetva, ali je bogata žetva sazrela na dan njene smrti. I ona je u svom životu zaplakana i žalosna hodala među beskrajnim brazdama. Ona je tek onda prestala plakati, kad su se njene oči zaklopile u smrti. A ipak s visine njene današnje moći i sadašnje snage moramo reći, da osim života njenog Djeteta nije na zemlji bilo ništa veće od onog njenog jednog putovanja i plakanja. Na zemlji je, dakle, značajno ono, što Božji sluge i sluškinje djeluju i siju i započinju povijest svetačkih srdaca, velikih djela ismješalaca i mučenika, spoznaje šutljivih molitelja, žrtve velikih ljubitelja, milosrdne darovatelja. Osim toga se na zemlji ne zbiva

ništa značajno.

Ali kao što je ono, što je jedino važno, početak, koji će biti dovršen tek na drugom svijetu, poslije naše smrti, isto tako poticaj i vodstvo dolazi odozgo, od onih, koji su već u vječnom domu, od onih, kojima vapijemo: Memorare - Spomeni se nas u svojem kraljevstvu! Zbivanja, koja su zaista velika inspirirana su i vođena izvan ove zemlje, iz kraljevstva milosti. Ona dolaze iz visine, iz središta svijeta, odatle, gdje stanuje Bog i njegovi blaženici. Njihovo je djelovanje u tome, što imaju moć, da pozivaju i tješe, opominju i odgajaju nas, koji tek trebamo doći k njima, što mogu zahvaćati u zemaljsku povijest, ukoliko je ona značajna, u povijest srdaca, koja još hodočaste k Bogu. Mogu utjecati na getsemanske i kalvarijske doživljaje budućih stanovnika neba.

Ali možda je sve to, dapače sigurno je, da je sve to maleno prema onome, što ti stanovnici nebeskog doma čine među sobom, u svojem vlastitim redovima. Što znamo o dnevnom radu nebeske Kraljice? Znamo samo za milostive oči, koje još dariva našoj zemlji, ali kako te oči blistaju nad svijetom anđela i svetih - to ne znamo. Vidimo samo njen lik, što stoji

u našoj sredini, a to je milosna slika, puna neopisive blagosti i utjehe, to je istina. Ali što znamo o sjaju i slasti i čaru i utjehi, što iz nje same struje preko svih nabesa? Znamo nešto malo o onome, što je ona učinila u ovo kratko vrijeme, što se odvija prije drugog dolaska njenog Sina, vječnog suca. Ali što će ona još učiniti u ono drugo vrijeme, što će kasnije doći, u vječnosti, kad prođe zemaljska povijest – to još ne znamo. A tek će to biti njeno pravo djelovanje.

U ulazu mise blagdana Marijina uznesenja crkvena liturgija značajno pjeva: Zbog Marijina se uznesenja raduju anđeli i slave Boga svoga. To zvuči kao glas i jaka iz svijeta anđela i blaženih. Oni su Marijinim uznesenjem dobili svoju kraljicu, a kad kažemo, da smo mi – koji još živimo na zemlji – dobili danas svoju majku, onda je to tek daleki odjek, mala zraka burne radosti, koji su gore proživljavali. Najveće i najvažnije ne zbiva se u ovom našem zabitnom kutu, nego u glavnom gradu svijeta, u Božjem gradu. Kadgod se vrata tog grada otvore, da propuste novog stanovnika, tad zraka svijetla padne i u naš mračni kut. A kad je tamo ušla sama nebeska kraljica, onda je i zemlja dobila vladaricu,

koja odgovara ovoj dolini suza: to je majka milosrđa, koja nam se danas približila, jer je otišla u veliku daljinu. Ona nam se približila, ali je došla iz daleka, iz Božjeg svijeta, iz beskrajne dubine, došla je k nama, koji hodamo u progonstvu. Ona nam je doduše blizu, ali kod nas više nije kod kuće. Ono, što je sveti Pavao napisao o Kristu, vrijedi i o Mariji, našoj gospodarici: Daleko od naše kraljice i Majke mi još hodamo po hodočasničkim putovima.

Tako je, dakle, s najradosnijim Gospi-nim blagdanom, s njenom smrću i odlaskom u nebo združena i laka tuga i sjeta: kad se god sjetimo te smrti, tad tiha rijeka čežnje poteče u daleku zemlju, iz koje nam svijetli lik Majke Božje, i gdje je ona sad kod kuće i gdje ona živi i djeluje kao kraljica vječnosti. Tada pružamo ruka prema toj milosnoj slici. Ali je ne možemo dohvatiti, ona uzmiše pred nama u dubine, iz kojih nam titra poput daleke večernice. Ne možemo učiniti drugo, nego poći za njom prema vječnom domu, slijediti je i zazivati: Salve regina! Pozdravljamo te, Kraljice! Tebi vapijemo, Tebi uzdišemo tugujući i plačući, mi djeca velike daljine: svrni svoje milosrdne oči na nas, da i mi

nađemo svoj dom u Tebi i u blagoslovljenom
Djetetu Tvog krila i u svoj Tvojoj djeci.
Ti, draga naša Gospo! Salve regina!

PUNINA ŽIVOTA SVETOG JOSIPA

" Kad je Marija, mati Isusova, bila zaručena
za Josipa, prije negoli se sastaše, nađe se, da je
začela od Duha Svetoga. Budući da je Josip, muž
njezin bio pravedan i nije htio, da je javno sra-
moti, namisli je tajno otpustiti. Dok je on ta-
ko mislio, gle, anđeo Gospodnji javi mu se u snu
govoreći: Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti
k sebi Marije, žene svoje, jer ono, što se u njoj
začelo, od Duha je Svetoga. Rodit će sina i na-
djeni mu ime Isus, jer će on izbaviti narod svoj
od grijeha njegovih." / Mat.1,18-21./

Veličinu i vrijednost čovjeka i njegova života obično ocjenjujemo jednostavno prema izvanjskim okolnostima, prema novcu i moći ili prema naslovu i imenu. Međutim, događa se, da ipak kojeg čovjeka upoznamo u svem njegovom značaju i nesvjesno priznajemo, da on nema ništa od onoga, što inače cijenimo: ni novaca, ni moći, ni naslova, ni imena. To se događa. Jasno, većinom tek nakon smrti takvog čovjeka, a gotovo isključivo uvijek iza smrti svetih ljudi - na koje nas tek sam Bog mora upozoriti - inače ih ne bismo niti opazili.

Sveti se Josip ubraja među one svece katoličke Crkve, koje vjernici najviše časte, vole, zazivaju i obasipaju upravo bezgraničnim pouzdanjem. On pripada onim svecima, koje svi posebno vole. U svem njegovom životu nema nijedne crte, koja nam ne bi bila simpatična i vrijedna nasljedovanja. I nikad nije nitko posumnjao u to, da on pripada među najveće u kraljevstvu nebeskom. Zbog toga štovanja i čašćenja mi skoro zaboravljamo - da promatrajući njegovu osobu i život samo s izvanjske strane - ne nalazimo ništa značajno i upadno. Zaboravljamo, da je on provodio tako običan, jednostavan i na oko prazan život, kao bilo tko iz velike mase nepoznatih ljudi. On je bio obrtnik u jednom od najmanjih, najprezrenijih naroda, što ih je bilo u njegovo doba, u najmanjem i najprezrenijem mjestancu njegove zemlje. Bavio se takvim zanatom, da jedva možemo sebi predčiniti nešto određeno. Znamo samo to, da je nešto zrađivao, neke drvene kućne predmete

po prastarim uzorcima. Možda je čak samo popravljao razbijene i dotrajale stvari i ništa drugo.

Nijedna riječ nije ušla u povijest ljudskog duha, jer uopće ne poznajemo niti jednu riječ, što ju je on izgovorio. Nije doživljavao nikakve izvanredne događaje - koji bi se u doba, kad je on živio - činili upadni ili znameniti ili romantični. To je bio put, kojim idu bezbrojni ljudi, koji nisu vrijedni, da ih se spominje. Danas - iza 19 stoljeća - mnogi doduše razmišljaju o njegovu životu, proživljavaju ga u sebi s beskrajnim suosjećanjem, s njime se od srca raduju, s njime pate - ali taj se interes ne osniva na nekoj veličini, koja bi u svijetu imala jaki odjek. On je u svom životu susretao samo ono, što je bilo općečovječansko. A njegova okolina? Tokom svoga života morao je služiti dvjema osobama, a cijelo to vrijeme te su dvije osobe bile isto tako obične i jednostavne, kao i on sam.

Pa ipak je on jedan od najvećih u kraljevstvu nebeskom i među nama sigurno nema nikoga - tko sebe, svoj vlastiti život i djelovanje ne smatra ništetnim u poredbi s onim - što je bio i što je uradio sveti Josip. Kad bi se mi mogli zamijeniti s njim - ali ne, to je suviše fantastična pomisao - kad bi u našem životu barem nešto bilo slično njemu, to bi već bilo sve, što bismo mogli poželjeti. Jer on je provodio onakav život, kakav mi svi vruće želimo, ali sa žalošću i stidom vidimo, da ga u nas nema. Provodio je zaista sadržajni život - život - koji nije bio ni prazan, ni besmislen, ni rastresen,

zaista dragocjeni život.

Kako to? Život tog malog obrtnika nije izvana imao izvanredan sadržaj, jer je sve bilo u tome, kako ga je on provodio. Ali sam taj po sebi neznatni, neugledni sadržaj života odredio mu je Bog, a on ga je na izvanredan način ispunio - a upravo je to sadržaj života. Nije bilo značajno ono, što je on rekao ili učinio, nego - kako je došao do toga, kako je njegovo djelovanje istjecalo iz vječnih izvora, kako je istjecalo iz Božjeg uređenja i iz njegove jake i dobre duše - u tom je bilo sve. Imamo prema tome dvije značajke, po kojima možemo odrediti sadržaj toga života:

1. Sveti je Josip bio Božje oruđe, a to je uvijek nešto veliko, i

2. On je pridonio svoj udio u to, da postane to oruđe, jer je u svoju dušu primio Božju odredbu na uzvišen i dostojan način. On je bio u Božjoj službi i toj se Božjoj službi posvetio svom dubinom i širinom svoje duše.

To je sadržaj ovog života, sadržaj svakog života, koji nije prazan i besmislen.

Sveti je Josip bio Božje oruđe, Bog je tog muža od vijeka odabrao, pripravljaio i vodio, da bude zaručeni čuvar presvete Djevice i Majke. Svećenik ju je s njime zaručio, Bog ju je njemu povjerio, da je hrani radom svojih ruku, da joj dade svoje ime i pruži svoju zaštitu, da je ljubi i da iz ljubavi bude njezin sluga u svim diživljajima i zbivanjima njenog života. Da, trebao je biti sluga - sluga - koji je u-

vijek pripravan, koji nikad ne protuslovi, mudri sluga, koji u svemu uspijeva. Ali sluga, koga je sam Bog namjestio. To je veliko. On je bio čovjek, koga je Bog trebao da provede svoje odluke. Ono, za što ga je Bog trebao, zaista se isprva činilo neznatno, obično, svagdašnj. Ali je ipak bilo mužno. Pa kad ni to ne bi bilo, Bog mu je svakako dodijelio tu ulogu.

A i to je uvijek nešto veliko. Kad bi Bog trebao čovjeka samo zbog jedne jedine riječi, koju bi morao izreći jednom u svom životu - i to bi bilo veliko. I kad bi Bog trebao čovjeka samo zbog šutnje, zbog njegove vjerne, nesebične, požrtvovne šutnje - i to bi bilo veliko, da, božansko. I kad bi Bog trebao jednog čovjeka samo u njegovu smrtnom času - i to bi bilo veliko. On je svog vlastitog utjelovljenog Sina trebao zapravo samo za čas njegove smrti - da žrtvuje svoj život. I kad bi Bog trebao jednog čovjeka samo jedan dan ili jedan sat - i to bi bilo veliko. A hranitelja male svete nazaretske obitelji trebao je godinama.

Što to znači, kad Bog nekog čovjeka treba? Bog bi zacijelo mogao sve učiniti sam ili preko drugih. Na primjer za svako djelo svoje volje mogao bi poslati legije anđela, ali Bog ipak ovo ili ono čini po čovjeku. Neka djela izvodi pomoću posve određenih i izabranih ljudi, kojima polazi u susret, kao da ih traži i kojima govori: "Zazvao sam te tvojim imenom. Pozvao sam te prije negoli si bio začet i pozvao sam te na djelo, koje trebaš izvršiti." Nije li to divno?

Katkad neki časní dragi otac traži od svog sin-
čiča, da mu nešto dohvati ili učini, kao da mu
mala, marljiva ruka i brza noga dječakova čine
neprocjenjivu uslugu. Tko tad može opisati po-
nos i radost, koje ispunjaju takovo dijete: ono
je pomoglo ocu! To je u stvari samo dražesna o-
čeva igra. Pa kad bi i nas Bog trebao samo za
neku igru, za igru svoje nasmiješene mud-
rosti - i to bi bio dovoljan cilj za stvaranje.
Kad bi netko smio biti makar samo i loptica,
koju Božja ruka baca, ili, kako je u svojim raz-
matranjima izrazio indijski pjesnik Tagore, kad
bi smio biti mala frula, na kojoj Bog neko vri-
jeme svira malu melodiju, ne bi li to bila naj-
veća čast za sve harmonije i sve male frule, da
Bog tako svira?

Ali Bog katkad treba ljude i za veoma oz-
biljno djelo, do kojeg mu je božanski ozbiljno
stalo, koje cijeni toliko, koliko i stvaranje
svijeta. Katkad ga treba za djelo, koje je po-
vezano s otkupljenjem čovječanstva. I upravo
za takvo djelo trebao je Bog svetog Josipa -
oca betlehemske i nazaretske obitelji.

Sveti je Josip bio u Božjoj službi i to u
ozbiljnoj službi. A to je bilo veliko. Ali je
u toj službi i sama njegova duša stala zračiti
i tu se pokazalo njezino divno bogatstvo, prava
punina sadržaja i vrijednosti. Taj sluga, koga
je Bog namjestio, morao je uložiti svu svoju
snagu, dapače veliku snagu, jer inače ne bi od-
govarao namjerama i odredbama svog božanskog
Gospodara. On je uvijek trebao jaku, ujedno

mudru i dobru dušu - dušu - koja je mogla iz-
vanredno mnogo podnijeti, a dobrota joj je bila
kao suho zlato. Morao je mnogo podnositi i bi-
ti dobar, a njegova dobrota morala je u isto
vrijeme biti mudra. Božji su nalozi bili kat-
kad teški i tako složeni, da ih je mogla ostva-
riti samo neiscrpiva dobrota, a izlaz je moglo
naći samo mudro srce. Bilo je časova, kad Josip
nije više ništa shvaćao. Bilo je vremena, kad
nije mogao ništa drugo do li ono, što shvaća i
može jedino posve velika duša.

Sveti je Josip do u dno svoje duše bio u-
vjeran o vrijednosti i čistoći Djevice, koja
mu je bila zaručena, i njegova čista duša - pu-
na razumijevanja - ne bi mogla o njoj niti po-
sumnjati. On je sve na njoj gradio, jer nije
mogao izgubiti pouzdanje u samu čistoću i is-
tinu. A ipak je morao opaziti, da se u njoj ra-
zvijao život, koji joj nije on darovao. To je
bilo protuslovlje dviju jednako stalnih činje-
nica. Razum nije mogao naći izlaz iz tog pro-
tuslovlja, moglo ga je naći samo jako i dobro
srce. Nije mogao razriješiti protuslovlje, ali
ga je mogao podnositi - podnositi - ga tako,
da se ne zbuni, ne ogorči, ne sablazni. I tako
ga je on podnosio. Takvo protuslovlje može po-
dnositi samo onaj čovjek, koji je potpuno ne-
sebičan, koji je u svojoj nesebičnosti postao
jak i slobodan. Toliko pak nesebičan može bi-
ti samo onaj čovjek, koji je sasvim dobar. Je-
dino čovjek, koji uvijek vjeruje u dobro - pa
makar ga više ne vidio - takav čovjek može u-

vijek nešto ljubiti, premda za sebe i za svoju osobu od toga više ništa nema i zato se povlači. To je bio izlaz za svetog Josipa, jedini, koji je mogao pronaći: radije se povući, nego se odreći vjere u čistoću i dobrotu. To je bio izlaz, koji uvijek nađe genij srca. To je bio izlaz iz svih zemaljskih proturječja i svih borba ovoga svijeta, pa i iz nepojmljivih stvari, koje nam priprema Bog.

Bog je, međutim, imao drugi izlaz. On uvijek nađe vrata, kroz koja može jedini On proći, koja ne može sama od sebe otkriti ni mudrost, najveće ljudske ljubavi. Bog je poslao svog anđela i otklonio je žrtvu svetog Josipa, koji je bio spreman, da je prinese. To nije bio put, kojim ga je Bog htio povesti. Ne boj se, govorio mu je anđeo - uzeti k sebi Mariju, svoju ženu, jer ono, što je u njoj začeto od Duha je Svetoga. Ovo je rješenje bilo sasvim drukčije od onoga, što ga je zamislio Josip, upotrebivši svu snagu svoje duše i sav takt svoga srca. Ali to rješenje nije mogao razumjeti, mogao je samo vjerovati i podložiti se. I gle! On se priklonio bez ijedne riječi protivljenja ili čuđenja ili same sumnje. Ustao je i učinio onako, kako mu je zapovjedio Gospodnji anđeo. Sad ćete reći: pa to je bio anđeo, on nas može poučavati. Ne, dragi moji, ja mislim protivno. Tko ne će, da ga poučavaju ljudi taj ne će prihvatiti ni mišljenje anđela. I tko može bez protivljenja i s punim pouzdanjem slijediti anđela, taj će se pouzdati i u čovjeka, jer

se uopće nije navezao na sebe i svoje mišljenje, jer u sebi nosi dobrotu dobrog i širokogradnog čovjeka.

I opet je stigao čas, kad sveti Josip nije više ništa razumio, kad nije ni Boga više shvaćao. Došao je anđeo Gospodnji i rekao: Ustani, uzmi dijete i njegovu majku i bježi u Egipat, te ostani ondje, dok ti ne kažem, jer će Herod tražiti dijete, da ga ubije. Zar je mogao shvatiti tu vijest? Zar je mogao razumjeti to Božje zaobilaženje, kad su ga snašle beskrajno duge tjeskobe, bježanja, tuđina, progonstva, strah i nevolje? I k tome još prividno nepotrebno zaobilaženje: Bog je mogao poslati anđela, da mu naloži bijeg - a zašto nije poslao anđela, koji bi mu taj bijeg prištedio? Nije li taj isti anđeo mogao osujetiti taj bijeg i spasiti dijete bez svega toga? Josip sve to skupa ne razumije, ali opet: gdje sam razum ne nalazi rješenje, izlaz nalazi genij srca. On može podnositi proturječje, da se ne smete, da se ne sablazni, bez prigovora i izgovora. Tiho, bez ijedne riječi odgovora izvršio je Josip anđelovu zapovijed i to točno istim redoslijedom: Ustao je, uzeo dijete i njegovu majku, dok je još bila noć, pobjegao je u Egipat i ostao tamo, dok se anđeo nije ponovno javio.

Sad već slutimo, zašto se u svetom Pismu ne navodi niti jedna riječ svetog Josipa. U najtežim, najodsudnijim časovima možda nije izustio niti jednu riječ. Riječi često zaklanjaju ili tješe naše srce. One često znače sa-

krivanje, izbjegavanje, izgovor, uzmicanje pred onim, što mora biti. Takve su mnoge naše riječi! Katkad su one utjeha našoj duši, jer osim tih riječi nemamo ništa bolje, što bismo mogli pružiti. Mi možemo samo pokazati put k nekoj stvari, a same stvari nemamo; uvjeravamo o svojoj dobroj volji, koja ne može ili ne će ništa učiniti. U najboljem slučaju naše su riječi često kao zvono, koje samo nešto naviješta i obećaje. One su poput pjesme, koju ljubav šalje kao svog glasnika, kad sama ne može doći. Ako naš čin ne može odmah ili dovoljno brzo krenuti, mora poći na put glasnik. Ali kad je čin odmah u pripravnosti, tad riječi više nisu potrebne. Ako se netko odmah predaje, nije više potrebno govoriti. Zato je sveti Josip malo govorio, jer je on odmah predao svoje ja-ko i dobro srce, svoju spremnost, svoj čin i djelo. Što da još kaže anđelu i o čemu da na- dugo govori Mariji i Djetetu? I njih su dvo- je uvijek bili sama budna spremnost - uvijek živi čin. Ni njima nisu bili potrebni dugi govori, da ih uvjere i nagovore. Josip ih je trebao samo uzeti za ruku, i već su pošli s njime, kao što je i njega Bog trebao samo za- zvati, i on je već ustao.

I ponovno je došlo vrijeme, kad Josip nije mogao više ništa razumjeti. Na prvom pu- tu u Jeruzalem izgubio im se dvanaestgodišnji dječak. Tri su dana hodali i lutali drščući od straha, jer nisu ni slutili, što se s dječa- kom moglo dogoditi. A kad su ga našli, tad je

je izvanjski mrak doduše uzmaknuo - dapače - po- stalo je vrlo svijetlo, jer je dječak opet bio - tu, ali je ostala unutarnja tama. Isus je izgo- rio neobične riječi: Zašto ste me tražili? Zar niste znali, da ja moram biti u onome, što je mo- jega Oca? Upravo je ovako govorio. I evanđelist je morao napisati po istini: A oni nisu razum- jeli, što im je govorio. Dakle, i Marija, majka ni- je ga više razumjela. Sveti je Josip osjećao, da je utonuo u dvostruku tamu, jer je i u Mariji bi- la tama. Zajedničko neshvaćanje dvostruko je ne- razumijevanje. Jer, ako ono, što je nama nepojm- ljivo ponесemo drugom čovjeku, pa ono u njemu naiđe na istu nepojmljivost, tad se ono združu- ju i sve je dvostruko teže i bozizlaznije.

Ali svoti Josip ni tada nije ništa rekao, kao što nikad nije zahtijevao, da mu se sve mo- ra razjasniti. Isto tako nije nikad težio za tim, da on o svim stvarima izreče svoj sud i daj o izjave. U šutljivom predanju vraća se u Nazaret s dječakom i njogovom majkom. Podlož- nost djeteta, koja je i dalje potrajala - kao da nikad nije bila prokinuta - ipak nije bila nikakvo rješenje zagonotke. Ako taj dječak mo- ra biti u onome, što je njegova Oca nebeskog, kako je onda u kućici i radionici nazaretskoj mogao biti onako poslušan njemu, obrtniku? I

zašto je sada njegova zapovijed volja Božja, a u Jeruzalemu to nije bila? Ali Josip nije mudrovala, nego se pouzdavao. Zapovijedao je dječaku kao otac, a dječak je posluš primao kao sluga, dršćući od strahopoćitanja. U nutrinji to nije mogao uskladiti nijedan razum, a jedno i drugo mogla je združiti samo posve ponizna ljubav.

Tako je Josip proživio niz godina tiho i u radu kraj svojih najbližih, na čelu svoje male obitelji. I sve što je rekao nitko nije smatrao vrijednim, da se zabilježi. Jer sve ono što je rekao, nije bilo veće od njegova nećujnog, radinog, nesebičnog i požrtvovnog života. To je bila punina, što ju je nosio u sebi, a ta je punina bila tako velika, da je iz njega odmah sve proizlazilo kao čin, kao živi čin, a ne kao pusta riječ. Ovo je bio njegov govor: sam njegov život.

Mora da je on ipak bio bogat čovjek i život mu je bio usprkos izvanjskog siromaštva i neznatnih stvari, koje je susretao. Tako je on doslovno provodio šutljiv i povučen život u Betlehemu i Egiptu, u Jeruzalemu i Nazaretu. Dobro vidimo i osjećamo, kako je jadan dah izgovorene riječi, kad promatramo puninu, život i jakost i mudrost, nježnost i takt, što je živio

u toj duši i iz nje izvirao kao duboka i široka rijeka. Prema tome ne trebamo se čuditi, što je Bog trebao tu dušu. Bog ne uzima koga god u svoju osobitu službu. On bira i On je dapače veoma izbirljiv. Kad je trebao čovjeka za najdelikatniju službu, za službu hranitelja svoga Sina i njegove majke, kad je trebao čovjeka za djelo, koje je zahtijevalo fini takt i čistu dobrotu, za djelo zaštitnika djevičanske majke i djeteta jedne božanske ljubavi - tad je uzeo Josipa, sina Davidova. Taj je ponizni muž bio spreman i jak, sposoban i dovoljno obziran, da na svojim rukama ponese samoga Boga i da svojim zaštitničkim rukama zakrili majku Božjeg Sina.

Njegov je život preobilan sadržajem, jer je Bog u njega mnogo toga položio: zaručenu mu ženu, povjereno mu dijete, svagdašnji, jednostavni poziv, čiste radosti i teške patnje, sudbonosno doživljaje i nerješivo zagonetke. A sve što je Bog postavio u njegov život, primio je Josip u svoju dušu hrabro, s pouzdanjem i dobrotom. Živim je činom i velikom snagom sve prihvatio. Sve što mu je Bog darivao i slao on je obuhvatio, primio i shvatio onako, kako to mogu samo oni, koji nesebično ljube.

To su duše, koje obiluju sadržajem, koje Bo-

ga i njegovu volju primaju s dobrotom punom pouzdanja i s hrabrošću punom ljubavi. To su duše, koje nađu prolaz kroz svaki tjesnac i u svakoj tami nađu svijetlo. One su dorasle svakoj prilici i odgovaraju svakom zahtjevu. Ovakovi ljudi su u svojoj duši - punoj ljubavi i dobre volje - pripravnici podnijeti sve, što jest i što se događa i sve što im dolazi. To su ljudi, koji u sebi nose puninu, njihov je život sadržajan: u svim zbivanjima života Bog dolazi k njima i u svim gibanjima svoje duše oni primaju i obuhvaćaju Boga.

" Poslije doručka reče Isus Simonu Petru: Simone Ivanov, ljubiš li me većma nego ovi? Odgovori mu: Da, Gospodine, ti znaš, da te ljubim. Kaže mu: Pasi janjce moje.

Reče mu opet drugi put: Simone Ivanov, ljubiš li me? Odgovori mu: Da, Gospodine, ti znaš, da te ljubim. Reče mu: Pasi janjce moje!

Kaže mu treći put: Simone Ivanov, ljubiš li me? Ožalosti se Petar, što mu reče treći put: Ljubiš li me? i odgovori mu: Gospodine, ti svo znaš, ti znaš, da te ljubim. Kaže mu: Pasi ovce moje." / Ivan, 21, 15-17. /

Na blagdan svetog Petra i Pavla Crkva ističe dan slavi oba Gospodinova apostola. Zašto se obojica slave istim blagdanom? Zar su oni u svom životu bili tako usko povezani? Ili su im duše bile bratski srodne? Ne. Ne stoji ni jedno ni drugo. Za vrijeme svog zemaljskog života oni su se susreli tek nekoliko puta, a i to malo susreta pokazalo je i posvjedočilo, da su se jedan drugom protivili, ali ne iz osobnih razloga, nego zbog razlike u mišljenju. Oni su to iznijeli na ozbiljan i lijep način, kako se to i inače događa kod zaista plemenitih muševaca. Razlika u stvarnom shvaćanju pokazuje doduše, da su se razlikovali i u svom osobnom biću, a tako je zaista i bilo. Unutarnja udaljenost tih dvaju temperamenta veća je nego bismo mogli zamisliti.

A ipak oni spadaju zajedno, i to ne samo radi naslova "Principes apostolorum" - apostolskih prvaka, koji im je od davnine jednostavno dodijeljen. Obojica su na čelu apostolskog zbora - doduše u različitom smislu - ali su obojica pravi vođe. Svaki je od njih imao svoj veliki i osobujni talenat. Obojica su u svom životu kao i u smrti za naviještanje evanđelja, izgradnju Crkve, za unutarnje i vanjsko jačanje mladog kršćanstva stvorili nešto veliko,

dapače najviše. Simona je Petra Krist postavio za službenog vođu svoje Crkve, obdario ga najvišom vlasti kao učitelja i zakonodavca, kao vođu i glavu ostalih apostola. Isto je tako Krist i svetog Pavla odredio za osobito poslanje unutar svoje Crkve. Dodijelio mu je zadaću, da s kršćanstva, pa čak i sa same kršćanske nauke ukloni pritisak Mojsijevog zakona. Trebao je teoretski i praktički ozbiljno provesti evanđelje slobode. To je bilo njegovo poslanje, i on ga je ispunio s potpunim uspjehom.

Dakle ono, što im je zajedničko, što ih međusobno veže ujedno je i najveće i najznačajnije u njihovu životu i djelovanju. To je osobiti stupanj izabranja i poslanja, koji im je dodijelio i predao sam Krist. Od njega su ta dva apostola primila najveći dio naloga i odgovornosti. A kako su i jedan i drugi savršeno ispunili svoj osobiti poziv, oni su i osobno stupili u takav odnos prema svom učitelju, kako je to i dolikovalo i odgovaralo njihovom posebnom odabranju. Ta su se dva čovjeka tako bezuvjetno i bez pridržaja posvetila i predala svom božanskom učitelju, da su baš po tom bili sposobni i prikladni, da budu opterećeni tim izabranjem. Jedno je drugome dobro odgovaralo: Isus je obojici mnogo darovao, ali je i svaki od njih sa svoje strane dao učitelju

sve, što je najbolje imao. Ta su mu dva čovjeka bila tako blizu, da ih je mogao obasuti puninom svojih darova. A oni su bili njime toliko ispunjeni i njemu tako odani, da ih je mogao upotrebiti kao svoje posebno oruđe. Kod ta je dva čovjeka ljubav prema Kristu odgovarala veličini njihovog poslanja i odabranja. U ljubavi prema Kristu oni su bili prvaci, kao što su bili prvaci i u radu za Krista i njegovo kraljevstvo. Jedno je drugo nosilo: njihova ljubav prema Kristu bila je tek subjektivna strana njihovog objektivnog prvenstva. U ovom čemo svečanom času promatrati ovu stranu njihova bića i položaja: njihovu divnu i savršenu ljubav prema Kristu, koja ih je obojicu obuzela u izvanrednoj mjeri. Ta su dva čovjeka bila puna žara za svog učitelja i gospodara.

Ljubav, kojom su ova dva apostola ljubila Krista bila je živa i plodna, moćna i djelotvorna. Ona je dakako uvijek neizmjereno više nego neko obično raspoloženje. Uvijek je više negoli bilo koja misao o dužnosti, koju bi preuzeli izvana. Ona je ukorijenjena u dubini njihova bića, njihovih duševnih sklonosti, njihove životne sudbine i milosnog određenja. U obojici je ona preduboka i sveobuhvatna. U njoj se moćno i burno stječu sva strujanja

njihovog života i bića: ljudsko i božansko, slabo i sveto, najosobnije i najopćenitije. U ljubavi prema Kristu, što su je gojila ta dva velika ljubitelja, slile su se četiri velike i široke rijeke. Raznolikost tih četiriju rijeka objašnjava individualnu osebnost, kojom se u svakom od njih odlikovala ljubav prema Kristu. Ali i tipične, zajedničke crte, koje kao kao uzor ljubavi prema Kristu vrijede za sve ljude i za sva vremena - pa i za nas - proizlaze iz zajedničkog djelovanja tih četiriju rijeka, koje su se združile sa žarom ove dvojice apostola. To su ove četiri rijeke: narav, milost, krivnja i djelo.

PRVO:

Narav, to jest naravna sklonost duha i srca je prva velika rijeka, koja se izlila u ljubav obojice ovih apostola. Oni su već po prirodnom svom karakteru bili sposobni za takovu ljubav. Obojica su se znala oduševljavati, nutrinja im je bila rastvorena, bili su ponizne, pripravno duše. Oni su bili sposobni, da u svojim dušama nose veliku vjeru i jako, žarko ufanje: vjerovali su u buduće Božje kraljevstvo i njegova kneza, od Boga poslanog. Nadali su se otkupljenju svog naroda i obnovi pravde na zemlji. Onog dana, kad je Andrija doveo k Mesiji svog brata,

već je Simonova duša bila potpuno spremna i pripravna. A mladi je Savao bio raspaljen, požrtvovan i voljan služiti već onda, kad je čuvao odjeću onih, koji su kamenovali Stjepana. I dok je još progonio pristaše Isusa iz Nazareta bio je već spreman da iznad svega ljubi istinu i prihvati je ma u kojem je obliku susreo. A kad ga je istina susrela u liku upravo tog omraženog i progonjenog Isusa, tad se u toj iskrenoj duši nije trebalo ništa izmijeniti. Sav je plamen njegove naravi suknuo prema tom božanskom Gospodar, koga je u neznanju progonio.

Osebnost njihovih naravi unijeta je u njihovu ljubav, te je individualno obojila. Simon Petar je lako pokretljiv čovjek, na površini ga okroće bezbroj suprotnih valova i vjetrova, ali u svojoj dubini ostaje uvijek isti. Uvijek je vjeran svom biću, pa i onda, kad iz jednog raspoloženja prelazi u oprečno. Tako je i njegova ljubav bila bogato obojena, prolijevala se kao svijetla, što poigravaju na površini jezera obasjanog suncem ili razbješnjelog u oluji, za mirnog podneva ili u tajanstvenom sumraku. U Cezareji Filipovoj kličući je ispovjedio svoju vjeru: "Ti si Krist, Sin Boga živoga." Tada je bila jednaka njegova vjera kao onog sata, kad je u dvorištu velikog svećenika u neopisivoj smetnosti mucao:

"No znam toga čovjeka." U času, kad je na omlujnom jezeru već skoro očajao, njegova je ljubav bila ista kao onog noćnog sata, kad se mačem suprotstavio krvnicima, koji su uhvatili njegova učitelja. Petrova je ljubav u gorkom plaču nakon zatajenja bila ista, kao kad je dirljivom iskrenošću govorio: "Gospodine, ti znaš sve, ti znaš, da te ljubim." Uvijek je to bila ista ljubav. Jer je u dubini te duše uvijek samo jedno: bojažljiva i plaha, a opet bezuvjetna i žestoka težnja, da ga primi onaj, koji je velik, jak i svet, da se njemu smije klanjati, da k njemu smije doći: "Gospodine, ako hoćeš, daj da dođem k tebi."

Pavao naprotiv nije bio poput jezera, nego kao rijeka. On je bio čovjek žestok i jake volje, njega su gonile silne energije. Čitav je svoj život tražio cilj, a kad ga je našao, tad je težio za njim. Stoga je njegova ljubav bila stalno na putovanju: na putu u Damask i Jeruzalem, u Macedoniju i Rim i sve do kraja zemlje. Njegova je ljubav uvijek bila kao napeti luk i odapeta strijela. Nije on molio kao Petar: Gospodine, daj da dođem, nego je strastveno zahtijevao: Gospodine, što hoćeš da činim? Uvijek je nestrpljivo očekivao Gospodnju zapovijed, koja ga je istrigla i bacila u more djela, u more naroda,

u more trpljenja.

DRUGO:

Iako su ova dva čovjeka bila pripravna i otvorena ljubavi, ipak se ne bi njome ispuni-
li, da ih nije blagoslovila milost, koja ih je
oboje izabrala i obuzela i neprestano ih na-
novu obuzimala. Petar je morao biti doveden k
učitelju i taj je učitelj morao na njemu radi-
ti. Katkad ga je morao nazvati blaženim, a gdje-
kad ga je morao ozbiljno i oštro koriti. Kad
je jednik posve zapao u smetenost, tad ga je
ljubljeni Gospodin morao pogledati samilosnim
pogledom. A kad je već sve okajao i ispaštao,
ipak je svoju potpunu zrelost mogao stoći tek
onda, kad ga je milost trokratnim ganutljivim
pitanje taknula do u dno duše: Simone, ljubiš
li me? Od bolnog se žara tog trostrukog pita-
nja očistio plamen njegove ljubavi od svakog
taloga sebeljublja, ogorčenosti i prkosa. A
Pavao? On je već sam dobro označio svoju lju-
bev, kad je priznao: "Po milosti sam ono, što
jesam." "Usprkos njegove izvanredne nadarenos-
ti, genijalnosti mišljenja i htijenja, te žara
njegove duše, ne bi on postao ništa drugo do
li sićušni farizej, da ga nije zahvatila milost
i zbacila s njegove visine, pa ga opet pridig-
la u dalekoj osami Arabije i tamo ga nanovo

ispunila. Postao bi i ostao samo neki jadni fa-
natik, da nije susreo svoj veliki TI. Tek je u
njemu pronašao širinu svojih misli i blagotvor-
nu, blagoslovljenu snagu svog unutarnjeg ognja.

Na ovoj se dvojici prebogat nadarenih
ljudi možemo uvjeriti, da i najveća nadarenost
i najljepša osobina ostaje beskorisna, bez pra-
vog smisla, ako se bar jednom - a možda i više
puta - ne dogodi i ne doživi čudo osobnog do-
dira s jednim TI, s jednim velikim, bogatim, moć-
nim i ujedno svetim TI. Tek će taj TI oplodi-
ti sve ove osebine i pokrenuti sve nabujale
snage. I najbogatiji čovjek ostaje siromašan
i zakržljao, ako ne nađe učitelja u doslovnom
smislu - i to učitelja, koji će ga izgraditi,
koji će božanskom nadmoći i ujedno božanskom
čistoćom taknuti njegovu dušu.

TREĆE:

A sad još pritječe tamna, troma rijeka
krivnje. I ona mora na neki način čovječjoj
ljubavi dati njene duboke, pune, meke boje i
forme. Oba su apostolska prvaka dobrim dije-
lom i zbog krivnje postala ono, što su posta-
la. Simon se Petar suviše lako kretao, suviše
se podavao svojim raspoloženjima. U svojoj je
djetinjoj prostodušnosti bio previše bezbri-
žan i samosvijestan. Što je on naslućivao o

bezdanim žvota, o ponorima ljudske duše, a pogotovo svoje vlastite duše? " Ako Te i svi ostave," - tako se lakovjerno hvalio - " ja Te ne ću ostaviti, pa i kad bih s Tobom morao u zatvor i smrt." Ljubav mu je isprva bila kao prelagana lađica, koja je samo plesala na vrhovima valova. Kako se lako mogla izvrnuti! Morala je dublje utonuti, prilično spustiti svoje težište, da se prema svojoj težini ispravno smjesti. Tad je u njegov život ušla krivnja i pritiskom svoje težine dala mu pravi uton. U njegovu je životu bila najnesretnija, ali ujedno i najsretnija ona noć zatajonja. U njoj se krila sudbina, koja je zagospodarila tom lakovjernom dušom. Po njoj je nastao veliki obrat, velika tišina, mirnoća i strpljiva spremnost ovladala je tim suviše bučnim i nemirnim čovjekom. Kad je minuo onaj užasni strah, s kojim je čuo povik krivnje, te kad ga je njegov učitelj blago, ali neopisivo ganutljivo zapitao: " Simone, ljubiš li me više nego ovi?" - tad se pokazalo, da se u njemu stišalo sve, što je bilo proglasno i nemetljivo, da se prigušilo sve, što je bilo suviše revno i naglo, da prijeđe u svetu smirenost. Nestrpljivi ribar, koji je trebao postati pastirom, pastirom naroda, naučio je konačno sveto smirenje i šutnju, s kojom pravi

pastir stoji kraj svoga stada.

A Pavao? Možda je njegova krivnja bila još manja negoli Petrova. Nije bila ništa drugo nego pretjerana revnost zalutaloga, bila je to ljubav na bespuću, ljubav, koja još uvijek traži: ljubljenoga. A ipak kako mu je strašno bilo pri duši, kad je našao tog ljubljenoga! Koliko ga je samo tištila činjenica, da je bio progonitelj svog gospodara i učitelja. U Petru je krivnja stvorila veliku tišinu, a u Pavlu je djelovala kao glasni zov, oštar kao dvosjekli mač, koji je tu dušu čitavog života razdirao i probadao. Uvijek je u njemu bila kao žar, koji je palio, koji mu je u obraze tjerao rumenilo stida. Krivnja je bila pred njim uvijek prisutna kao goničev ostan, koji mu nije dao mira. Zbog te je krivnja njegova ljubav postala još revnija, nego što je bila po naravi. Revnovao je, da zadovolji, da okaje, da izgradi orijaško djelo, a sve radi sitnog kamečka, koji mu je usjekla krivnja. Isprva je njegova ljubav bila puna velika zahvalnosti spašenoga, ljubav onoga, koji je postigao milosrđe. Bio je unaprijed ljubljen - još kao progonitelj. Njegov je učitelj smatrao, da ga može upotrebiti kao svoje oruđe, premda se sam smatrao nedonoščetom. Njegov ga je učitelj i gospodar s ljubavlju i milosrđem privnuo na svoje srce, premda je u neznanju udarao po tom srcu. Sve je to bilo više nego što je uopće mogao shvatiti. Za to nije mogao dovoljno zahvaliti čitav svoj život, radi toga nije ni-

kad mogao dosta učiniti. Njegova je ljubav sama po sebi bila burna i gotovo nasilna, bila je sklona velikoj, samovoljnoj tiraniji. Ali je po krivnji postala meka i blaga, na taj je način primila svoju unutaraju kulturu. Postala je poslušna i podesna tako, da je Krist taj oganj mogao uzeti u ruku i upotrebiti ga, da njime zapali čistu i ukroćenu vatru.

CETVRTO:

Konačno je i četvrta rijeka sa svojom snagom i toplinom utjecala u ražareno vrelo, koje je ispunjavalo oba apostola. To je bila rijeka njihovog vlastitog djela. To je ono tajanstveno nešto, što mi ljudi možemo prići dati razvijanju naravnih sposobnosti i pobudama nadnaravne milosti. Dajemo ono, što nam je vlastito, dajemo svoj unutarnji pristanak i suradnju. To je naš čin, koji pripada nama i samo nama. Naše se djelo sjedinjuje s tajanstvenim duvanjem milosti. Ono kazuje, da primamo i obuhvaćamo Božji dodir. U velikom i plodnom čudu ljubavi, kojom su oba apostolska prvaka ljubila Krista, ta ljudska suradnja nije mogla izostati. A ova je konačno u obojici bila jednaka. Tu nestaje individualne razlike. Ono "više" ili "manje", što se izvana vidi, ne znači ništa pred onim, što je jedino bitno - a to je DA. Mi taj DA govorimo Bogu, to je DA našeg pristanka i suradnje. U orili svoju nutrinju, a dubina, što je bila u njima, raskrilila je svoje ruke u težnji i pripravnosti. Dopustili su neka ih milost dotakne i

ljubi. Događaj i doživljaj svoje krivnje upili su u svoju dušu u obliku neprekidne hvale i čiste poniznosti, te zrele, smirene i ujedno žive želje za zadovoljstvom. Prepustili su se velikoj ljubavi svog života, da ih vodi. Na njen su poziv spremno i radosno odgovorili: "Ecce venio." Predali su se, da u njima raste, prepustili su joj sav svoj prostor, dopustili su, da se ulije u središte njihova života i osobnosti. Učinili su sve, što čovjek može učiniti kao svoje vlastito djelo. Što to znači, dobro znadu oni, koji surađuju i koji izvode takvo djelo. Ali znadu i oni, koji se otimlju tom djelu, koji se oglašuju na poziv svog Boga i Spasitelja. Da, možda oti to još najbolje znadu, jer sat, kad se čovjek otimao Bogu urezan mu je u svijesti jasnije i življe, negoli čas, kad se bez riječi i gotovo nesvjesno bacio u Božje naručje.

Tom unutarnjem činu pridružilo se kod te dvojice i izvanjsko djelo. A ono se dovoljno ističe. Oni su osvojili svijet za svog učitelja, putovali su u Rim, borili se za Rim. Izvanje njihovo djelovanje bio je život i za njihova Gospodina. A najzad su u okolici rimskih brežuljaka i zidina predali svoj život za svog Gospodina. Tamo se još danas dižu spomenici, koji podsjećaju na njihovu smrt. Oni dokazuju - ako je to uopće potrebno - da se u svaku pravu ljubav, a osobito u svaku pravu ljubav prema Kristu, mora izliti i rijeka vidljivog djela, rada, borbe, žrtve i spremnosti na smrt. Oni dokazuju, da se sva-

koj pravoj ljubavi mora pridružiti tvrda volja, želja, da se slobodno darujemo i istrošimo.

One dvije velike crkve u Rimu nad grobovima apostolskih prvaka ne bi bile ni potrebne. Radi svog žara oni su i bez toga nezaboravni, jer je nezaboravan svaki čovjek, koji u sebi nosi veliku ljubav. U takvoj se ljubavi stječu sve dobre i slatke vode duše. To je u prvom redu voda dobrih snaga i sposobnosti, koje izviru na prostranom tlu ljudske duše. Te vode daju ljubavi njene individualne osobne boje tako, da nijedan čovjek, koji ljubi, nije sličan drugome. Zatim pritječu bistre vode, koje rominjaju s visine, vode božanskog blagoslova i milosti. Od njih potječe unutarnji kliktač i mir, koji ispunja sve one, koji ljube. Onda dolaze vode, koje izbijaju iz dubina, iz mračnih ponora, u kojima je zakopana krivnja, njen teret i tegoba. Iz tog zdenca boli prikuplja se mekoća i smirenje, blagost i neutješna žalost svih onih, koji ljube. I najzad sve te brze vode skuplja rijeka, koja se ruši iz skrovišta osobne slobode - kao čovjekovo najosobnije dobro djelo. Ta rijeka sabire sve druge vode, prima ih i prisvaja. Od te rijeke dolazi sve ono blještavo i snažno, neodoljivo i pobjedničko, što obilježuje sve one, koji ljube.

Takva je u prvom redu ljubav prema Kristu. Ona je rezultat određenja i slobode, milosti i trpljenja zajedno. Ona je stoga ponizna i puna snage, tiha i razbuktjela, veliko

čudo - veliko je to čudo ljudske duše. Od nje pada neki odsjev ljepote čak i na Boga, na utjelovljenog Boga. Po ljubavi njegovih apostolskih prvaka pred našim je očima osvijetljen i On. Zato bismo ga htjeli ljubiti kao njih dvojica. Gledamo ga, kako stoji pred Petrom i rado bismo mu rekli: Gospodine, ti znaš sve, Ti znaš, da Te ljubim. I gledamo ga onako, kako ga je ocrtao Pavao u svojoj ljubavi i htjeli bismo mu reći: Ljubav prema Tebi tjera nas. Gospodine, što hoćeš, da učinimo za Tebe?

" Kad je došao Isus u okolinu Cezareje Filipove, pitao je svoje učenike: Za koga držite ljude Sina čovječega? Oni odgovoriše: Jedni za Ivana Krstitelja, drugi za Iliju, opet drugi za Jeremiju ili za kojega od proroka. Reče im: A za koga me vi držite? Odgovori Simon Petar: Ti se Krist, Sin Boga živoga. Odgovori mu Isus: Blago tebi, Simone, sine Jonin! jer tijelo i krv nije to tebi objavila, nego Otac moj, koji je na nebesima. I ja tebi kažem: Ti si Petar, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i vrata je paklena ne će nadvladati. I tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga. Pa što god svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima. I što god razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima.
/ Mat.16,13-20./

Crkva istog dana slavi oba apostola Petra i Pavla. Međutim oni nisu bili međusobno povezani i takvim vanjskim vezama. Nisu bili braća po krvi, a niti ih je spajalo neko osobito prijateljstvo. Tok njihovog života bio je u mnogočemu različit. Jedan je došao k Isusu već među prvim učenicima, koji je On sakupio. Drugi je došao dugo nakon Uzašašća, kad Isus više nije vidljivo hodao po zemlji. Njihovi su se karakteri veoma razlikovali: jedan je bio popustljive čudi, a drugi je bio kao žeravica. Jedan je bio plašljiv i bojažljiv, a drugog je ispunjavao bezobzirni borbeni duh. Jedan je bio muž iz najprostijeg puka, ribar sa Genezaretskog jezera, a drugi je bio učenjak, naobražen i svjetski čovjek.

Među njima postoje, dakako, i sličnosti, koje su tako značajne, te se čini, da one izravnavaju razlike. Obojica su prošla kroz duboko, tamno more krivnje. Prvi od njih, Petar, prestupkom odsudnog sata, koji ga je iznenadio. Drugi, Pavao, bio je u svojem predkršćanskom razdoblju ispunjen mržnjom i željom, da progoni. Obojica su kroz čitav svoj život teško trpjela radi gorčine svojih uspomena. Po svijesti svoje krivnje postali su tihi, mali i - zreli. Znali su dobro, da ih je spasilo Gospođe nje milosrđe i da nisu bili dostojni ubrojiti se među njegove izabranike. Obojica su dala svoj život i krv za učitelja, koga su nada sve ljubili. Značajno je, da se njihovo mučeništvo izvršilo u Rimu, glavnom gradu svijeta, glavnom gradu Božjeg kraljevstva. Čini se, kao da se rimska kršćanska općina " predstojnica Kristovog saveza ljubavi,"

morala hraniti duhom i krvlju obojice apostola. Zato joj je uspomena na oba ova apostola jedna jedina. U svojim molitvama, kao na primjer u Confiteor-u, ona ih obojicu zadržava zajedno. U svim blagdanima, koji su posvećeni jednome od njih, uvijek se zajedno časti i drugi.

Tome, što je Crkva spomen na ta dva apostola spojila u jedno, priznala je, da obojica imaju na nju jedno jedinstveno značenje. To je izraženo i u crkvenoj molitvi blagdana: "O Bože, daj Crkvi svojoj, da u svemu slijedi zapovijed onih, od kojih je primila početak vjerovanja." U ovim apostolima prepoznaje ona svoje vjerovjesnike i naziva ih apostolskim prvacima. Jer svaki od njih posjeduje jedno vodstvo, primat. Crkva vidi, kako je taj dvostruki primat spojen u živo jedinstvo, premda je svaki taj primat isto tako - i još više - različit i osebujan, kao i karakteri njih dvojice. Petar ima primat službe, a Pavao primat karizme, primat žive i milošću obdarene ličnosti. A ta dvojaka svojstvenost i organičko jedinstvo tih dvaju primata daje životu Crkve i njenoj povijesti karakteristične crte.

Petar je primio svoj primat na izričit Kristov nalog. Onog tajnovitog jutarnjeg sata na obali Genezaretskog jezera, nakon čudesnog ribolova i zajutarka u neobičnoj ozbiljnosti i svečanosti, Isus je Simonu Petru tri puta ponovio nalog: "Pasi moje jaganjce, pa si moje ovce." I ne je iskupio obećanje, koje slušamo u Emaelju blagdana: "Ti si Petar,

i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju." I još prije, već kod prvog susreta, kad je Petra doveo k Isusu njegov oduševljeni brat Andrija, upravo je Isus Petru ove značajne riječi: Ti si Simon, sin Jonin, ti ćeš se zvati Kefa, što znači Petar. Odluka, da će Petra imenovati stijenom, na kojoj će počivati buduća Crkva, bila je u Isusu gotova i konačna već onda, kad se prvi put sastao s učenicom. Ta je namjera već počivala u vječnim dubinama božanskih odluka i nije ovisila o djelima tog učenika, a niti o tome, hoće li ili ne će steći zasluge. Obećanje, da će ga učiniti temeljem Crkve, dao je Isus, kad je Petar u svečanom času svim žarom ispovjedio svoju vjeru. A stvarnom prenošenju pastirske službe nad čitavim Kristovim stadom prethodilo je trostruko pitanje: Simone, sine Jonin, ljubiš li me? To zahtijevanje vjere i ljubavi pokazuje, kakvo mora imati raspoloženje duha i srca čovjek-stijena, koji nosi Crkvu Isusa Krista. Petar je morao pokazati, da prvi, koji je trebao primiti tu službu, nije bio nedostojan. Bio je doduše slab i grešan čovjek, ali je ipak imao tvrdnu i čvrstu vjeru, a u ljubavi je bio ponizan i spreman umrijeti. Prvi je papa zaista bio svetac.

Ali služba, koja je dodijeljena tom izabraniku, seže daleko iznad njegovih darova i sila. Čak ni najveće sposobnosti ne bi bile dovoljno jak temelj za tako veliku i tešku službu. Ali isto tako ni najveće slabosti ne mogu u biti nanijeti štetu čistoći

njegove službe i autoritetu njegova položaja. Primat službe bio je u Aleksandru VI. isto tako moćan i jak kao i u svetom Petru.

Primat je svetog Pavla druge vrste. On je pozvan kasno i nigdje nije primio neki izričit nalog, osim one općenite apostolske zapovijedi: da je on oruđe izabranja, da će Kristovo ime nositi poganima i kraljevima i djeci Izraelovoj i da će mnogo trpjeti radi tog imena. To nije bio nalog ili određenje, koje bi se razlikovalo od općenite apostolske službe. A ipak je Pavao imao svoje osobito poslanje. Ono doduše nije bilo službeno, nego u neku ruku osobno. Ono je odgovaralo osebnosti njegove ličnosti i ostvarivalo se djelovanjem njegova bića. Nijedan apostol nije na mlado kršćanstvo vršio tako odlučan i plodan utjecaj kao Pavao, nijedan od njih nije davao toliko smjernica. On je mlade kršćanske općine izbavio, zapravo doslovno istrgnuo najvećoj opasnosti, koja im je tada prijetila, a to je opasnost, da ostanu u ogradama i okovima židovskog zakona. Oni, koji su se obratili sa židovstva, pa i sami apostoli, čudili su se, kako to, da je Duh Sveti sišao čak i nad pogane, koji su bili željni spasa i pripravnici iz poganskog svijeta primili krst i Duha Svetoga, ipak još nisu bili priznati kao kršćani u novom, slobodnom, najširem smislu, jedinom, u kom se vjera Isusa Krista može shvatiti. Još nisu bili potpuno ravnopravni s onim vjernicima, koji su se obratili sa židovstva, još nisu

bili sigurni, da će biti oslobođeni od pritiska Mojsijevog zakona.

Teoretski su o tom pitanju odlučili Patar i ostali apostoli na prvom koncilu, na pravom apostolskom koncilu. Na tom koncilu Pavao nije imao odlučujući glas, on je samo bio izaslanik kršćanskih općina stvorenih među poganima. On je to pitanje trebao iznijeti pred apostole. A nije bila ni potrebna odlučna Pavlova suradnja. Primat službe, koji je posjedovao Petar, potpuno je potvrdio nepogrešivost njegovog vodstva već kod te prve odluke, koju je prvi papa donio ex cathedra. Ali sad se radilo o tome, da se službena odluka apostolskog koncila provede u djelu i praktici. Kakav se tad morao svladati otpor, zapreke i opasnosti za najteže otpade - to naslućujemo iz događaja, koji su se uskoro zbili u Antiohiji. Petar je pod pritiskom obraćenih Židova praktički počeo otstupati od one odluke o slobodi, koju je sam donio. U poslanici Galaćanima Pavao pripovijeda, da se on poglavici apostolskom protivio u lice. On je silnim temperamentom svoje ličnosti prvog papu oteo njegovoj plašljivosti i kolebanju.

Ono, što je Pavao uradio u toj prilici i u tom pitanju, samo je jedan primjer za sav način i sav opseg njegove djelatnosti. Kud je god krenuo - a on je tadašnjim svijetom prokrstario od jednog do drugog kraja - odlučno je djelovao svuda i u svim kritičnim i opasnim pitanjima, na koje je nailazilo mlado kršćanstvo. Uvijek je djelovao na isti način, razbuktjelim ognjem svo-

je velike i široke duše. Sve je poveo snagom svojih bogatih naravnih svojstava i nadnaravno obdarene ličnosti. On je bio vođa mladog kršćanstva, ali ne toliko radi službe, nego jer je za to rođen. Nije bio postavljen, nego milošću obdaren. Kao takav on je zaista - kako to sam otvoreno izjavljuje - učinio više od svih ostalih vjerovjesnika. Nije on učinio više samo opsegom, nego je važnije opo, kakva je bila njegova djelatnost, značajna je kvaliteta njegova rada. On je kršćanstvu sve do današnjeg dana udario pečat njegove širine, njegove duhovne slobode, njegovog pravog katoličanstva. Pavao je, dakle, zaista posjedovao primat, vodstvo, istaknutu moć. To je bila moć njegove individualne ličnosti, snaga njegove bogate i darežljive duše, koja je sve oživljavala i oplođivala.

Ona su ova oblika vodstva već na početku kršćanske povijesti zajedno na djelu. Od tada se nikad više nisu ugasila ni odijelila. Primat nadindividualne službe prenosio se prema Kristovoj volji od Petra dalje na sve njegove nasljednike, od pape na papu, u dugom nizu, na svece i grešnike, na nedostojne i na heroje genijalnog gospodstva. Ali je uvijek bio pobjednički, uvijek je na svom stjenovitom temelju nosio čitavu zgradu Crkve. I drugi primat, vodstvo ličnosti i individualnog života uvijek je prelazio od jednog velikana duha na drugoga. Oni, koji su ga nosili, čine dugi, dugi naci blistavih zvijezda, koje obilježuju i ra-

svjetliju put kršćanstva, a na nekim ga osobito kritičnim mjestima i određuju. Katkad su primat službe i primat karizme bili združeni u istom nosiocu, u velikim, genijalnim papama. Njihova će imena u čovječanstvu biti uvijek časna, dapače i sveta. Katkad su nosioci karizme bili ujedno i crkveni pastiri i dionici apostolske službe, kao na primjer Augustin, ili koji od bezbrojnih svetih biskupa. Katkad su nosioci karizmatičnog vodstva bili tihi, nepoznati molitelji, redovnici, željni samoće, ili slabe žene, redovnice, udovice i djevice, koje su poput Katarine Sijenske smjele savjetovati i oduševljavati i same nosioce službenog primata.

Razumije se samo po sebi, da se službeni primat ni danas nije ugasio. - ne će ga nadvladati vrata paklena. Njegovu živu moć i danas osjećamo po čitavom svijetu. Svi narodi slušaju sa strahopočitanjem i udivljenjem silan glas srebrnih trubalja, koje u crkvi svetog Petra u Rimu naviještaju urbi et orbi, vječnom gradu i čitavom svijetu: Ti si Petar i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju. Ali sa nije ugasio ni primat osobnog duha. Često se čuje, da su se čudesne karizme prve Crkve s vremenom znatno umanjile. Ali je bilo vremena, kad su su porasle i tko zna, nije li Crkva 20. stoljeća bogatija čudesnim dokazima sile i ljubavi Božje negoli prva Crkva? Sigurno je, da karizma milošću obdarenih ličnosti živi i u modernoj Crkvi upravo onako, kako je po prvi put najalau Pavlu. To dokazuje dugi i sve dulji

niz svetih ljudi, svetih muževa, žena i djece, koje Crkva zahvalno časti. Navedimo samo dva primjera, kako još i danas Crkvu vodi primat osobnog milosnog odabranja. To su Don Bosco, genijalni vođa i odgojitelj mladeži, te mali bijeli cvijet iz Lisieux-a, jednostavno dijete, koje je nakon svoje smrti darovalo novi žar i život milijunima ljudskih duša.

Oba ta oblika vodstva, službeno i individualno, ne mogu i ne će nikad nestati. Oni se moraju međusobno podupirati, kao što se međusobno upotpunjuju i pomažu glava i srce, osjećaj i volja, ono, što se od prije čuva, kao i ono, što se nanovo stvara, živa prošlost i živa budućnost. Jedino primat službe utjelovljuje božanski autoritet, koji je nepovrédiv i uzvišen nad svaku sumnju i ljudsko kolebanje i izdaju. Jedino on daje organizmu Crkve čvrstoću za sva tisućljeća, daje mu stalnost i mir vodstva i rastenja. Tek ta nadljudska, nadosobna ovlast izdiže Crkvu nad moment i sredinu, nad vremenito i relativno, diže je u vječnost, u ono, što vrijedi općenito, u ono, što je bezuvjetno i nužno.

Primat karizme čuva čvrsto, pravno ustrojstvo Crkve, da se po njemu živož ne ukoči i ne okameni. Po njem organizmom Crkve neprestano struji krv i oganj. Crkva Kristova prima neizmerno mnogo od pastirske službe, koju je Krist postavio nad Crkvom. Po njoj djeluje sam Dobri Pastir i to revno i brižljivo. Čak ni najveća slabost ljudskih pomoćnika, koje je Dobri Pastir morao upotrebiti, nije mogla sprije-

čiti, da Kristovo stado uvijek nađe dobru pašu. Ali isto toliko, samo u drugom smjeru, zahvaljuje Crkva pojedinim, milošću obdarenim osobama, svojim svecima, koji su krčili nove putove u dušobrižništvu i u djelima kršćanske ljubavi. Oni su veliki svjetionici kršćanskog duha i života. Ti su ljudi probijali tvrdu ljusku navike i šablone. Svojom su vatrenom živošću uklonili djelovanje prošlosti - koja djeluje uspavljujući i onda, kad je vrlo slavna.

Crkvena je povijest bogata velikim i divljim pojavama, puna je divnih i potresnih zbivanja, svijetla i tame, junaštva i sablazni, čudesna i svakidašnjice. Ljudsko i božansko ispunjaju je kao nijedno drugo područje povijesti čovječanstva. Ali se među najčudesnije objave te crkvene povijesti nesumnjivo ubraja suradnja Petra i Pavla, zajedničko djelovanje dvostrukog vodstva, koje vlada Crkvom. Apsolutna volja, izražena u čistoj objektivnosti, očituje se u njenoj hijerarhiji i organizaciji, koja se izdiže poput čvrste stijene - neodoljiva i nepobjediva. Čini se, da prema tom silnom sistemu pojedinac ne može više ništa značiti, da bi prema tome morao zanijemiti svaki osobni poticaj i svako čisto ljudsko djelo.

Ali gle, unutar tog stijenja neprestano i posvuda provaljuju živa vrela, rascvjetavaju se bijeli i žarki cvjetovi. Čini se, da je ljudsko, osobno, subjektivno pozvano na gotovo neograničenu moć, na djelovanje, koje obuhvaća sva vremena i sve prostore. Ličnosti obasute milošću,

stvaralačke, genijalne - a ujedno nesebične i svete - našle su u toj pravničkoj Crkvi prostor, u koj-m će se razvijati, i polje rada, kak-vo inače nigdje nema.

Na čelu čovječanstva hodaju prema tome dva vođe jedan pokraj drugoga: Petar i Pavao, hijerarhi i karizma, osobni autoritet i vlast, te osobni milosni poziv. Za te dvije stvarne svjetske sile pjeva Crkva: "Postavio si ih knezovima po svoj zemlji, o Gospodine! I navijeke će naviještati ime Tvoje!"

SVI SVETI

"U ono vrijeme vidje Isus mnogo naroda, uspne se na goru, i kad je sjeo, pristupiše mu njegovi učenici i poče ih naučavati: Blago siromašnima u duhu, jer je njihovo kraljevstvo nebesko. Blago krotkima, jer će oni naslijediti zemlju. Blago žalosnima, jer će se utješiti. Blago onima, koji gladuju i žedaju pravde, jer će se nasititi. Blago milosrdnima, jer će postići milosrđe. Blago čistima u srcu, jer će vidjeti Boga. Blago mirotvorcima, jer će se zvati sinovi Božji. Blago progonjenima radi pravde, jer je njihovo kraljevstvo nebesko. Blago vama, kad vas radi mene budu proklinjali i progonili i lažno govorili svako zlo protiv vas. Radujte se i veselite, jer je o- bilna vaša plaća na nebu." / Mat. 5,1.../

**DOMINIKANSKI NOVICIJAT
DUBROVNIK**

Blagdan, kojim častimo sve svece Božje ima porijeklo u silnoj rotundi Panteona. Taj najveći hram poganskog Rima pretvoren je u kršćansku crkvu i grobnicu za brojne ostatke svetih priznavalaca i mučenika, koje su onamo prenijeli iz katakomba. Rotundu tog Panteona htio je Michelangelo titanskom snagom dići u nebo i tako je sagradio kupolu svetog Petra. Na zemlji nema kupole, koja bi ovima dvjema bila slična. Obje su djelo genija, a ipak nas upravo dira njihova ograničenost: Santa Maria Rotonda ne krije same svece, nego samo njihove kosti, što su ostale na zemlji, ona je grobnica, a kupola svetog Petra je posve slaba slika neba, u kojem sveti stvarno stanuju. A ipak je nešto značajno u postojanju i smislu tih dviju divnih crkava. Jedna nas sjeća na svete, dok su po ovoj zemlji hodali u ljudskom tijelu i u ljudskom svijetu, a druga nas sjeća na mnoštvo izabranika, koji uživaju u slavi Božjoj. Time su naznačena oba, sasvim različita načina, kako ih možemo promatrati i štovati, i kako to Crkva zaista provodi. Posve drugačijim duhovnim raspoloženjem mislimo na svete, kad ih zamišljamo u njihovom nekadašnjem zemaljskom životu, dok su hodali u našoj sredini, nego kad ih častimo i vjerujemo u njih kao u preobra-

ženo i savršene stanovnike vjernošći. Ne bismo shvatili svu dubinu i plodnost katoličkog štovanja svetih, dok ne spoznamo i dovoljno ne ocijenimo ta dva načina promatranja. To će biti dvije točke našeg današnjeg razmatranja na blagdan Svih Svetih.

PRVO:

Sveti na zemlji. Ne mislimo time samo na one ljude, koje je Crkva svečano proglasila svetima, nego uopće na sve ljude, koji su ikad živjeli, a ljubili su Boga i s njime bili sjedinjeni. Ljudi velike religiozne snage i herojske čudoredne savršenosti. Ljudi Božji i ljudi dobri. Bilo ih je mnogo, veliko mnoštvo, koje nitko ne može izbrojiti, iz sviju naroda, plemena, jezika i vremena. Jedni su živjeli u davnim stoljećima, drugi su još hodali po našim selima i gradovima. Kad mislimo na te ljude, uvijek im se divimo. Divimo se s radosnim, a opet bolnim osjećajem, ispunja nas noka čožnja. Što je na njima bilo tako osobito, izvanredno, posve drugačije nego kod velike, mračne mase čovječanstva, koju i pro dobro poznajemo? Ti sveti ljudi jedini su ljudi, koji su zaista nezaboravni. I to su ne zato, što o njima govore naše povjesnice, jer većinu njih ne spominju naše knjige ni udžbenici, ni učone rasprave. Nezaboravni su u našem srcu. Oni su ljudi, na koje pomišljamo samo s ljubavlju i ra-

došću, a ujedno sa čožnjom. To su jedini ljudi, koje u vječnost nije otpratila nijedna kletva. Već je prošlo sedam stoljeća, što Franjo Asiški ne hoda po ovoj zemlji, a ipak za njega kuca srce čovječanstva nesmanjenom ljubavlju i zahvalnošću. Već je prošlo 1500 godina od Augustinove smrti. U njegovom smrtnom času Vandali su opustošili njegov biskupski grad. Vandali i vandalsko u čovječanstvu često je odonda pobjeđivalo, a ipak nam je Augustinovo ime, veličina duha i toplina srca ostala nezaboravna. Devetnaest je stoljeća prošlo, otkad je Pavlu na cesti prema Ostiji odrubljena glava, a ipak još danas kloče hodočasnici na njegovu grobu i tamo žarko mole puni zahvalnosti, kako se može moliti i zahvaljivati jedino u ime duha i slobode.

Zašto su sveci ostali našem srcu tako blizu? Jer su oni jedini, pravi i veliki dobrotvori čovječanstva. Oni nisu izumili nijedno novo ubojito oružje, niti su zapodjeli koji rat, svađu, mržnju. Naprotiv, nastojali su pomiriti nesložne, smekšati tvrda srca, malodušne su hrabрили, otvarali su srca bogataša, razvešćili srca siromaha, gospodarima su zemaljskim govorili pčnosno i slobodno, a podjarmljenima blago i majčinski. Krotili su vukove

i štitili janjce. Oni su bili, kako kaže knjiga Jobova "slijepome oko, hromome noga, kao otac prema siromasima." Ti su ljudi učinili zemlju ugodnijom, a život svjetlijim ne pomoću izuma boljeg osvjetljenja ili zdravijih stanova, nego time, što su stvorili bolje odnose, dobre i miroljubive i jednodušne odnose među ljudima. Oni su pripomogli, da se ljudi bolje razumiju i međusobno podnose, a o tom konačno najviše ovisi stvarna sreća, koju ovdje možemo posjedovati.

Zato je nezaboravna ne samo njihova osoba, nego njihovo djelo, koje je na zemlji ostalo trajno. Što su sveci stvorili, to više ne može uništiti nitko, tko dobro misli o čovjeku. Kraljevstva, što su ih osnovali veliki osvajači, od početka su imala neprijatelje, koji su težili za tim, da ih razbiju. Ali nitko ne bi htio ukloniti iz našeg života milosrdne sestre, koje je osnovao Vinko Paulski. Djela odgojitelja don Bosca ne želi uništiti nitko, tko ljubi mladež. Ono, što je ispjevao sveti Franjo, dijete sunca, ono, što je napisao sveti Augustin i što je naslikao fra Angelico - to ne može nitko mrziti, to možemo samo ljubiti i štovati.

Tako su sveci i naši tješitelji. Oni nam neprestano vraćaju vjeru u čovjeka i čovječanstvo, vjeru u nas same, jer oni neprestano dižu vjeru u naše ideale, u dobro i svijetlo. Jer oni su svi bili ljudi, u kojima su duh i dobrotu bili pobjednički i jaki. Mi i-

nače uvijek gledamo, kako ne zemlji prevladava tama, sila i grijeh ili barem slučaj i sudbina. Ljudi, koje inače ubrajamo među velike, veliki kraljevi davnih vremena, veliki vojskovođe, veliki državnici izveli su svoje djelo većinom, jer im je pogodovalo njihovo doba i prilike ili sila oružja ili krv njihovih naroda ili bezobzirnost njihova mišljenja ili beskrupuloznost njihove volje. Ali nijedan svetac nije djelovao pomoću takvih sredstava. Jedino je u njima konačno uspjela, dapače pobijedila, savjesnost, dobrotu, blagost, samilost i milosrđe, vjernost i ljubav. U njima nije pobijedila neka institucija, navika, strast ili nagon, niti prirodna sila, nego osobnost i sloboda. Tu konačno vidimo ljude, koji krče nove putove, ali ne tako, da silom nasrću na zidine, nego napreduju tiho kao živa klica, nečujno kao svijetlo. To su najzad vođe, koji su nas povelili ne svojim zapovjedničkim glasom, nego svojom šutnjom i trpljenjem.

Da, zar su sveci naši vođe? Možemo li ih nasljedovati? Sveci na zemlji bili su ljudi kao i mi, živjeli su u neko određeno doba, u posve određenom duhovnom stavu, s nekom manjom ili višom naobrazbom, talentom i nadarenošću. Time oni pripadaju svom vremenu sa svim onim, što su mislili i učinili, oni su, dakle, relativni kao i sve, što je u vremenu. Mnogo je toga na njima bilo samo jednom moguće, samo jednom praktično, samo jednom dopustivo i razborito, pa bi bilo besmisleno, da ih hoćemo nasljedovati u svim pojedinostima njihova ži-

vota ili čak u vanjskim okolnostima njihova kreiranja. Ali ipak je nešto na njima apsolutno, vječno i neprolazno - naime Bog. Bog u njima. To, da je Bog bio u njihovoj sredini, usred njihovog religioznog i čudorednog života, u središtu njihove ljubavi i djelovanja - to je apsolutno, jer nije vezano za vrijeme. Bog pripada svakom vremenu, On je vječan. U primjeru svetaca divno je i uvijek vrijedi kao neprolazna činjenica to, da se Bogu može služiti i u ovome svijetu, i da se ovome svijetu može služiti tražeći Boga. To je njihovo djelo! Nije dakle istina, da se u našem svijetu, u našim velegradovima, na našim ulicama, u našem zvanju i radu, u našim radostima i trpljenjima ne može naći Boga. Nije istina, da ga u ovakvom životu, kakav mi provodimo, moramo zapostavljati i zaboraviti. Nije istina, da su misao na Boga i ljubav prema Bogu daleko od života i nepraktične, da su iluzija i utopija, te da jaki i praktični i nabraženi ljudi mogu misliti samo na zemlju i da je svaka misao na nebo sanjarenje i zavaravanje. Jer sveci su gledali zemlju, a ipak nisu izgubili iz očiju nebo, ljubili su svijet, a opet su služili Bogu. Živjeli su u svoje doba, a opet su zadobili vječnost. Grlili su ljude, a nisu uvrijedili Boga, utekli su se Bogu, a opet nisu zanemarili svojih ljudi. Zato su nam sveci primjer, koji nas tješi i ujedno potiče: ako su mogli oni, zašto ne bismo i mi? Zašto ne bismo svi mi mogli? Zašto nismo i mi tako hrabri i jaki, zašto nismo isto tako dosljed-

ni? Zašto nam je život tako polovičan, kao neka nedovršena gradnja, kao neka ruševina?

Ali ja već znam, da među nama ljudima primjeri mnogo ne pomažu. Jer mi ne idemo za onima, koji su među nama najveći i najbolji. Veliki, herojski primjeri, što su se ikad pojavili u historiji, djeluju uvijek samo na one ljude, koji već bez toga naginju onome, što je veliko i junačko. Ostale moraju ne samo pozivati, nego voditi, ne samo vabiti, nego upravo za sobom vući oni ljudi, koji ih uzimaju za ruku, sasvim bliski i dragi ljudi, koji su dovoljno jaki i živi, da mogu oblikovati i život drugih. To su ljudi, koji nas jednostavno ponesu k Bogu. Ima takvih među živima i blago onome, koji je ikad u svom životu našao tako jakog i ujedno dobrog i svetog vođu. Ali još više takvih vođa ima među mrtvima, koji su otišli na onaj svijet, među svetima na nebu.

DRUGO:

Tako smo došli do drugog načina promatranja - do svetaca na nebu: gledat ćemo, kako kod Boga žive u svojoj vječnosti, u blaženosti i ljubavi svog Boga, u savršenosti svog života. Kad ovako promatramo svece, tad su nam oni posve bliski i s nama usko združeni ljudi, koji su nam još i sada najbolji prijatelji i najjači pomoćnici. A to je značajno. Zar preobraženi u vječnom životu nisu prošli kroz smrtna vrata smrti u neistraženu i daleku zemlju onoga svijeta? Tamo je sve drukčije, tamo su prostor i vrijeme izgubili svoje značenje, tamo naša sjetila i naša mašta nemaju vi-

še što reći. Da, općenito vrijedi ovo: nama su pokojnici i daleki i udaljeni, pa ako su i bili veliki i moćni u ovom životu. Poslije smrti njihova su imena prazne i blijede uspomene. Što nama lično znači Aleksandar Veliki ili Napoleon ili bilo tko, koga slave sjajni grobni natpisi? Ali kod svetaca je sve drukčije. Oni su od Boga pošli k Bogu, prešli su iz zemaljskog života, koji je bio pun Boga u nebeski život, u kojem je Bog njihovo blaženstvo. O njima znademo, da "ljube braću i da mnogo mole za narod i čitav svet, grad," pa i za one gradove na zemlji, koji nisu sveti. Oni su nam bliži, nego sami živi ljudi tako, da s njima razgovaramo o stvarima, koje ne bismo mogli nikome živom povjeriti, u njihove ruke polažemo bol i radost, koju bismo rado prešutjeli i svojim najbližima.

Mala redovnica Terezija, koja je umrla u mladosti, postala je tek sada, poslije svoje smrti, milijunima draga i dobra prijateljica. Jednom franjevcu, koji je već stoljećima mrtav, svaki se dan diže zaziv milijuna: Sveti Ante, moli za nas! Jedna je žena, koja je na vrhuncu svog života stajala na Golgoti, podno križa s svog Sina, nije postala samo blagoslovljena među svim ženama i divan uzor svake ženske ljepote i sve majčinske ljubavi, ne, još mnogo više: ona je postala našom majkom! Majkom svih Isusovih učenika, majkom kršćanstva. I u ovom času, dok o njoj govorimo, uzdižu se k njoj bezbrojni pozdravi: Ave Maria! Svakog je časa netko zaziva imenom "Majko!" i to žarom i pouz-

danjem, snagom i slašću, kako inače nitko na zemlji ne zove svoju majku.

Što je to? Tu se konačno pojavilo čudo zajedništva, koje tako vruće i s čežnjom tražimo, a koje tako rijetko nalazimo. Našli smo eto ljude, kojima se zaista možemo uteći, koje častimo i to bez zavisti: oni su veći i divniji od nas i drago nam je, što sve to posjeduju. Pouzdajemo se u njih, zovemo ih u pomoć, da se mole za nas, da nas jačaju i vode. Ali mi ih ne zazivamo drskim zahtjevom, kao da imamo nekih prava, nego čedno i gotovo bojažljivo. I kad naše molbe nisu baš doslovce uslišane, nismo se ljutili, nismo bili nezadovoljni i nepovjerljivi, nego smo puni povjerenja kazali: Ti, moj sveče, znaš već, što je za mene dobro. Mi ne nastojimo te ljude prisvojiti, kako inače radimo s ljudima, koji moraju pripadati samo nama i nikome drugome, nego znamo, da je ljubav Majke Božje i svih svetih kao široki plašt, koji obuhvaća čitavo kršćanstvo. Mi to znamo i s tim se slažemo. To je zajedništvo. Ono postoji i među svetima. Oni nas zagevaraju pred Božjim prijestoljem, brinu se za nas dobrohotno i nesebično, prijatelji su nam, koji ne namjeravaju, da nas iskoriste, jer čime bismo im mi mogli koristiti? Mi smo za njih potpuno beskorisna stvorenja, oni nas ipak ljube, ljube nas više i sasvim drugačije, nego svi ljudi zajedno, koji nas trebaju ili iskorišćavaju. Postoji to čudo zajedništva, *communio sanctorum*,

općinstvo svetih, zajednica svetih, međusobno i s nama.

Zajedništvo je tako rijetko u našim kućama, u našim brakovima i obiteljima, u našim prijateljstvima, u našem narodnom životu. A gle, ono je uspostavljeno s ljudima, koje naše tjelesne oči nisu nikad vidjele. Kako to? Možda zato, što se između njih i nas postavila smrt? Zar mi zaista moramo čekati na smrt nekog čovjeka, da s njim uspostavimo odnos posve nesebičan i pun ljubavi? Ne, zajedništvo sa svetima moguće je ne zato, što su oni na drugom svijetu, nego zato, što su u Bogu. Zato, što ih u Bogu susrećemo, prema njima smo bratski raspoloženi. Pravo zajedništvo, *communio sanctorum*, moguće je među svim ljudima, koji su u Bogu, koji su dobri i nesebični. Dakle i među supruzima, među roditeljima i djecom, među braćom, među svim članovima naroda moglo bi postojati takvo zajedništvo, kad bismo htjeli tako međusobno govoriti i tako jedni o drugima misliti, kako mislimo i govorimo o svetima: bez zavisti, s poštovanjem, toplo, dobrohotno. Kad bismo međusobno bili onakvi, kakvi su sveci prema nama: pripravnici na pomoć, dobri, puni razumijevanja i takta, obzirni, spremni na praštanje, da, kad bismo... Ali ne ćemo žaliti, dok se taj "kad bismo" ne ispuni - to će još dugo trajati. - Danas ćemo se veseliti, što ipak već ima takvih ljudi, koji su nam posve dobri i prema kojima smo i mi sa-

svim dobri. Već postoji duhovna rotunda, kupola zajedništva među ljudima. Ona počiva na zemlji i diže se do neba, a oni što pod njom stanuju, jedno su srce i jedna duša. Ona počiva na zemlji i diže se do neba, a oni što pod njom stanuju jedno su srce i jedna duša. "Blaženi, koji u Tvom domu stanuju, o Gospodine, to je Tvoj dom i u vijeke će Ti zahvaljivati." / Ps.83,5./.

"Gospodin zna sve i pred njegovim očima su znakovi vremena. On zna stvari, koje su se dogodile i one, koje će tek doći. On otkriva tragove najsakrivenijih stvari.

Njemu ne izbjegne nijedna misao i nijedna se riječ ne može sakriti pred njim. Divno je izveo velika čudesa svoje mudrosti. On, koji je prije svih vremena i u vijeke." / Sirah, 42,19.../

Danas vas najprije pozdravljam čestitkom: Sretna Nova godina! Prošle smo noći došli pred jedna nova vrata i već smo prošli kroz njih: kroz vrata, koja vode u novu godinu, u novi značajni odsjek našeg života. Jedni drugi na čestitamo na pragu svake nove godine. Zašto to zapravo činimo? Možda zato što se veselimo, da možemo opet početi novu godinu ili se radujemo, što smo je opet završili? Ja mislim, da nas na svakoj izmjeni godina obuzim neka duboka tuga i strah: opet je utomula jedna godina - opet. A čini se, da je tek započela. Tako je brzo nestala! Za mlade ljude godine doduše traju predugo, od nestrpljivosti jedva mogu dočekati budućnost. Ali kako napreduju u dobi, tako im se čini, da i brzina vremena postaje sve većom. Godine odlazebrzo i sve brže, i ne možemo ih zadržati, one dolaze i prolaze, trajat će samo čas - i već će proći i ova nova godina, pa će opet doći i proći druga nova. A jednom će doći i posljednja. Za neke od nas već je danas počela posljednja godina.

Vrijeme, što prolazi, je tajna. Ono je već za našu filozofiju tajna, u koju ne ćemo nikad potpuno prodrijeti. Ono je prije svega tajna u praktičnom smislu; tajna je vrijeme sa svoja dva velika odsjeka: s budućnošću, koju ne možemo predvidjeti i s prošlošću, koju više ne možemo utjecati. Vrijeme tajanstveno izranja iz onoga, što je nekad bilo, odakle potječe i utječe u ono, što će tak doći. Danas ćemo go-

voriti o toj tajni. Ona je ozbiljna i ujedno utješna, a našim novogodišnjim čestitkama daje duboki i teški smisao, koji usrećuje, koji je dobar, da, svet.

Najupadnija tajna u vremenu je budućnost, neistraživa i u isto vrijeme neopozivo sudbonosna. Pred nama ona leži kao neizmjereno dugi, tamni hodnik. Na početku hodnika i nekoliko koraka dalje još ima nešto svijetla, koje osvijetljuje - koliko je potrebno - najbliže satove i sutrašnji dan, ali sve dalje je potpuno mračno. Puni očekivanja a katkad i straha prodiru naši pogledi u tamu i htjeli bi je prozreti: kakve nas zagonetke, kakvi događaji i kakva čudesa tamo čekaju? Osobito na početku nove godine prevladava radosno očekivanje puno nade: sad, u ovoj godini mora se dogoditi čudo, mora doći obrat, mora se ostvariti nešto veliko, novo. A svako ljudsko srce očekuje nešto veliko i čudesno. U isto nam vrijeme srca dršću i strepe, ne čeka li nas možda u tom najbližem vremenskom odsjeku velika bol, teška kušnja, da, upravo na tom dijelu puta, na koji smo danas stupili. Već vreba na nas nešto strašno, a mi tome ne možemo izmaknuti, ne možemo to obići, a niti možemo vidjeti, kako dolazi. Možda možemo samo naslućivati. Kako satovi jure, tako se bez ikakvog otpora moramo prepustiti, da nas noće k onome, što dolazi. Tako svako ljudsko srce dršće pred budućnošću, sluti bol, rastanak, kidanje, gorčinu i smrt. U tim je radosnim i tjeskobnim očekivanjima

neodoljivi čar, kojim nas budućnost privlači: ona privlači naš razum, koji je istražuje, našu dušu, koja je naslućuje. Tajna nas vabi, nedokučivo nas draži, strah nas pritišće, groza pred sudbinom poigrava se s nama, nada i strah trepere u nama.

Zar se tama, što leži nad budućnošću, ne bi ni na koji način dala rasvijetliti? Pa kad bismo to i mogli, bi li za nas bilo dobro, da znamo? Bismo li mogli podnijeti to znanje? Ne bi li nas možda opržilo ili ukočilo? Sigurno bi se izgubili mnogi životni nagoni, kad bi prestala jaka draž, da, zapovijed, koja k nama dolazi iz tame.

Upravo je to remek-djelo odgojiteljske i psihološke mudrosti način, kako kršćanska objava govori o budućnosti. Ona nam je o njoj objavila upravo toliko, koliko je potrebno, da se čitavom dušom možemo ufati i čekati, da sigurno znamo, kako naše usavršenje, dakle i naš cilj i sreća leže u onome, što dolazi. Naše se misli i volja mogu upraviti prema budućnosti, mi smo usmjereni prema naprijed, okrenuti smo k suncu, koje izlazi. Upravo nam je toliko objavljeno, koliko je potrebno, da se naše srce oslobodi od praznovjernog straha, da ne dršćemo pred slijepom i groznom sudbinom. Znamo, da postoji oko, koje vidi, a to je dobro, očinsko oko, pred kojim su razotkrile sve tajne. Znamo, da postoji jaka, vjerna, očinska ruka, koja je utrla sve putove, koji vode u budućnost, ruka, koja je spremna, da nas vodi. To znamo.

S druge strane, kršćanska je objava sakrila od nas sve ono, što nam nije korisno, da zna-

mo. Nije nam razotkrila sve ono, što bi potkolo našu radost i pouzdanje, što bi nam moglo kočiti snagu i volju za život, a isto tako i sve ono, što bi dražilo našu radoznalost. Pokazan nam je zadnji i konačni cilj, izlaz svih putova, vječni bregovi, koji leže i kupaju se u blistavom svijetlu, tako da možemo oslučiti: tamo ću poći. Ali ono, što leži između njih i nas ne trebamo detaljno poznavati. Mi čovjek, koji se uspinje na vrhunce, ne mora već unaprijed osjetiti svaki umor, opasnost, vrućinu i sniježnu vijavicu. To bi nas samo zbunilo i obeshrabrilo. Svakom je danu dosta njegova zla, rekao je Spasitelj. Ne trebamo već danas biti utučeni zbog nevolje, koja će tek doći. Dakle je dobro promišljeno ono, što nam je Bog htio reći o budućnosti: ništa više i ništa manje ne trebamo znati osim onoga, što nam je On rekao.

Svakako postoji i jedno naravno sredstvo, po kojem se može upoznati budućnost, a to je istraživanje prošlosti i sadašnjosti, koje već u sebi nose klicu budućega. U prošlom i sadašnjem njem već je na neki način uključeno i položeno ono, što će doći. Ali ono, što na taj način spoznajemo, vrlo je neznatno, nesigurno i mnogoznačno. Nemoguće je direktno gledanje u budućnost. Zato je ludo i uzaludno, ako prkosom, silom i lukavštinom hoćemo doznati nešto više. Doduše neprestano slušamo: ovaj ili onaj može to, tu su proročki duhovi, proročki glasovi, proročke zvijezde, proročki stolovi, žene proročice. O, ne izlazimo, sve su to lažni proroci. Samo Bog

i ljudi, koje On rasvjetljuje, mogli bi nam otkriti budućnost. Ali oni to čine samo onda, kad to služi za naš spas i za naše stvarno životno dobro. Sve ostale navodne objave, koje se stižu zaobilaznim putovima i lukavštinom ne samo da su lažne, nego i opasne, jer koče i razaraju naš život, a prije svega naš zajednički život.

Kako to, da mi ne možemo direktno gledati u budućnost? Razlog nije u slabosti naših očiju i našeg duha, nego u jednostavnoj činjenici, da se tu upravo još ni nema što gledati. Tu još nema ništa stvarno. Sve stvorene stvari i bića egzistiraju uvijek samo dotle, dokle seže sadašnjost. Iza nje one nemaju nikakve stvarnosti, i prema tome ne možemo tu stvarnost ni upoznati. Ne možemo sebi zamišljati, da budućnost postoji negdje u daljini, kao da bi se poput nekog filma morala samo odvijati pred našim očima. Ne, buduće vrijeme je prazno, ono uopće još i nije vrijeme. Sve vrijeme svršava sadašnjim trenom, a mi ulazimo u vrijeme time, što svoje bivstvovanje - a time i vrijeme - protežemo, produžujemo dalje prema naprijed. Kao što biljka svojim rastenjem ispunjava i zauzima prostor, list po list, dio po dio i time postaje prostorna i ispunjenje prostora, tako i sva stvorenja ispunjavaju vrijeme, sekundu po sekundu, korak po korak. Time što postajemo i stičemo uvijek punije i daljnje bivstvovanje, mi istovremeno stvaramo vrijeme. Dakle, ne postoji ništa stvoreno, što bi sezalo iza sadašnjeg časa, što bi već sada proživljavalo slijedeću sekundu, što bi već

sada proživljavalo sutrašnji dan.

Ali ipak postoji jedno biće - Bog - koji seže preko sadašnjeg časa. On je biće, komu je već prisutna i današnja večer i sutrašnji dan, dapače čitava upravo započeta godina i sve buduće godine i tisućljeća tako isto, kao što su mu prisutna sva prošla vremena, svi prošli bilijuni godina. On je izvan vremena, jer On nije onaj, koji tek postaje, jer On je onaj, koji jest. On ne struji u bivstvovanje, nego je u njemu od vijeka. Mi postajemo postepeno, a On oduvijek jest. Zato je On istovremeno prisutan svim bićima, koja struje, svim procesima postajanja, svim stupnjevima bivstvovanja. On može reći: Prije nego Abraham bi, ja jesam. Ja sam oduvijek, postavljen sam od davnine, prije postanka zemlje. I kao što je On istovremen sa svim prošlim vremenima, isto je tako i sa svim budućim. On ~~ne~~ postoji u satu, koji će biti sutra. Postoji u onom danu, koji će za ljudski rod biti posljednji i sudnji dan. On je već sada prisutan času, satu, kad ćemo umrijeti i pojaviti se se pred njegovim sudištem. On već danas egzistira u beskrajnim eonama, u kojima ćemo mi jednom prolaziti nekom, a možda i - paklom.

Kad mi, dakle, gledamo u tamni hodnik budućnost, u koji ulazimo, tad postoji samo jedna stvarnost, koja nam prilazi i koja je već kod nas, a to je Bog. Ali upravo tu stvarnost ne možemo gledati, još ne posjedujemo gledanje Boga. Ali Onaj, koji dolazi, već je i prisutan. On

u sebi nosi sve ono, što ima doći. On je jedini most, preko kojega prelazimo, kad napuštamo sadašnji čas. On je nebeski šator, u kojem je naše bivstvovanje ukorijenjeno poput drveta. On je riječno korito, u koje se mi izlijevamo. Tako vidimo, da mi to svoje buduće vrijeme i trajanje, svoje buduće godine i tisućljeća, svoju buduću vječnost imamo samo u njemu i iz njega, i zato ih samo u njega polažemo i samo ih njemu možemo povjeriti!

Dobro su tu pohranjena naša buduća vremena tu su položena na čvrsti nasip, koji se proteže preko ništa. Tu su ona položena u ruku, koja prepliće sve niti vremena. Kad se njemu povjerimo i predamo u njegove ruke, tad se povjeravamo jedinom biću, koje ne samo da već spoznaje našu budućnost, nego je dapače nosi i sa sobom vodi. To biće, ne samo da već sada vidi naše buduće putove, nego već ide po njima; ono staniše pod nebom svih naših budućih godina. On nam jedini dolazi u susret iz velike, strašne osamljenosti i praznine budućnosti.

Pustimo stoga neka budućnost počiva u onome, koji je nosi, pa pogledajmo na prošlost. To je druga velika zagonetka i druga strepnja, koju sobom donosi tok vremena. Godine prolaze kao u letu, prolaze jedna za drugom. I što ih je više potonulo pred našim očima, to nas više žalosti, kad se okrećemo za onim, što je jednom bilo. Sve što nas je nekad uzbuđivalo u slatkoj i snažnoj sadašnjici, prohujalo je: radost i bol, rad i uspjeh, borba i djelovanje. Tek

kratki čas možemo još uživati u onome, što je bilo. Sjećanje na jučerašnji dan ili na prošlo proljeće i ljeto ili na prošlu godinu rada i žetve godi nam časkom, kao što umornom čovjeku godi misao na prošli dan. Ali poslije sve to ne, dublje i dublje, sve nam postaje ravnodušno, nestvarno, kao utvara, kao da nikad nije ni bilo. A kad još dalje mislimo na prošlost, na idealizam, na oduševljenje naše mladosti, na igre i uživanja našeg djetinjstva, tad možemo samo reći s ruskim pjesnikom Gogoljem: "O, moje djetinjstvo! O, moja bezbrižnosti! Moje usne ostaju u neprekidnoj šutnji!" To je možda najjači utisak, što ga imamo o stvarima u svome životu: one prolaze, prolaze...

Ali ipak to vrijedi samo za našu svijest, koja struji i s obzirom na sadašnji momenat. U stvari ništa potpuno ne prolazi, ništa od onoga, što je jednom bilo realno i stvarno, ne vraća se u ništa. Prije svega naše duhovno bivstvo i ono što naše duhovno biće stvara, ne prestaje bivstvovati. Naše se bivstvo proteže kroz vrijeme, to jest ono nije najednom tu, nego postepeno nastaje, izgrađuje se, kao što biljka postepeno raste i tjera iz klice. Tako i vrijeme, što ga proživljamo, nije ništa drugo, nego postepeno razvijanje našeg bića; mi zajedno s vremenom strujima u bivstvovanje ili, još više, prostor što ga naše bivstvo treba zauzeti ispunjava se sve više i više. Dakle, prva kap bivstva, s kojom smo počeli strujati u vri-

jeme, ostaje u njemu, ne može se izgubiti, kao ni sadašnji komadić života, što ga u tom času dodajemo svom biću. Tako je sve još ovdje, što između toga leži. Čitava stvarnost, što se sabrala u našem dosadašnjem životu još je tu. Ona doduše još nije potpuna i zaokružena, pa i naše zemaljsko bivstvovanje nije još sve primilo, još će pridoći nekoliko većih ili manjih dijelova, možda nekoliko kapljica, možda još čitave rijeke, no što smo do ovog časa primili u bivstvo, to jest i ostaje za svu vječnost.

To je zapravo velika i skoro strašna, ali stvarna i radosna činjenica. Sve što je u našem biću i izgradnji pridonijelo jedan kamečak, sve što smo učinili ili pretrpjeli, što smo stvorili i postigli, što smo istražili ili ljubili, a osobito sve ono, što se zbivalo u nesvjesnim dubinama naše duše, sve što je izgrađivalo naš karakter, našu volju, našu duhovnu strukturu, život našega srca - to ostaje. To je još uvijek tu, u stvarnosti. Ako je vremenski već prošlo, to doduše više ne pripada sadašnjem času, ali postoji još u vremenu, koje je do sada postalo stvarno. To je neko bivstvo. Što je stvarnije bilo, to stvarnije ostaje. Dakle, najjače i najdublje počivaju u bivstvovanju supstanca naše duše, te najunutarnjija i najosobnija očitovanja i odluke te duše. zatim svi pravi poticaji naše volje, pa bili oni plemeniti ili jadni, onaj unutarnji DA ili NE, što ga izgovorimo, kad izvršujemo čudoredni čin. Ništa od toga ne prestaje biti: što smo god dobra htjeli, što smo god i-

kad nesebično ljubili, hrabro se borili, vjerno i strpljivo podnosili, požrtvovno izveli - to ostaje za svu vječnost. Ali i: zlo, sebičnost, sve nevjere, sve koristoljublje, svaka laž, svaka kukavština, što je ikad bilo u nama i sve to zlo u nekom smislu ostaje. Swakako, zlo u sebi nije nikakva realnost, ono je nedostatak, praznina, nebivstvovanje. Ali ta se praznina, taj mrak, ta smrt ipak na neki način drži stvarnoga. Kad se zlo kao zlo, kao čudoredna krivnja ukloni, ostaje stvarnost, na kojoj je bio i jest taj nedostatak. Sve, što je ikad u nama bilo zlo, ostavilo je neki trag u nama, označilo nas je, ožigosalo i prisililo naš je na novi smjer u našem izgrađivanju. I to ostaje. U tom smislu ne može se nijedan grijeh potpuno otpustiti ili uništiti. Da nije bilo kojeg mračnog sata u našem životu ili kojeg crnog djela ili kakvog jasnog htijenja, da toga nije bilo, mi bismo sada i u čitavoj budućnosti i svoj vječnosti posjedovali drugačije biće. U nama bi bio lik, crte karaktera, stvarnost, bogatstvo i blaženstvo, kojeg sad nema i više ga ne može biti.

Što je god ušlo u naš život, ostaje u izvjesnom smislu kao svaki val, koji zaigra negdje na površini mora, ostaje u svemiru doduše neizmjereno malen, ali ipak jest i leći od zvijezde do zvijezde. Da, ne samo da ostaje, nego i djeluje. Sve što je stvarno to je i plodno te proizvodi opet nešto stvarno. Ono je uzrok novog bivstva, ono je izvor no-

Već života, ono je temelj i korijen nečega, što će doći, i što se gradi na prošlome. Mi ne samo da strujimo u vrijeme kao voda, nego rastemo kao drvo, kao svijet - svaki list tjera opet novi listić.

Tako su prošlost i budućnost međusobno isprepletene, i naša prošlost utječa na našu budućnost. To mračno i zagonetno vrijeme, koje ne možemo istražiti, u koje smo bespomoćno utjerani, ta je budućnost na neki način ipak u našoj moći. Mi je izgrađujemo u svakom času, koji proživljavamo. Ono, što upravo sada mislimo, sve što je u nama: čežnja, ljubav ili kajanje, to u nama ostaje, kao djeletna klica, koja na bilo koji način daje boju našim najbližim godinama, našim najdaljim časovima, te ih određuje i upravlja. Sve što je na izmjeni godina bilo u nama u riječima i volji, u pjesmi i pozdravu, u mržnji i radosti, to kao sjeme putuje u nama u novu godinu. Ono, što mi danas na prvi dan nove godine počinjemo, što će u našoj duši biti dobitak ili gubitak, svijetlo ili tama, to ide s nama, i to će u budućim danima nove godine ili još koje kasnije godine ili u budućim stoljećima i tisućljećima našeg prekogrobnog života sinuti, zabljesnuti, probući se, procvasti, proklijati, prokrvariti, zajecati - već prema tome

Mi doslovno izgrađujemo svoju budućnost, svoj život, svoje biće i bivstvovanje. U starijim vremenima ljudi su gradili piramide. Mi to danas smatramo suvišnim, mi radije izgra-

dujemo automobile i ceste i mostove i tvornice. To doduše nije suvišno, ali to leži izvan nas, ne blazi u nas, dakle, ni u našu ličnu budućnost. Mnogi od nas sjede u uredima pa pišu brojeve ili poslovna pisma. To ne samo da je nešto izvan njih, nego i tuđe, možda i mrsko. Drugi uopće ne vide, što moraju izgraditi i stvoriti, sve im je tako svejedno. Ali jedno nije svejedno, nego je potrebno i važno, a tiče se čovjekove nutrinje. To je izgradnja nas samih, našeg života i bivstvovanja u budućnosti i to, koliko ćemo uspjeti, kad jednom ispunima godine, koje su nam na zemlji odbrojane - to je važno. Psalmista je jednom molio: Ne pozovi me u polovini mojih dana! Ali se ne radi o broju dana. I oni, koji su rano dozreli, mogu stvoriti djela mnogih godina.

Smisao je molitve ovaj: Ne pozovi me u sredini moga djela! Ne pozovi me, dok je moje biće i moje djelo tek napola izgrađeno! Ne pozovi me, dok je još sve u meni pusto i besmisleno! Ne pozovi me, dok su još prazne i rasute moje godine! Ali, kad jednom ispunim svoje vrijeme i kad sazrije moja žetva, tad daj, da dođem noseći s radošću svoje darove!

MISTERIJ SMRTI

" Hoće li naskoro doći kraj mojim danima? Pusti me, da malo oplačem svoj jad, prije negoli odem onamo, odakle nema povratka, u zemlju, na kojoj leži sjena, koja je pokrivena smrtnom tamom. Zemlja patnje i mraka...

Čovjek, rođen od žene, živi samo kratko vrijeme i opterećen je mnogim nevoljama. Rascvate se kao cvijet i bude pogažen. Proleti kao sjena i nigdje se ne može zadržati. Kratki su dani čovječji, o Tebi ovisi broj njegovih mjeseci, Ti si mi postavio granice, koje ne može prekoračiti... A kad čovjek jednom umre, hoće li opet oživjeti? Onda ću rado ustrajati u borbi, koju vodim svaki dan, dok ne budem oslobođen. Ti ćeš me pozvati, a ja ću Ti odgovoriti; djelu, koje je Tvoja ruka stvorila, pružit ćeš svoju desnicu." / Iz knjige Jobove./

U mjesecu, kad lišće pada, svijetom ponovno prolazi vijest o smrti i to tako nametljivo, da se može i čuti i vidjeti. Sjećamo se mrtvih i smrti. Sama nas Crkva vodi na grobove naših dragih, potiče nas, da za njih molimo i prinosimo žrtve na Dušni dan. Sjetili smo se i one braće, koja su pala i za nas dala život. Pomišljamo na mračna i teška vrata, iza kojih stanuje velika tajna, duboka šutnja, velika sudbina, na vrata, kroz koja ćemo jednom svi proći - možda naskoro.

Misterij smrti! To je misterij, da, više negoli bilo koja tajna. To je nešto, što daleko nadilazi svijet našeg iskustva, te prelazi u svijet vječnosti, u drugi svijet, u svijet i život samoga Boga.

Smrt je misterij, i to mnogostruki misterij: ponajprije mysterium iniquitatis, tajna grijeha, jer je po grijehu došla smrt na svijet. Ali ona je i mysterium caritatis, misterij ljubavi, jer je sva naša nada osnovana na jednom umiranju, naše je spasenje utemeljeno na smrti našeg Spasitelja. Smrt je nešto sveto i ujedno nešto strašno. Da je strašna to vidimo svaki dan, kad je susrećemo; da je sveta, to osjetimo mo odmah, čim stanemo pred kip mrtvog vojnika, koji je dao život za domovinu. Sveta je takva smrt. Da, smrt je točka, u kojoj se sastaju linije svih svjetova. U njoj se sve povezuje: narav i nadnarav, znanost i religija, grijeh i svetost, pakao i nebo, sve se u smrti dodiruje.

Ona ima mnogostruki smisao. Sad ćemo razmotriti smisao smrti i smisao, koji joj mi možemo i hoćemo dati.

PRVO:

Smrt je u prvom redu prirodni zakon, vječni, strašni i ujedno veličanstveni zakon. Postojanje života uopće osniva se na smrti pojedinog živog bića, pojedini individuum mora umrijeti, da uzmogne živjeti vrsta. Da, živa bića žive od smrti drugih. Ona troše jedna druge, i uzdržavaju se na životu time, što druga živa bića potiskuju, proždiru i uništavaju. Sam se život temelji na borbi, na ogorčenoj borbi, na užasnoj borbi za život. Prestrašimo se i u dubini duše uzdržujemo, kad promatramo užas te borbe, kad vidimo, kako se beskrajni valovi umiranja valjaju zemljom, i kako smrt prolazi i kosi. Jednoga otprema iznenađa, zlobnom okretnošću, a drugoga polagano i postepeno, ali ga grabi i davi užasno. Zakon smrti! I njega je dao Bog. Bog! Bog je i Bog smrti. Bog je strašni Bog i može biti kao vatra, koja uništava. On je stvorio i smrt. Zato je smrt kao prirodni zakon možda najveći, naj snažniji simbol strašnog Božjeg gospodstva, kojim nam zapovijeda. "On je onaj", veli sveto Pismo, "koji oživljuje i ubija." On baca u podzemlje i opet čovodi na svijetlo, kako On hoće. On je Bog života i smrti, suvereni gospodar nad "biti" i "ne biti." On nas jednom od kom svoje volje poziva iz ništavila i mogao bi nas pustiti, da bez traga, bez glasa potonemo u ništa, kad bi prestao htjeti, da budemo.

S beskrajnim, vječnim, ravnodušnim mirom gleda Bog umiranje svojih stvorenja, gleda, kako se nad njegova stvorenja propinju valovi umiranja, gleda beskonačnu sumu smrtnih muke, koja tereti njegove stvorove. On sve to vidi, a ipak je dao taj zakon. Ovdje opet vidimo, da su za Boga, pred njegovim vječnim namjerama i planovima sve vremenite, zemaljske nevolje, trpljenja i muke nešto što uopće nije važno. Te sve ništa ne znači pred njegovim vječnim veličanstvom. Sva vremenita nevolja, koja nas može snaći nije pred njim vrijedna ni spomena. Pred njegovim planovima i namjerama o stvaranju i posvećenju sve je to samo prolazna sjena.

Ipak ne smijemo vjerovati, da je Bog ravnodušan prema muci našeg umiranja. Nas je ljude ipak htio sačuvati od zakona smrti. Svim je stvorovima rekao: Morate umrijeti, ali je ljude htio poštediti. "Za sve je zakon, samo nije za tebe, koji si stvoren na moju sliku i priliku." On je htio čovjeka očuvati od smrti. U pristanju, u raju naše nevinosti, prirodni je zakon smrti bio ukinut. Bog je zapriječio, da se protegne na čovjeka. Osobitom providnošću i vođenjem htio je čovjeka zaštititi od opasnosti smrti, da ga - kad svrši njegova kušnja - uvede u vječno blaženstvo, a da smrti niti ne okusi. No čovjek se oteo toj Božjoj zaštiti, istrgnuo se iz jedinstva s Bogom i Bog ga je pustio, da za neko vrijeme ode. I tako je čovjek sam ista trčao u susret smrti. Onaj dan, kad je otišao od Boga, susreo je smrt.

DRUGO:

Tako je smrt i kazna, posljedica grijeha. Ne kao da je Bog tek stvorio smrt onaj dan, kad je počinjen prvi grijeh, nego je dopustio, da slobodno dođe i na čovjeka. Ukinuo je osobiti, iznimni položaj čovjeka. Odatle dolazi strašna groza, koja je u smrti ljudskog bića. Ta je groza sasvim drugačija, nego kod smrti bilo kojeg drugog stvora. Kad uvene biljka ili uquine životinja, bolno nas se doimlje, ali kad se ugasi ljudski život, to je naročiti misterij, užasa. Vidimo ga na licu mrtvaca, pa i onda, kad su to naši najdraži. Kakav je to izraz neутješne žalosti! Da, kad smrću treba plakati ne zbog rastanka, što ga donosi sa sobom, nego zato, što je ona strašna uspomena na krivnju sviju nas, na grijeh svijeta. U tom smislu - kao kazna za grijeh - smrt je nasilje nad nama. Na nama se izvršuje sila, mi smo u doslovnom smislu pogubljeni, smrt nas silom napada i ubija. Nadvladavaju nas prirodni zakoni, koji su nad nama. Čitava naša duhovna naklonost i težnja za kulturom ide za tim, da nadvladamo prirodne sile, da slobodom nadomjestimo njihovu nužnost, da njihov mehanizam stavimo u službu života, ali u času smrti i najduhovniji čovjek pada u ropstvo nužnosti i sile. To je ispod našeg dostojanstva, mi se gasimo, To je kao neko uništenje. Smrt je simbol za bit grijeha. Kad vidimo smrt, tad znamo, što je grijeh. Vidimo, da on kalja naše dostojanstvo, da se s visine slobode rušimo u ropstvo, da padamo na niži stupanj. Vidimo, da je to gašenje, jer se gasi jedno sunce

i vječno svijetlo, nastaje tama i na čovjeka dolazi mrak. U grijehu je užas, razarenje, propadanje. Tako nam je smrt najstrašniji simbol, što ga uopće ima. Nehotice nam srce zadržće, kad gledamo smrti u oči: u njenom groznom licu vidimo lik svoje vlastite krivnje.

TREĆE:

Nadalje je smrt kraj vremena naše kušnje, čas, kad pada posljednji sud o nama, zadnji, apsolutni, neopozivi sud o svakom čovjeku. U času smrti, tako nas uči vjera naše Crkve, nastupa sud, to jest zauvijek se odlučuje o vrijednosti ili nevrijednosti pojedine duše i nema više mogućnosti, da se taj sud ikad revidira ili obori. To ostaje od vijeka do vijeka. Već je sa to to užasna pomisao, da se tu odlučuje o vrijednosti čovjeka. Što više raste naše iskustvo i znanje, to više uviđamo, kako je gotovo nemoguće, dati pravi sud o bilo kojem čovjeku, pa i o samome sebi. U svemu, što je u nama, u najmanjoj misli, u najlaganijem pokretu izmiješano je svijetlo i tama. U svakoj našoj misli, riječi i djelu dobra je volja - možda slaba - možda jaka, ali ima i mnogo nečistoće, neistine, lukavštine, neljubaznosti. Nikad ne bismo mogli sami o sebi dati pa i donekle ispravan sud. Sveti Pavao uči: nijedan čovjek ne zna apsolutno sigurno, da li je opravdan, da li je u stanju milosti. Ali u času smrti on to zna. Moj Bože, kakav li je to bljesak, što nas osvjetli do posljednje žilice, koji rasvijetli najtajnije pokrete naše duše, tako da više ne-

ma sumnje o biti i vrijednosti naših čina, našeg života. Odatle dolazi opravdana strepnja, bojazan, kojom idemo smrti u susret. To je odlučni čas.

Ali zapamtimo: smrt to samo iznosi na danje svijetlo. Ono, što ona otkriva, već je otprije u nama. Da, možda je to već sada u nama zaključeno. Kad promatramo koji ljudski život i povijest koje duše, čini nam se katkad: u njoj je sve zaključeno, dovršeno, tu se bitno više ništa ne će izmijeniti. Kako je išlo do sada, tako će ići dalje usprkos sve slobode, usprkos milosti, usprkos borba, usprkos napasti, sve je zapravo već odlučeno, samo se još ne zna kako. Morao bi nas uvijek ispunjavati strah, sveta strepnja: kako je sa mnom? Što je s mojom dušom i kakva će biti njena sudbina? Nikad u svom životu ne možemo spoznati taj sud, tek kad budemo preko, onda ćemo saznati sud o sebi i drugima.

Ipak postoji kod toga neka iznimka. Ima ljudi, koji su već onamo prešli, a sud o njima je poznat, o njima znademo, kako je Bog ocijenio njihov život. To su sve bili dobri ljudi, sveti ljudi. O nijednom čovjeku ne znamo sigurno, da je osuđen, ali o mnogima znademo, da su postali blaženi, da su sveci, da su u Božjoj ljubavi. Nije li već to preobilje svijetla u našem mračnom svijetu, gdje često imamo utisak, kao da prevladava tama, kao da se svijetla sasvim izgubljena u mračnom prostoru svijeta! Ne, prevladava pozitivna strana, stra-

na svjetlosti! Znademo, da ima mnogo ljudi, koji su veliki i dobri i sveti i blaženi, ali ni o kome, koji živi, ne znamo sigurno, da ostaje zao. Nije li već to utješna pomisao, koja učenicima Kristovim svijetli u času umiranja? Još je veća utjeha, ako pomislimo,

ČETVRTO!

da je za svete, dobre i pravedne smrt i dolazak i povratak k Bogu i u Božju vječnost. Ući ćemo u vječnost, to jest u ono, što je konačno, trajno, istinito i stvarno. Sadašnji je naš život samo putovanje kući, kao da prolazimo nekim predvorjem. On je kao kratko praskozorje, a dan će tek doći. Očinsku kuću gledamo tek iz daljine. Dolazimo kući, k Bogu, u blažemu Božju blizinu, u jedinstvo ljubavi s Bogom. Božja će se ljubav izliti na nas potpuno i slobodno. Život, koji ćemo provoditi poslije smrti zovemo vječnost, ne samo s toga, što svojim beskonačnim tražanjem sliči vječnosti Božjoj, nego zato, što ćemo zaista i na osobit način sudjelovati u Božjoj vječnosti, u njegovu životu izvan vremena. Možda smijemo to ovako zamisliti i ovako tepajući izraziti: u silnom i zanosnom naletu Božje ljubavi, koja će se izliti na nas, rasplinuće se predodžba vremena, u kojem sad živimo, a sve što traje, pa bilo ono koliko god dugo i beskonačno, bit će zgusnuto u jednom jedinom momentu takvom snagom doživljavanja, kakvu mi ne možemo zamisliti. A smrt je ulaz u takvo doživljavanje, koje u jednom času uključuje beskonačnost. Da, kad čovjek tako gleda na

smrt, onda nestaje njen užas, tad ona nije samo nešto neizbježno, nego nešto divno, za čim treba čeznuti. Tad je ona najradosniji glasnik, dobro došli evanđelist, kakvog nama ne zemlji. Ona naviješta najljepšu veselu vijest. Ona je najdraži Božji anđeo, koji dolazi k nama, uzima nas za ruku i govori: Hajde! Pođamo kući! Sada shvaćamo, da je sveti Pavao čeznuo za tim, da umre. Čeznja nadvladava smrtni strah, težnja potiskuje strepnju i čovjek broji mjesece i dane, koji će još proteći do tog presretnog sata. Gle, kako je smrt dobila posve novo lice! Anđeo smrti, strašni, užasni anđeo postao je Božji anđeo pun ljepote i miline.

Nešto je osobito u tome, da upravo u času smrti završava vrijeme naše kušnje i počinje naše vječno usavršenje. Mogao je odrediti, da to bude u kojem drugom razdoblju našeg života. Tako na primjer, da bi čovjek nakon četrdeset, pedeset ili sto godina završio vrijeme svoje kušnje. Ali Bog je to vječno određenje povezao sa časom smrti. Zašto? Zašto je baš u tom času sa svom svojom ljubavlju htio doći duši, koja je vrijedna te ljubavi?

PETO:

Zato što smrt ima još jedno značenje, ona nije samo objava Božje ljubavi prema nama, ona može biti i očitovanje naše ljubavi prema Bogu. Ona može biti najljepša služba Božja, koju vršimo, najsavršenija molitva, najljepši čin ljubavi i vjernosti, najdivnije klanjanje Bogu, za koje smo uopće sposobni. Tako je bilo i kod

smrti našeg Spasitelja. Njegova gorka smrt završila je i okrunila njegov život žrtve: upravo u smrti dovršio je On svoju životnu žrtvu, upravo je njegovo umiranje bilo veliki liturgijski čin njegova života. Na toj žrtvi smrti osni-va se otkupljenje svijeta i tako su se otvorila vrata nebeskog kraljevstva. Ta je smrt za sve ljude postala izvor života, početak blaženstva - iz smrti je izrastao život. Ali to nije bilo samo kod Krista, našeg Gospodina. Kod njega ga je doduše to u najsavršenijem, božanskom stupnju, ali to se donekle i kod nas može ostvariti. Jer takav je zakon, koji vlada u duhovnom i religiozno-čudorednom svijetu: život duša gradi se na žrtvi umiranja.

U prirodi život vrste ovisi o umiranju pojedinih, život pojedinog bića o umiranju drugih stvorova. Tamo je to mužnost i sila, strahovita mužnost. A ipak, to je simbol onoga, što se zbiva u svijetu duha. Tu stvarno svaka duša živi od umiranja neke druge: od umiranja svog Spasitelja, od umiranja svetih, od umiranja i žrtava svih dobrih i pravednih. Ali to umiranje nije više prisilno, nego je slobodni dar ljubavi. Predanje u ljubavi je izvor napretka i svijetla i života u kraljevstvu duha. Mi svi živimo jedni od drugih, ali ne više po djelovanju sile i mužnosti, nego se slobodnom žrtvom darujemo jedni drugima i živimo jedni za druge. Divnog li zakona! Život svijetu temelji se na umiranju iz ljubavi. Zbilo se to umiranje u jednom jedinom herojskom činu pre-

danju ili u polaganom trošenju života u svetoj službi ili u vršenju dužnosti svoga poziva, svi mi moramo istrošiti svoj život, moramo ga predati, da izgori kao svijeća. A to izgaranje svijeće našeg života treba da rasvijetli svijet. Svijet šuha može se rasvijetliti samo zapaljenim svijećama - istrošenim ljudskim životima, koji se slobodnom dobrotom i slobodnom ljubavlju predaju Bogu i radi Boga njegovim stvorovima, koji za druge žive i radi drugih umiru.

To je priprava na smrt, koja je ukorijenjena u kršćanstvu i koja je svakom kršćaninu toliko na srcu, priprava na smrt, koju bismo svaki dan trebali obaviti! Nije to neko pripravljanje sa strahom i trepetom i zabrinutošću. Takva priprava ne bi bila ono najviše, jer prava priprava mora biti slobodna, iz ljubavi, požrtvovna i stvaralačka. Onako, kao što se Isus pripravlja na svoju smrt time, što je svoj život dao kao žrtvu, koja je postigla vrhunac u smrti, tako i mi moramo svoj život oblikovati kao žrtvu Boga za spas svijeta. To je najbolja priprava na smrt. Tad zaista možemo u njoj gledati ono najveće u našem životu, najviše dostignuće i vrhunac. Ako smrt promatramo samo s naravnog stanovišta, tad nas ispunja očaj, i ona nam dolazi pred oči u slici, koju je dao neki pjesnik: Smrt mu brutalno izbija iz ruke životni pehar i ne da mu više, da ispije posljednji gutljaj. Ne, nije to tako. Mi stojimo kraj zdenca života i punimo svoj životni pehar, a samo Bog zna, da se on tek sporo

puni - i da to za svetu neustrpljivost ne ide dosta brzo. O da se već jednom napuni taj naš životni pehar! Tad ćemo ga uzdignuti prema Bogu u činu prikazanja, žrtvujući čas svoje smrti uzdignut ćemo ga k Bogu, da ga preobrazi, da se po njemu sjedinimo s njime. Najljepša bi molitva za sretnu smrt bila, kad bismo na smrtnoj postelji mogli izgovoriti molitvu prikazanja: Offerimus Tibi, Domine... Gle, prinosim Ti svoju životnu čašu. Sad je puna. Prinosim Ti je i dižem pred Tvojim licem i molim Tvoju beskonačnu dobrotu: Neka se digne k Tebi, pred Tvoje neizmjereno veličanstvo, da bude na spas meni i cijelom svijetu!

DOMINIKANSKI NOVIČI
DUBROVNIK

Dopuštenjem crkvenih poglavara.

Izdala Družba sestara milosrdnica, Zagreb,
Frankopanska 17.

Umnoženo u 600 primjeraka cikostilom Nadb.
uh. stola, Zagreb, Kaptol 31, isključivo za
upotrebu svećenika, redovnika i redovnica.
Zagreb 1957.

SADRŽAJ:

Predgovor	str.	3
1. Svijetlo u noći	"	5
2. Da li nam se Bog objavljuje?....	"	19
3. Uskrsnuće tijela.....	"	33
4. Krist naš Gospodin.....	"	47
5. Rodeni po Duhu.....	"	64
6. Hodajmo s Bogom.....	"	79
7. Imakulata.....	"	95
8. Marija odlazi kući.....	"	109
9. Punina života svetog Josipa.....	"	125
10. Puni žara.....	"	139
11. Dvojako vodstvo.....	"	154
12. Svi sveti.....	"	165
13. Godine dolaze i prolaze.....	"	177
14. Misterij smrti.....	"	190

Ispravci:

Str. 53.	redak 14.	odozgo	<u>sok</u>	ispravi u <u>tok</u>
" 68.	" 6.	"	iza riječi <u>potpuno</u>	dodaj <u>slobodno</u>
" 68.	" 12.	odozdo	<u>je</u>	ispravi u <u>se</u>
" 75.	" 13.	"	<u>i</u>	ispravi u <u>iz</u>
" 77.	" 1.	odozgo	ispravi <u>jer</u>	u <u>što</u>
" 120.	" 3.	"	<u>njeni</u>	ispravi u <u>njegovi</u>
" 120.	" 7.	odozdo	<u>jednog</u>	" u <u>jednog</u>
" 122.	" 13.	"	<u>jaka</u>	" u <u>jeka</u>
" 127.	" 3.	odozgo	iza <u>nijedna</u>	dodaj <u>njegova</u>
" 136.	" 7.	odozdo	iza <u>bio</u>	dodaj <u>pun</u>
" 148.	" 13.	"	iza <u>obrat</u>	dodaj <u>:</u>
" 169.	" 13.	odozgo	iza <u>nego</u>	dodaj <u>i</u>
" 178.	" 4.	odozdo	iza <u>prošlošću</u>	dodaj <u>na</u>
" 183.	" 13.	"	<u>ne</u>	ispravi u <u>već</u>
" 195.	" 15.-16.	odozgo	<u>sato</u>	ispravi u <u>samo</u>
" 198.	" 16.	odozdo	iza <u>mogao je</u>	dodaj <u>Bog</u>

